

- Фикр уйғониш учун асосдир
- Мусулмонларнинг Ғарбга ҳижрат қилиши муаммоси (унинг сабаблари, хатарлари ва оқибатлари) (1)
- Исломий банк иши ҳақида танқидий қараш: Малайзия модели (1)
- Маъруф ишни қиласиганлар берган нарсасига миннатдорчилик сўраши жоиз эмас

Қамарий ойнинг биринчи куни Ливан унверситети мусулмон ёшлари томонидан
Ливан ОА вазирлиги 1989/11/15да берган 166 сонли рухсат асосида чиқарилади

الوعي

Кенг қамровли-фикрий-сақоғий журнал
www.al-waie.org

АЗИЗ ЁЗУВЧИЛАРГА

- «Ал-Ваъй»да чиқадиган мавзуларни олдиндан изн олмасдан туриб қайта нашр килиш жоиздир. Факат «ал-Ваъй» журнали маңба сифатида кўрсатиб ўтиши лозим.
- «Ал-Ваъй» факат илгари нашр килинмаган мавзуларнига кабул килиди. Агар илгари нашр килинган мавзу бўлса, уни ёзиб юборувчи олинган маңбани кўрсатиб ўтиши шарт.
- «Ал-Ваъй» юборилган мавзуларни тузатиш хукукини ўзидা саклаб колади ва нашрга кабул килинмаган мавзуларни эталарига кайтариб юбориш мажбуриятини олмайди.
- Маколада келтирилган Курбон оялларининг ҳаммасини ракамини кўрсатишингизни, оят ва ҳадисларни белгилаб кўйишингизни ҳамда Пайгамбар ҳадисларни ровийларини кўрсатишингизни сўраймиз.

НУСХА БАХОСИ

Ливан	1000 Ливан лираси
Германия	1 евро
АҚШ	2,5 АҚШ долларни
Канада	2,5 Канада долларни
Австралия	2,5 Австралия долларни
Британия	1 фунт стерлинг
Швеция	15 Швеция кронаси
Дания	15 Дания кронаси
Бельгия	1 евро
Швейцария	2 Швейцария франки
Австрия	1 евро
Пакистон	1 АҚШ долларни
Туркия	1 АҚШ долларни
Яман	40 риёл

ХАБАР ЙЎЛЛАШ УЧУН

info@al-waie.org

Qышбу сонга:

- **Ал-Ваъй сўзи:** Ён бериш йўли ўз соҳибини қаерга олиб боради? 3
- Фикр уйғониш учун асосдир 18
- Мусулмонларнинг Ғарбга ҳижрат қилиши муаммоси (унинг сабаблари, хатарлари ва оқибатлари) (1) 29
- Исломий банк иши хақида танқидий қараш: Малайзия модели (1) 42
- **Оlam мусулмонлари хабарлари** 53
- **Куръони Карим сұхбатида** 60
- **Жаннат боғлари:** яхши ишни қилиб кўрсатинглар 63
- **Қалбларга вақти-вақти билан ором бериб туринг:** Маъруф ишни қиласиганлар берган нарсасига миннатдорчилек сўраши жоиз эмас 70
- **Сўнгги сўз:** Айман Завоҳирий: ихвонул муслимин фасод бошқарув режимлари билан сиёсий иттифоқ тузишнинг хато эканлиги аламини тотмоқда 71
- Эронлик генерал «ирок инқилоб гвардияси»да қўмондонлик вазифаларини тақсимламоқда.... 72

МАВЗУ ЙЎЛЛАШ УЧУН

subjects@al-waie.org

ЁН БЕРИШ ЙЎЛИ ЎЗ СОҲИБИНИ ҚАЕРГА ОЛИБ БОРАДИ?

Жабҳатун Нусра 2016 йил 28 июлда «Жабҳатун Нусра номи билан иш олиб боришни тўхтатишини ва «Жабҳату Фатҳи Шом» номи билан янги жамоат ташкил этилгани»ни эълон қилди. Буни унинг етакчиси Жавлоний билдириди. Жавлоний «Бу янгича тузилишнинг ҳеч қайси хорижий томонга алоқаси йўқ» деб қўшимча қилди. Жамоат шунингдек ўзининг ал-Қоидадан алоқасини узишини ҳам эълон қилди. Унинг етакчиси «ал-Қоидаташкилоти раҳбарларига бу боғлиқликни узиш зарурлигини тушунганлари учун» ташаккур йўллади.

Бирон ҳаракатнинг – агар исм унинг моҳиятини ифодаламаса – ўз исмини ўзгартиришини тушунсак бўлади. Ёки ўз асосларини ўзгартириб, ўз моҳиятидан воз кечган пайтда ҳам ўз исмини ўзгартиришини тушунсак бўлади. Лекин бу ўзгартириш ҳали у ердан, ҳали бу ердан бўлаётган босимлар сабабли бўладиган бўлса, бу ҳол ён бериш сари кетишни англатади. Бу аҳвол янада каттароқ ён беришга олиб бориши ҳам мумкин. Бошқа мусулмонлардан – уларга қаттиқ ишона туриб – алоқани узиш ва уларни бир хорижий томон деб эътибор қилиш ҳам шунга олиб боради! Чунки бу ён беришнинг бир тури ва тор хитоб ва тор ватанпарварлик сари қулаш саналади. Бу шунингдек хитоб мазмунининг ёки навининг ёки оҳангининг ўзгариши ҳам ҳисобланади. Буни Жабҳатун Нусра етакчисининг қуйидаги сўзлари кўрсатиб турибди. У бундай деди: Янги тузилма «Аллоҳ динини қоим қилишга, Унинг шариатини хукмрон қилишга ҳаракат қилишни ва одамлар ўртасида, барча одамлар ўртасида ҳақиқий адолатни ўрнатишга ҳаракат қилишни, мужоҳидлар сафини жипслаштириш учун ва Шом ерини тоғутлар бошқарувидан озод қилиб, режим ва унинг ёрдамчиларига барҳам бериш учун бошқа отрядлар билан бирлашишга ҳаракат қилишни» мақсад қиласди, деди. Биз бунга эътиroz билдирамаймиз. Лекин бундан олдин Жабҳатун Нусра Халифалик бўлиши зарурлигига асосий ургуни бериб уни тиклашга чакириб келаётган эди. Энди эса бу хил хитоб юзага келди. Натижада биз Жабҳатун Нусранинг

ўз хитоби нави ва оҳангидан воз кечганига гувоҳ бўлиб турибмиз. Жабҳатун Нусра қўриниб турганидек умумий лафзларни ишлата бошлади. Чунки Халифаликни зикр қилиш мақсадни аниқ-тиник белгилаб беради ва ноаниқликни йўқ қиласди. Тўғри, Халифалик Аллоҳ динини коим қиласди, Унинг шариатини ҳакам қиласди ва одамлар ўртасида адолатни ўрнатади. Лекин Халифалик лафзини айтишдан воз кечиб уни айтмаслик бу Жабҳа истаётган бошқарув шакли борасидаги ноаниқликни пайдо қиласди. Шунинг учун Жабҳанинг бундай иш тутиши ён беришнинг бир тури хисобланади ва янада каттароқ ён беришга йўл очади. Биз буни Жабҳатун Нусрани бошқалар қулаган нарсанинг ўзига қулашидан огоҳлантириш учун айтмоқдамиз. Ўша бошқалар қулаганидан кейин юксала олишмади. Биз уларга Аллоҳ Таолонинг ушбу қавлларини эслатамиз:

﴿وَلَنْ تَرْضَى عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا الْنَّصَارَى حَتَّىٰ تَتَبَعَ مِلَّهُمْ﴾

«Яхудий ва насронийлар уларнинг динига кирмагунингизча ҳаргиз сиздан рози бўлмайдилар» [Бақара 120]

﴿وَلَا تَتَبَعَ أَهْوَاءَهُمْ وَأَحَدَرَهُمْ أَنْ يَفْتَنُوكُمْ عَنْ بَعْضِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ﴾

«Уларнинг ҳавои ишнафларига эргашманг ва Аллоҳ Сизга нозил қилган ҳукмларнинг айримларидан Сизни буриб фитнага солиб қўйишларидан эҳтиёт бўлинг!» [Моида 49]

Ха, шундай, бундай ахвол Жайшул Ислом ва Ахроруш Шом раҳбарлари билан юз берган эди. Улар мустамлакачининг Саудия ва Қатар каби малайлари «ёрдами»ни қабул қилиб бу икки малай буйруқларига бўйсуниши. Натижада майдонда фақат шу малайлар буйруқлари билангида ҳаракат қиласидиган бўлиб қолиши. Шу сабабли Жайшул Ислом расмий нотиги Ислом Аллуш «Режимни қулатиш тўғрисида ҳозирча бир ҳалқаро қарор йўқ» деди. Бу билан эса Жайшул Ислом режимни қулатиш учун Дамашқ сари юриш қилмайдиган бўлди. Буларнинг барчаси тоғут режим ва унинг ортида турган Америка манфаатларига хизмат қиласди. Жайшул Ислом ва Ахроруш Шомдагилар Риёз гурухи таркибида тоғут режим билан музокараларга киришишни қабул қилиши. Ахроруш Шом бош қўмондони Муханнид Мисрий Қатар давлатининг бош ахборот воситаси Ал-Жазира канали 2016 йил 17 марта эфирга узатган бир кўрсатувда фуқаролик давлати, яъни илмоний давлат ҳақидаги саволга «Фуқаролик давлати ҳақида сўз юритиш мавзуси аслида кечиктирилган ва бутун эътибор ҳозир

режимни қулатишга қаратилган» деб жавоб берди. Бу албатта мана шу ҳаракат етакчиси томонидан юз берган энг сўнгги даражадаги юз тубан қулаш ва ён беришдир. Бу унинг Америка лойиҳасига бўйсунганига далолат қиласи. Маълумки Америка лойиҳаси 2015 йил 14 ноябрда ўтказилган Вена конференциясида Суря давлатининг илмоний низомини сақлаб қолишни тасдиқлади.

Суриядаги Ихвонул Муслимин жамоати эса 2013 йил 25 марта «аҳд ва хартия» деган нарсани чиқарди. Унга кўра бу жамоат «келажакда Суриянинг фуқаролик конституцияси асосига куриладиган замонавий фуқаролик давлати бўлишига... ҳозирги асрда инсоният фикри эришган энг юксак нарсага мувофиқ бўлган кўп партияйилик, ҳокимият алмашинуви асосидаги демократик давлат, республика парламент низомига эга давлат бўлишига... самовий шариатлар ва халқаро хужжатлар маъқуллаганидек инсон хукуқларига амал қиласидиган давлат бўлишига... муассасаларни ҳурмат қиласидиган ва қонун чиқариш, суд ва ижроий ҳокимиятлар алоҳида-алоҳида бўлишига асосланадиган давлат бўлишига... терроризмни рад қилиб унга қарши курашадиган, демократик низомни қабул қилиб, халқаро шартномаларни, хужжатларини ва аҳдномаларни ҳурмат қиласидиган давлат бўлишига... ҳаракат қилиш мажбуриятини олади». Ҳолбуки буларнинг барчаси Исломга зид фикрлардир. Суриядаги Ихвонул Муслимин жамоати эса Фарбнинг оламга фалокатларни келтирган бу чириган, бадбўй фикрларини «Ҳозирги асрда инсоният фикри эришган энг юксак нарса» деб ҳисоблади! Бу энг сўнгги даражада юз тубан қулашдир! Бунинг оқибатида бу жамоат Америка асос соглан Суря миллий кенгаши таркибиға кирди. Жамоатнинг бу ён бериши баланд акс садо берган хунук ён бериш бўлди. Бундай ён бериш жамоатни Суриядаги режимни қулатиш учун майдонда ҳаракат қилаётган исломий ҳаракатлар сафидан йироқлатиб, малай илмонийлар сафига кўшиб қўйди.

Мисрда ҳам Ихвон жамоати ҳокимият тепасига келган пайтда ўзининг «Ислом альтернативдир» деган шиоридан воз кечди ва Миср конституциясини – унинг фуқаролик низоми, яъни илмоний ва жумхурий демократик низом деган асосий моддалари бўйича – тасдиқлаб, маъқуллади... Ихвон жамоати бу конституцияни бир йил муддат давомида татбиқ этишга ҳаракат қилди ва ҳеч қайси муаммони ҳал қилолмай хунук муваффақиятсизликка учради. Муаммолар тоғдек уюлиб кетиб, пайт пойлаб турган кимсалар бу муаммолардан фойдаланиб қолди. Одамлар Ихвондан норози бўлди ва унинг бошқариш қудратига ишонмай қўйишиди. Натижада

бошқа тарафлар армия билан биргаликда Ихвон жамоатини ҳокимиятдан қулатишга муваффақ бўлди. Иорданияда ҳам бу харакат шундай иш тутди. Чунки бу харакат у ердаги подшоҳ фойдасига ён бериб уни подшоҳ деб, унинг конституциясини конституция деб ва унинг демократик низомини низом деб қабул қилди. Ихвон бу билангина кифояланмади балки буларнинг барчасини режимга қарши 2011 йилда кўтарилиган кўзғолон кунларида зўр бериб ҳимоя қилди ва подшоҳга, унинг режимиға ҳеч бир сўз ёки харакат билан тил текизмайдиган бўлди. Натижада Ихвон жамоати режимнинг ҳали ўнгга, ҳали чапга югуртирадиган ёки ҳоҳлаган ерига иргитиб, улоқтирадиган итоаткор югардагига айланиб қолди. Режим уни парчалаб, мажақлаб ташлади ва ана шундан кейин уни ўзининг партиялар тузиш ҳақидаги янги қонунларига бўйсунишга мажбур қилди.

Тунисдаги Фаннуший жамоатининг ҳам ўз исмидан ва ўз программасидан қандай воз кечганини кўрдик. Бу жамоат ўз етакчиси тили билан «Шариатни татбиқ қилишга харакат қилмаймиз, балки муассасаларни исломлаштиришга харакат қиласиз, холос» дейдиган бўлиб қолди! Бу 1987 йилда Ибн Али тўнтариш ясаганидан кейин босимлар остида, режимни рози қилиш учун, режим уни (Фаннушийни) қамоқдан озод қилиб унга иш олиб бориш рухсатини бериши учун бўлди. Шундан кейин режим уни қамоқдан чиқарди. Натижада бу ён бериш эшикларидан бири бўлиб ундан ҳам каттароқ ён беришларга йўл очадиган бўлди. Гумбурлаб қулаш бўлган ён бериш Фаннуший сиёсий Исломдан чиқиб фуқаролик деган ном остида демократия ва илмонийликка киришни эълон қилган пайтда юз берди. Фаннуший илмоний бошқарувда иштирок этиб катта ён берди. Ана шундан кейин у Бурқибанинг илмоний тўдаси фойдасига ҳокимиятдан воз кечди. У Исломга зид бўлган илмоний конституцияни ишлаб чиқишида ҳам иштирок этиб катта ён берди. Фаннуший бундай деди: «Биз шундай бир янги авлодга мансубмизки, бу авлодда партиялар ва жамиятлар ҳақидаги қонун ва конституция ҳамда масжидлар ҳақидаги қонун сиёсийлик билан динийликни бир-бирига аралаштириб юборишга йўл қўймайди». У қуйидагиларни ҳам айтди: «Бу босқич турли авторитар идеологиялар босқичидир, биз уни Тунисда ва оламда енгигб ўтдик... «Демак у ўзининг капиталистик давлатдаги авторитар ёки илмоний мабдаи қонунга амал қилишини эълон қилмоқда. Маълумки бу илмоний мабдаи қонун юзлаб йиллар олдин, қироллар ва императорлар черков билан ҳамкорликда бошқариб келган Европада диний давлатга

карши тўнтариш ясалганидан кейин фуқаролик давлати эълон қилингач ишлаб чиқилган эди. Бу қонун бўйича Фарбдаги барча конституцияларда диний асосда партиялар тузмаслик ёки динни ҳаётдан ажратишга асосланмайдиган партияларни тузмаслик ҳақидаги модда қўйилган эди. Мана шундан келиб чиқиб Ганнуший Исломнинг мабдаиyllигидан воз кечмоқда. У Исломнинг мабдаиyllигини авторитаризм деб атаб, капиталистик авторитаризмга бўйин эгмоқда. Маълумки капитализм бошқа ҳеч қандай мабдани қабул қилмайди, унга қарши қутуриб уруш килади, динларни бир-бирига teng ҳисоблади. Бу мабда динни сиёsat ва давлатдан ажратиб уни фақат хайрия ва даъват ишларига чеклаб қўяди. Яъни бу мабдада дин фикрий ва сиёсий кураш олиб бормасдан ҳамда ҳокимиятга етишга ҳаракат қилмасдан ваъз ва иршод ишларига чекланади. Наҳза ҳаракатининг етакчиси Ганнуший мана шу сафсата сўзларни «Шарқул Авсат» газетаси билан бўлган ва бу газета 2016 йил 1 июнда нашр қилган мулоқот чоғида айтди. У ана шу мулоқотда ўзининг илмонийлигини, динни сиёsatдан ажратилишини таъкидлади. Бундан олдин у ўз ҳаракатининг сиёсий Исломдан чиқиб илмонийликка кирганини эълон қилган эди. Натижада унинг ҳаракати демократик фуқаролик ҳаракати яъни илмоний ҳаракат бўлиб қолди.

Наҳза партияси конференциясининг очилиш маросимида юзлаб дипломатлар, журналистлар, араб ва ажнабий меҳмонлар катнашди. Тунис президенти ва илмоний бурқибачилар оқими етакчиси Божи Сабсий, тунислик юзлаб илмонийлар, либераллар ва сўлчиilar ҳам қатнашишди!! Уларнинг барчаси Ганнушийни ва унинг ҳаракатини нурдан зулматларга чиққани билан муборакбод қилиш учун келишди! Газетанинг ёзишича Ганнуший «Наҳза партиясининг конференциясига нега бунчалик катта халқаро аҳамият берилди?» деган саволга бундай деб жавоб берди: «... Давлат бошлигининг Наҳза ҳаракати конференциясининг очилиш маросимида иштирок этгани ҳаракатимизнинг ҳақиқатдан ҳам ривожланиб бир авторитар Исломий ҳаракатдан 2014 йилги конституцияда ўзимиз қабул қилган давлат ва жамият билан келишиб иш олиб борувчи миллий фуқаролик партиясига айлангани ҳақида давлат бошлиғи аниқ-равшан қилиб «Ислом давлатнинг ва Тунис халқидан жуда кўпчилигининг динидир» деб айтган сўзларни тасдиқлаб турибди». Ҳолбуки бу конституция илмоний конституциядир ва Ислом давлат дини деган сўз кўпгина араб конституцияларида қўлланадиган иборадир. Бу ибора конституция Исломдан олинганини ва давлат Исломга

асосланишини англатмайди. Балки фақат давлатнинг ҳайит байрамлари каби исломий маросимларга ва шу ҳайитлар муносабати билан расмий дам олиш кунига риоя қилишини, ибодат қилинадиган жойларга тааллукли ишларни бошқаришини, масжидларни назорат қилиб, уларнинг имомхатибларини – бу имом-хатиблар одамларни давлат тутган йўлга йўллаб туришлари учун – тайинлашини ҳамда шахсий аҳвол деб аталадиган баъзи ижтимоий томонларни назорат қилишини англатади, холос. Лекин бошқарув ва иқтисод низомлари, ижтимоий низом, таълим сиёсалари, ташқи ва ички сиёsat, ҳарбий ва хавсизликка оид сиёsat, суд, буларнинг барчаси диндан ажратилади ва исломий ақидага асосланмайди. Шуниси ҳам маълумки, Тунисдаги ижтимоий аҳвол кодекси Фарбнинг илмоний қонунларидан олинган.

Франциянинг «Le Monde» газетаси 2016 йил 19 майда Тунисдаги Наҳза ҳаракатининг асосчиси ва раиси Рошид Ганнушийнинг унинг ҳаракати сиёсий Исломдан чиқиб фуқаролик, яъни илмоний партияга айлангани ҳақида айтган қуйидаги сўзларини келтирди: «Биз Наҳзанинг сиёсий, демократик, фуқаролик партияси эканини таъкидлаймиз, унинг мусулмон ва замонавий ҳазорий қийматлардан иборат ўз манбаи бор. Биз фақат сиёсий фаолиятлар билангина шуғулланадиган бир партия бўлиш сари кетмоқдамиз». Ганнуший қуйидагиларни ҳам айтди: «Биз сиёсий Исломдан чиқиб мусулмон демократия сари кириб бормоқдамиз. Биз демократ мусулмонлармиз ва ўзимизни сиёсий Исломнинг бир ажралмас қисми деб атамаймиз». Ганнуший динни сиёсатдан ажратилишини таъкидлаб бундай деди: «Биз диний фаолият сиёсий фаолиятдан тамоман мустақил бўлишини истаймиз. Бу сиёсатчилар учун ҳам яхшидир. Чунки улар келгусида диндан сиёсий мақсадлар учун фойдаланмайдиган бўлишади. Бу дин учун ҳам яхшидир. Чунки ана шунда дин сиёсат қўлида гаров бўлмайди ва сиёсатчилар томонидан фойдаланиладиган нарса бўлмайди». Ганнушийнинг бу сўзлари унинг ва ҳаракатининг мислсиз юз тубан қулаганини кўрсатиб турибди!

Бу ерда Ирок, Судан, Туркия, Покистон ва бошқа исломий юртлардаги ҳаракатлар ҳақида бошқа мисоллар ҳам бор. Бу ҳаракатлар ҳам ўз исмидан, программасидан, ўз хитоби мазмун-моҳиятидан ёки навидан ёки лаҳжаси-оҳангидан воз кечди. Ана

шундан кейин ўзининг қатъий позицияларидан ва Исломий фикрларидан воз кечди. Уларнинг орасида масалан Ироқдаги босқинчি америкаликлар найзалари остида ҳокимиятда иштирок этиб, ўша америкаликлар ишлаб чиқкан конституцияни татбиқ этишга ҳаракат қилганлари бор. Бундай ҳаракатларга мисол қилиб даъват партиясини ва ихвонни акс эттирадиган исломий партияни келтириш мумкин. Афғонистонда ҳам шундай бўлди. Чунки бу юртдаги партиялар Совет Иттифоқи босқинчилиги кунларида ёки ундан кейин Америка ва Саудия ёрдамларини қабул қилиб уларнинг босимлари остига тушиб қолди. Бу партиялар ҳокимиятга келганидан кейин Америка ва Саудия босимлари остида қолди. Буларнинг барчаси Исломни ҳокимиятга келишдан йироқлатиб юборяпти ва куфр ҳукмронлигини ҳамда илмоний, демократик низомларни, жумхурият низомини ва бошқа куфр низомларини сақлаб қоляпти. Маълумки бу куфр низомларни ўз мустамлакачилик услуги шаклини ўзгартирган мустамлакачи юртларимиз устидан ўз ҳукмронлигини шу низомлар ёрдамида сақлаб қолиш учун ва бу юртларни ўзидан килча ҳам ажрата олмайдиган қилиб ўзига қарам қилиб қўйиш учун ўрнатиб қўйган эди. Мустамлакачи буни малайлар ва ён берувчи кимсалар ёрдамида амалга ошириб келмоқда. Бу малайлар ва ана шу кимсалар бу вазиятни шу жиноятчи мустамлакачи фойдасига сақлаб келишмоқда. Мустамлакачи бу вазиятнинг қулашига шу малайлар ёрдамида тўсқинлик қилиб келмоқда. Чунки у бу вазият қуласа ўзи ўрнатиб қўйган ҳоким режимлар ҳам қулашини яхши билади. Бунга далил халқларнинг мана шу режимларни рад қилиб, уларни қулатиш учун қўзғолонлар кўтараётганидир ва уларнинг ўрнига альтернатив низомни истаётганидир. Анави ҳаракатлар эса ўзларини яхши иш қилмоқдамиз, бу ақл билан иш тутишдир, доноликдир, ақлнинг чўққисидир, деб хом хаёл қилишмоқда!

Энди шундай савол туғилади: нега бундай ахвол юз бермоқда?

Биз Умматни уйғотиш учун оёққа турган ҳаракатларнинг муваффақиятсизликка учраши сабабларидан бири ҳақида қуидагиларни айтган эдик: «Бу ҳаракатлар соғлом онги камолига етмаган ва тўғри иродага эга бўлмаган, балки рағбати ва ғайратигина бўлган шахсларга суянар эди». Шунинг учун бу ҳаракатлар остида турганлар ғайрат билан отилиб чиқишиди. Бор

кучларини ва ғайратларини сарфлаб тугатишган пайтда эса Уммат манфаати, даъват манфаати, Уммат ичида иш олиб бораётганлар манфаати, имкон берадиган қулай шартшароитлар ва вазиятлар, ҳикмат ва оқилона иш юритиш йўлини тутиш, даражама-даражаси татбиқ этиш, душманни алдаш деган ва бошқа баҳоналарни қидириб ён бериш йўлини тутадиган бўлишди. Зеро йўл узок эди, мақсадга эса тезлик билан эришилмади, бунинг устига улар мақсадга тезлик билан эришишга тўсиқ бўлган озорлар, машақатлар, тўсиқларга дуч кела бошлиди. Чунки улар ҳақиқий иродага эга эмас эди. Чунки ҳақиқий ирода эгалари ўз масалаларини ҳаёт ёки мамот масаласи қилиб оладилар, асло ортга чекинмайдилар ва ён бермайдилар. Чунки улар ўз мабдаларининг тўғрилигига қатъий ишонадилар. Улар соғлом, комил, тўлиқ онгдан келиб чиқиб иш тутадилар. Улар ғайратдан, воқе ва муҳитдан таъсирланишдан келиб чиқиб отилиб чиқадилар. Улар ўзлари асосланган нарсага бутунлай ишонадилар. Аллоҳ Ўз Руслига:

﴿فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّكَ عَلَى الْحَقِيقَ الْمُبِينِ﴾

«Бас сиз Аллоҳга таваккул қилинг! Албатта, сиз равшан ҳақиқат устидадирсиз» [Намл 79]

деди ва Руслуллоҳ ﷺдан ҳаммага ўзининг қуруқ ғайрат ва ўткинчи ҳаракатгагина эмас, комил онгга асосланганини айтишини талаб қилиб Аллоҳ Таоло бундай деди:

﴿قُلْ هَذِهِ سَيِّلَيْ أَدْعُوكُ إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَنَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنْ الْمُشْرِكِينَ﴾

«Айтинг: Менинг йўлим шудир. Мен Аллоҳга даъват қиласман. Мен ва менга эргашган кишилар аниқ ҳужжатга ишончга эгамиз. (Хар қандай шерикдан) Аллоҳни поклайман. (Зеро) мен мушриклардан эмасман» [Юсуф 108]

Биз бу оят исломий хизб моҳиятини қисқача тушунириб берган деб айта оламиз. Бу оят ана шу Ҳизбнинг бир етакчиси ва унинг фикрига эргашган издошлар бўлишини, улар бир аниқ йўл, яъни аниқ тариқат ва аниқ мақсадга эга кишилар эканлигини, улар бошқа нарсага эмас факат Аллоҳгагина даъват қилишларини, яъни ер юзида Аллоҳ динини ёйиш ва уни ҳукмрон қилиш учун

даъват қилишларини, басират асосида, яъни тўлиқ онг ва идрокдан келиб чиқиб даъват қилишларини, фақат Аллоҳдангина ёрдам сўрашларини ва Унга биронтани шерик килмасликларини қисқача баён қилиб берди.

Шунинг учун улар бир сароб ҳисобланадиган авраб қизиқтиришлар ва босимлар остига тушиб қолмасликлари керак. Зоро бу авраб-қизиқтиришлар ва босимларнинг алдов эканини аниқлашган пайтда барча нарсани бой берган бўлишади. Аллоҳ Таоло деди:

﴿وَإِن كَادُوا لِيَفْتَنُوكَ عَنِ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ لِتَفْتَرِي عَلَيْنَا غَيْرُهُ وَإِذَا لَأَخْذُوكَ خَلِيلًا ﴾ وَلَوْلَا أَن ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكَنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا ﴾ إِذَا لَأَذْقَنْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا﴾

«(Эй Мұхаммад, мушиклар) сизни Бизнинг шаънимизга, (ваҳидан) ўзга нарсаларни тўқиб чиқаришингиз учун — Биз сизга ваҳий қилган ояtlардан алдаб-буриб юборишларига оз қолди. У ҳолда, (яъни, уларнинг йўриқларига юрсангиз), сизни дўст қилиб олган бўлур эдилар. Агар Биз сизни (ҳақ йўлда) қилмаганимизда, сиз уларга бир қадар мойил бўлишингизга оз қолди. У ҳолда албатта Биз сизга дунё (азобини) ҳам, охират (азобини) ҳам икки ҳисса қилиб тотдирган бўлур эдик, сўнгра ўзингиз учун Бизга қарши бирон мададкор топа олмаган бўлур эдингиз»

[Исро 73-75]

Чунки Маккадаги Қурайш режими Росулуллоҳ ﷺ га подшоҳлик, мол-дунё, обрў ва аёлларни таклиф қилди. Лекин Аллоҳ Росулуллоҳ ﷺни сабит қадам қилди. Натижада Пайғамбаримиз қилча ҳам ён бермадилар. Зоро Росулуллоҳ ﷺ уларга бундай дедилар:

«وَاللَّهُ يَا عَمَادُ، لَوْ وَضَعُوا الشَّمْسَ فِي يَمِينِي، وَالْقَمَرَ فِي يَسَارِي، عَلَى أَنْ أَتُرُكَ هَذَا الْأَمْرَ مَا تَرَكْتُهُ، حَتَّىٰ يُظْهِرَهُ اللَّهُ، أَوْ أَهْلِكَ دُونَهُ»

«Аллоҳга қасамки, эй амаки, агар улар мана шу ишни тарк қилишим эвазига ўнг томонимга қуёшни, чап томонимга ойни қўйиб қўйишган тақдирда ҳам мен бу ишни — то Аллоҳ уни ғолиб қилиб юзага чиқармагунча ёки унинг йўлида ҳалок бўлгунимча — асло тарк қилмайман». Пайғамбаримиз

бу билан ўзининг мабда соҳиби эканини, то ўлим келгунча сабот билан туришларини эълон қилдилар, Исломни ҳукмрон қилиш масаласини ўзининг ҳаёт-мамот масаласи ёки тақдирий масаласи қилиб олдилар. Зеро Аллоҳ Пайғамбаримизни Қурайш коғирлари айтаётган нарсаларга ишониб қолишнинг ёмон оқибатидан огоҳлантириб, унинг оқибати дунёю охиратда азоб аламини тотиши ва бирон ёрдамчи тополмаслиги бўлишини билдирган эди.

Биз «ҳизбий уюшма» китобида ана шу ҳаракатларнинг муваффақиятсизлиги сабабларидан бири ҳақида қуйидагиларни айтган эдик: «Бу ҳаракатлар ўз фикратини ижро қилиш учун тариқатини билмас, балки фикрат шошилинч ва чалкаш воситалар билан олиб борилар, бундан ташқари улар ноаниқлик ва мубҳамлик қуршовида қолган эди». Ҳолбуки Аллоҳ Ўз Росулига фикратни амалга ошириш тариқатини ваҳий қилгандир. Чунки Аллоҳ Субҳанаҳу ва Таоло:

﴿إِلَكُلٍ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شَرِيعَةً وَمِنْهَا جَاءَ﴾

«Сизлардан ҳар бир миллат (яъни дин) учун (алоҳида) шариат ва йўл қилиб қўйдик» [Моида 48]

деб айтган экан демак бу ерда шариат ва минҳож бор, яъни фикратни амалга оширишда тутиладиган тариқат бор. Табарий бу оят тафсирида қуйидагиларни айтди: «Ширъат Шариатнинг айнан ўзидир... Минҳож эса аслида аник-равshan йўлдир... Демак бу каломнинг маъноси: сизлардан ҳар бир қавм учун ҳаққа олиб борадиган ва ўзига имом (йўлбошли) қилиб оладиган бир тариқатни қилиб бердик ва амал қиладиган бир аник йўлни қилиб бердик». Яъни Аллоҳдан бир Росул келган ҳар бир Уммат учун ана шу Росул ва унга эргашганлар амал қиладиган бир шариатни ва тариқатни қилиб бердик, деган маънодадир. Маълумки Муҳаммад ﷺнинг шариати ва тариқати ҳукмрондир ва барча шариатлар ва тариқатларни насх-бекор қилувчидир. Чунки оятни бошида қуйидагилар келган:

﴿وَأَنَّرَنَا إِلَيْكَ الْكِتَبَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقاً لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَبِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ﴾

«Сизга эса (эй Муҳаммад), ўзидан олдинги китоб(ларни) тасдиқлагувчи ва у (китоблар) устида гувоҳ бўлган бу Китобни ҳаққирост нозил қилдик» [Моида 47]

Демак Китобдан ақида, шариат ва тариқат ўрин олган. Ақида ҳамма пайғамбарларда битта. Лекин шариатлар ва тариқатлар турличадир. Уларнинг охиргиси Аллоҳ Ўз Росулига ваҳий қилган бизнинг шариатимиз ва тариқатимиздир. Пайғамбаримиз ва у кишининг саҳобайи киромлари шу шариат ва тариқатни тутдилар, унинг устида собит турдилар. Ундан қилча ҳам чекинмадилар. Натижада уларга Аллоҳнинг нусрати келди. Бу тариқатнинг тафсилотлари Пайғамбаримиз сийратида мавжуддир. У қиёматгача боқий қолувчи шариат каби қиёматгача боқий қолувчи йўл бўлиб, бутун инсониятга етказилади ва татбиқ этилади. Аллоҳ бу шариат ва тариқат устида собит туришни, иккаласи устида истиқоматда бўлишни, иккаласидан асло чиқмасликни талаб қилиб бундай деди:

﴿فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغُوْ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بِصَرِير﴾

«Бас (эй Мұхаммад), сиз ва сиз билан бирга тавба қилган зотлар ўзингизга буюрилган янглиг тўгри йўлда бўлингиз! Тугёнга тушмангиз! Албатта, У зот қилаётган амалларингизни кўриб тургувчидир» [Худ 112]

Аллоҳ Субҳанаҳу Росууллоҳ ва у кишининг саҳобаларини огоҳлантирганидек бизни ҳам огоҳлантириди. Чунки Росууллоҳ га қилинган хитоб – модомики хослаш келмаган бўлса – бизга қилинган хитоб ҳамдир. Аксинча бу оятда Аллоҳ Субҳанаҳу:

﴿وَمَنْ تَابَ مَعَكَ﴾

(Сиз билан бирга тавба қилган зотлар), деган пайтда умумликни таъкидлаб келди. Аллоҳ Таоло:

﴿وَلَا تَطْغُوْ﴾

(Тугёнга тушмангиз!), деган қавли билан бизни тариқат устида сабот билан турмасликнинг ёмон оқибатидан, ундан ва шариатдан чиқишнинг ёмон оқибатидан огоҳлантириди ва бизга қилаётган амалларимизни кўриб турганини, бизни кузатиб турганини билдириди. Бунинг ортидан Аллоҳ Азза ва Жалла янада огоҳлантириб, золимларга юзланиб улардан ёрдам сўрамаслигимизни, бу нарса бизни ҳимоя қиласи ёки нусратни тезлаштиради, деган хом хаёлда бундай қилмаслигимизни буюриб, бундай деди:

﴿وَلَا تَرْكُنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ الْنَّارُ وَمَا لَكُم مِّنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أُولَيَاءِ شُمَّ لَا تُنَصِّرُونَ﴾

«Зулм иўлини тутган кимсаларга берилиб кетманглар (эргашманглар). Акс ҳолда сизларга дўзах ўти етар. Сизлар учун Аллоҳдан ўзга бирон дўст ўйқдир. Кейин (яъни золимларга эргашсангиз) сизларга ёрдам берилмас» [Худ 113] Демак золимларга суюниш, яъни улардан ёрдам сўраш ёки улар билан иттифоқчи бўлиш ёки уларнинг талабларига бўйсуниш қаттиқ ҳаром бўлиб, у ўз соҳибини дўзах оловига элтади ва унинг учун нусрат ҳеч қачон рўёбга чикмайди. Чунки Аллоҳ у билан бирга бўлмайди ва унга асло ёрдам бермайди. Оқибатда золимлар уни ишлатиб, у орқали ўз мақсадларини амалга оширишади ва охири уни йўлнинг бир четига хор, ташландиқ ҳолда улоқтиришади.

Биз «уюшма» китобида ана шу ҳаракатларнинг муваффақиятсизлиги сабабларидан бири қуйидагилар бўлганини ҳам айтган эдик: «Бу ҳаракатлар юкини ўз гарданига олган шахслар ўртасида баъзи бир ишлар ва бир неча номлар кўринишидаги қуруқ уюшишдан бошқа тўғри робита (одамларни ўзаро боғлаб турувчи омил) бўлмаган эди». Шунинг учун бу ҳаракатларга ўз исмини ва ўз хитоби шаклини ўзгартириши зарап қилмайди. Чунки уларга бош-қош бўлганларни мустаҳкам мабдайи робита боғлаб турмайди. Аксинча у бир қуруқ уюшишdir, холос. Яъни туйғулари жўш уриб муайян амалларни қилаётган ва турли ноаниқ лафзларни айтиётган шахсларни ўзида тўплайдиган бир тўпламдир. Шунинг учун улар ўзларининг исмларини ўзгартиришганидек ўзларининг лафзларини ҳам ўзгартиришлари мумкин.

Бу ҳаракатларнинг аниқ-тиник фикрларни табаний қилмаганини кузатамиз. Шунинг учун «хизбий уюшма» китобида Умматни уйғотиш учун оёққа туриб уринган ҳаракатларнинг муваффақиятсизлигидаги асосий сабаблардан бири ҳақида қуйидагиларни айтган эдик: «Бу ҳаракатлар аниқ белгиланмаган умумий, ҳаттоқи ноаниқ ёки ноаниқка ўхшаш фикрат асосига курилган эди. Бунинг устига фикрат тиниқлик, поклик ва софликни йўқотган эди». Демак Исломга даъват қиласидиган бу ҳаракатлар ўз фикрларини аниқ белгилаб олмаган

ва уларни ноаниқ ёки деярли ноаниқ қилиб ташлаган эди. Натижада бу ҳаракатлар ўзгариш ясашга ярамайдиган бўлиб қолди, шарт-шароитларга, вазиятларга, турли босимлар ва авраб кизиқтиришларга мослашадиган бўлди.

Аллоҳ ҳикмати нусратнинг кечикишини ва кофирларнинг изғиб бу изғишларда бир маълум пайтгача ғалабаларга эришишларини ва охир-оқибат мағлуб бўлишларини тақозо қилди. Аллоҳ Таоло бундай деди:

﴿قُل لِّلَّذِينَ كَفَرُوا سَتُغْلِبُونَ وَتُحَشِّرُونَ إِلَى جَهَنَّمَ وَبَئْسَ الْمَهَادُ﴾

«(Эй Мұхаммад), қуфр ийлини тутган кимсаларга айтинг: Шак-шубҳасиз (бу дунёда) мағлуб бўласизлар ва (охиратда) жаҳаннамда тўпланажаксиз. Нақадар ёмон жой у!»

[Оли Имрон 12]

Нусрат кечикиб, йўл узун бўлар экан ва мاشаққат ортар экан ўшанда синов бошланади. Шунинг учун Аллоҳ мўминларни – ёлғончилар фош бўлиб, содик-ростгўйлар зохир бўлиши учун – синашни ирова қилди. Аллоҳ Таоло деди:

﴿أَلَمْ أَحَسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوْا أَنْ يَقُولُوا إِنَّا إِمَّا وَهُمْ لَا يُفَتَّنُونَ وَلَقَدْ فَتَنَّا اللَّذِينَ﴾

﴿مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ﴾

«Алиф, Лом, Мим. Одамлар: «Имон келтирдик», дейишлари билангина, имтиҳон қилинмаган ҳолларида, қўйиб қўйилишларини ўйладиларми?! Ҳолбуки Биз улардан аввалги (имон келтирган барча) кишиларни имтиҳон қилган эдик-ку!! Бас (шу имтиҳон воситасида) албатта Аллоҳ («Имон келтирдик» деб) рост сўзлаган кишиларни ҳам, ёлгончи кимсаларни ҳам аниқ билур» [Анкабут 1-3]

Аллоҳ Таолонинг ҳикмати Ўз динига фурсатдан фойдаланиб қолувчи манфаатпарастлар, манфаат ва мансаб ортидан елиб-югурувчилардан иборат нопок кимсалар билан эмас, содик-ростгўй ва покиза кишилар билан ёрдам бериш учун покизадан нопокни ажратиб ташлашни тақозо қилди. Аллоҳ Таоло деди:

﴿مَا كَانَ اللَّهُ يِلَدَرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَىٰ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتَّىٰ يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الظَّيْبِ وَمَا كَانَ اللَّهُ
لِيُطْلَعُكُمْ عَلَىٰ الْغَيْبِ وَلَكُنَّ اللَّهَ تَحْكَمُّ مِنْ رُّسْلِهِ مَنْ يَشَاءُ فَقَامُوا بِاللَّهِ وَرُسْلِهِ وَإِنَّ
تُؤْمِنُوا وَتَتَقَوَّا فَلَكُمْ أَجْرٌ عَظِيمٌ﴾

«Аллоҳ мўминларни сизлар бўлган мана шу ҳолатда (яъни ким мўмин-у, ким мунофиқлиги маълум бўлмаган ҳолатда) ташлаб қўювчи эмас. Ҳали у (Уҳудда мунофиқларни мўминлардан ажратиб қўйгани каби) нопокни покдан ажратади. Аллоҳ сизларни гайб илмидан хабардор қилмади. Лекин Аллоҳ пайгамбарларидан йўзи истаган зотларни сайлаб олур (ва уни ғойибдан хабардор) огоҳ қилур. Бас, Аллоҳ ва Унинг пайгамбарларига имон келтирингиз! Агар имон келтириб, Аллоҳдан қўрқсангиз, сизлар учун улуг ажер-мукофот бордир»

[Оли Имрон 179]

Чунки улкан ҳодисалар, мусибатлар ва улкан синовлар асл эр кишиларни аниқлаб беради. Шунинг учун Аллоҳ фақат содик кишиларгагина ёрдам беради, Ўз динини фақат содик кишилар билангина азиз қилади. Улар ўзларининг исломий мабдаларига содик бўлган, то Аллоҳ Ўз нусратини олиб келгунга қадар бу мабдада сабот билан турган, ҳеч нарсага алмаштиргмаган, ўзгартиргмаган ва ён бермаган кишилардир. Аллоҳ Таоло деди:

﴿مَنْ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَنْهُدُوا اللَّهُ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَنْ قَضَىٰ نَحْبُهُ وَمِنْهُمْ مَنْ
يَنَتَظَرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا﴾

«Мўминлар орасида ўзлари Аллоҳга берган (У зотнинг йўлида жиҳод қилиб, шаҳид бўлиши ҳақидаги) аҳду паймонларига содик бўлган кишилар бордир. Бас улардан (айрим) кишилар ўз аҳдига вафо қилди, (яъни шаҳид бўлди), улардан (айрим) кишилар эса (шаҳид бўлишга) интизордир. Улар (Аллоҳга берган аҳду паймонларини) ўзгартирганлари йўқ» [Ахзоб 23] Демак улар ўз мабдаийликларида содик турувчилардир, ўзларининг абадул абад йўл бошчилари Мухаммад ﷺ ўз мабдаийлигини:

«وَاللَّهُ يَا عَمَّا، لَوْ وَضَعُوا الشَّمْسَ فِي يَمْنِي، وَالْقَمَرَ فِي يَسَارِي، عَلَى أَنْ أَثْرُكَ هَذَا الْأَمْرُ مَا تَرَكْتُهُ، حَتَّى يُظْهِرَهُ اللَّهُ، أَوْ أَهْلِكَ دُونَهُ»

«Аллоҳга қасамки, эй амаки, агар улар мана шу ишни тарк қилишим эвазига ўнг томонимга қүёшни, чап томонимга ойни қўйиб қўйишган тақдирда ҳам мен бу ишни – то Аллоҳ уни ғолиб қилиб юзага чиқармагунча ёки унинг йўлида ҳалок бўлгунимча – асло тарк қилмайман», деган сўзлари билан изҳор қилган эдилар.

Охир-оқибат фуқароликни, яъни илмонийлик, демократия ва бошқа куфр мабдаларни албатта мағлуб қиласиз ва Ислом мабдаси албатта ғалаба қозонади. Ислом албатта ҳукмрон бўлади. Ўшанда бутун ер юзини яхшилик, тинчлик, адолат, омонлик қамраб олади ва Аллоҳ сабот билан турган содик мўминларни ер юзига халифа қилади. Аллоҳ Таоло деди:

﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّلِحَاتِ لَيُسْتَحْلِفُنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا أَسْتَحْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَمْ يُمْكِنْنَهُمْ هُمْ دِيَمْهُمُ الَّذِي أَرْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَهُمْ مِنْ بَعْدِ حَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾

«Аллоҳ сизлардан иймон келтирган ва яхши амаллар қилган зотларга худди илгари ўтган (имон-эътиқодли) зотларни (ер юзига) халифа-ҳукмрон қилганидек, уларни ҳам ер юзида халифа қилишини ва улар учун Ўзи рози бўлган (Ислом) динини ғолиб-мустаҳкам қилишини ҳамда уларнинг хавфу-хатарларидан сўнг тинчлик-хотиржамликка айлантириб қўйишни ваъда қилди. Улар Менга ибодат қилурлар ва Менга бирон нарсани шерик қилмаслар. Ким мана шу (ваъда)дан кейин қуфрони (неъмат) қилса, бас улар итоатсиз кимсалардир» [Нур 55]

Бу Аллоҳнинг ваъдасидир.

﴿وَلَنْ سُخْلِفَ اللَّهُ وَعَدَهُ﴾

«Аллоҳ Ўз ваъдасига ҳаргиз хилоф қилмас»

[Хаж 47] □

ФИКР УЙГОНИШ УЧУН АСОСДИР
Мұхсин Мұхаммад Солих Жаъдабий
Яман Санъо

Наҳза (уйғониш) сўзининг лугавий маъноси: наҳаза яни ўрнидан турди деганидир. Лисанул арабда ва Мунжидда ҳам ўрнидан турди маъносида келади. Наҳза (уйғониш) қолоқлик ва турғунлиқдан кейин яна янгиланиш ва тикланишdir. Истилоҳда эса барча соҳаларни ўз ичига олган фикрий юксалишdir. Бу сўзининг лугавий маъносидан кўриниб турибдикি уйғониш фикрий, руҳий ва моддий савиянинг бир хилда юксалишидир. Иккала маъно (лугавий ва истилоҳий)да ҳам бир ҳолатдан бошқасига кўчиш, кўриниш ва ўриннинг ўзгаришидир. Шунингдек одамнинг сезгилари ҳаракатланиб, куч хозирлашидир.

Баъзи инсонлар бошимиздан кечираётган тубанлик ва қолоқликнинг сабаби иқтисодий турғунлик, бойлик етишмаслиги, даромад етишмаслиги, иқтисодий манбаларнинг озлиги ва маҳсулотлар етишмаслиги... ва ҳоказолар деб айтадилар. Яна улар уйғониш учун иқтисодий тараққиёт бўлиши керак дейдилар. Биз бу фикрнинг хато эканини қуидагича баён қиласиз:

а) Оламдаги энг катта давлат бўлмиш Америка иқтисодий ёки шунга ўхшаш асосда уйғонмади. Чунки у озод бўлиб, уйғонгунича инглизларнинг мустамлакаси эди. Британия у озод бўлгунуча ва озод бўлгандан кейин ҳам бир неча йиллар унинг барча бойликларини эксплуатация қилди. Лекин шундай бўлсада Америка иқтисод, саноат ва ҳарбий жиҳатдан тараққий этди. Иқтисоди заиф бўла туриб уйғонди, яъни оёққа турди.

б) Чор Россияси иқтисодий жиҳатдан энг заиф давлат эди ва унда ҳукмрон бўлган подшоҳлик низоми ўзгарнунича шу ахволда давом этди. Бир қанча йиллардан кейин янги низом келгач иқтисодий тараққиёт кўрина бошлади. Иқтисодий қолоқ бўла туриб у қандай уйғонди?

в) Агар бойлик, қашшоқлик ва даромад иқтисодий тараққиёт ўлчови бўлса, Кўрфаз давлатлари ва Нигерия давлати аксар уйғоқ давлатлардан тараққиёти илдамроқ бўлмасмиди? Нима учун Европа давлатлари уйғоқ ва араб давлатчалари уйғоқ эмас?

г) Юқоридаги мисоллардан кўриниб турибдикি иқтисод уйғониш учун асос бўлади деган фикр хатодир. Шунинг учун бу

ерда шуни англаш лозимки иқтисодий тараққиёт уйғониш самарасидир. У уйғонишга сабаб ёки асос бўла олмайди. Иқтисодий тараққиёт уйғонишдан келиб чикиши лозим. Агар шундай бўлмаса остида қашшоқлик, очлик ва яланғочлик яширинган сохта кийим бўлиб қолади. Тараққий этиш учун унинг мустаҳкам илдизлари бўлиши керак. Бўлмаса маданиятли кийим кийиб олган қишлоқи аёлга ўхшаб, кўринишдан маданиятли кўринади. Аммо биринчи хатти ҳаракатидаёқ унинг қишлоқи экани билиниб қолади ва сохта никоб очилиб кетади. Иқтисодий тараққиёт ҳам шу кабидир. Агар буюк давлатлар арабларнинг нефти нархини туширишга қарор қилса, ёки уни сотиб олишдан тўхташса арабларда иқтисодий тараққиётдан асар ҳам қолмайди. Чунки бу тараққиёт мустаҳкам асосга қурилган эмас.

Таълим-тарбия ва турли илмларни жонлантириш:

Бу фикрни ёқловчилар саводсизлик, зиёлилар етишмаслиги ва олий маълумотлилар камлиги, ҳамда турли номлар кенг тарқалмагани туфайли қолоқ бўлиб қолдик дейишади. Шунингдек улар (ilm уйғониш асоси), (Фарб илм билан оёққа турган) каби ибораларни кўп тақрорлашади... Лекин бу фикр бузук фикрdir, унинг бузук фикр эканини қуидагича баён қиласиз:

а) Агар биз билан аксар тараққий этган давлатлардаги зиёлилар нисбатини таққосласак, уларнинг сони бизда кўп эканини кўрамиз. Хусусан Ливан, Фаластин, Иордания ва Қувайтда Европанинг уйғоқ даврларидагидан анча кўп.

б) Исломий Умматни илмий тараққиёт чўққисига олиб чиқкан араб халқлари зиёли эдими? Ёки илмий тараққиёт Уммат уйғонгандан кейин рўй бердими? Ёки Америка ва Россия уйғонишдан олдин илмий тараққиётга эришдими? Ёки бу давлатлардаги уйғониш илмий тараққиётни пайдо қилдими? Бу саволларга жавоб аниқ... Чунки зиёлилари кўп бўлган халқ уйғоқ бўлавермайди. Агар шундай бўлса аксар давлатларимиз уйғоқ ва аксар уйғоқ давлатлар қолоқ бўлар эди. Шундан кўриниб турибдики илмий ва таълимий тараққиётнинг сабаби уйғоқлик экан.

Одоб ахлоқни тузатиш орқали оёққа туриш:

Бу фикр тарафдорлари Уммат шахсларнинг ахлоқини юксалтириш билан оёққа туради ва шу ахлоқнинг тубанлашиши

билан тубанлашади дейишади. Улар ўз сўзларини Аҳмад Шавқий каби шоирларнинг шеърлари билан қувватлашади: Одобу ахлоқ ила халқ бοқий, агар у бўлмаса халқ зоил. Шунингдек улар сўзларини Аллоҳ Таолонинг:

﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾

«Албатта сиз улуғ Хулқустидадирсиз»
каби қавли ва Росулуллоҳнинг:

«إِنَّمَا بُعْثُتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارَمَ الْأَخْلَاقِ»

«Мен гўзал хулқларни камолига етказиш учун юборилдим»
каби ҳадиси билан қувватлашади.

Уларнинг фикрлари бузуқ фикр эканини қўйидагича баён қиласиз:

а) Бу ерда баҳс шахсларни уйғотиш эмас, Уммат ва жамиятни уйғотиш ҳақида бўлмоқда. Шунинг учун аввало жамиятнинг воқесини тушуниб, сўнг уни ўзгартиришга киришиш керак. Агар ахлоқ шахсларни ўзгартиради деб фараз қилганимизда ҳам, шахсларнинг ахлоқи ўзгариши жамият ўзгаришига олиб бормайди. Чунки жамият факат шахслардангина таркиб топган эмас. Балки у шахслар ва уларнинг ўртасидаги алоқалардан таркиб топган бўлиб, бу алоқаларни қонун тартибга солади. Бу қонун ўша алоқаларнинг айримларига рухсат берса, айримларини ман қилади. Шунинг учун уйғониш ва ўзгариш бўлиши учун баҳс нафақат шахсларни балки жамиятни ўзгартириш ҳақида бўлиши керак.

б) Шахс бир хулқни қабул қилиши ва уни маҳкам ушлашига ундейдиган нарса хулқнинг ёлғиз ўзи эмас, балки бу ерда бошқа ташқи омиллар бор. Масалан инсон манфаат борлиги ёки отаси ўргатгани ёки одамлар хурмат қилгани ёки дини буюргани учун тўғри сўзли бўлади... Шунинг учун одамлар қандайдир хулқ эгаси бўлишини хоҳласак, инсоннинг барча ишлари шу жумладан ахлоқини чегаралаб бериш керак.

в) Исломда ахлоққа бошқа нарсаларга нисбатан оз эътибор каратилган. Қуръони Каримда ушбу «Албатта сиз буюк ахлоқ эгасисиз» оятидан бошқа жойда ахлоқ тўғрисида келмаган. Бундан ташқари мусулмон факиҳлар китобларида ҳар бир хукмга бир боб ажратган бўлишсада аммо ахлоқ учун мустақил боб қилишмаган. Демак ахлоқ асос эмас самарадир.

г) Уйғоқ халқлар билан колоқ халқларни ахлоқ борасида таққосласак, қолоқ халқлар мусулмонлар экани ва улар ахлоқи гүзәл бўлсада турғун бўлиб қотиб қолганини кўрамиз.

д) Ўтган бир неча йиллар ичидаги ахлоқ ҳақида ёзилган китоблар, нашралар, лекциялар ва анжуманлар воқеимиздан нимани ўзгартириди?!

Юкоридагилардан кўриниб турибдики ахлоқ уйғониш асоси деган фикр бузуқ фикр экан. Лекин биз ахлоқ уйғонишга асос бўла олмайди деганимизда ахлоқни инкор қиласпамиз, балки уни асос бўлишини инкор қиласпамиз. Инсон гўзал хулқли бўлиши учун фикрга асосланган жамоий тараққий этган йўл бўлиши керак, уйғониш асосларидан бири мана шудир.

Куч ва қурол билан оёққа туриш:

Айрим зиёлилар қолоқлигимиз сабаби ҳарбий куч ва қуролга эга бўлмаганимиз, шунинг учун куч ва қуролга эга бўлишимиз керак шунда оёққа турамиз дейишади...

Лекин бу фикр бузуқ фикрлиги кундай равшан. Чунки бизда қурол етарли, бир неча араб давлатчалари қурол аслала омборларидаги қуроллар аксар уйғоқ давлатларидаги қурол аслалаҳадан кўп. Лекин бу қуроллар (Истроил) каби душманлар ҳужуми даврида кўринмайди. Балки бу қуроллар ўзининг бир туғишгани билан бўлаётган урушларда, миллий байрамларда, ғалаёнларни бостиришда ва маҳсус гуруҳларда кўринади. Шунинг учун уйғоқ бўлмаган давлатлар қўлидаги қурол ёш бола ёки мажнун қўлидаги қурол бўлиб, керакли томонга ўйналтирилмайди ва файритабиий ўринга ишлатилади.

– Булар уйғонишга асос тарзида ташланаётган ечим ва фикрлардир. Бу ечимлар бузуқ ечим экани кўриниб турибди ва улар муваффақиятсизликка учраши аниқ. Лекин уларни уйғонишга асос бўлмагани учун бузуқ ечим деб атаяпмиз ва асос борасида уларни инкор қиласпамиз. Аммо ахлоқ, иқтисод, таълим, қурол ва бошқалар Уммат учун зарур нарсалар. Шунинг учун уйғонгандан кейин уларни ўзлаштириш ва пайдо қилишга ҳаракат қилиш керак.

– Уйғонишга олиб борадиган тўғри фикр ва ечимлар ҳамда уларнинг асослари ҳақида гапиришдан олдин ташланаётган фикрларга шикаст етказган сабабларни қисқача баён қиласмиз:

Бу ечимларни ташлаётган муфаккирлар Умматнинг тубанлашишига олиб борган сабабларни чукур ўрганишмади,

балки унга юзаки қарашди. Шунинг учун уни асосини эмас күринишини, магзини эмас пўстлоғини муолажа қилишди. Касалликнинг илдизини қуритишига эмас белгиларини тузатишига киришишиди. Кўзланган мақсадга етишлари учун чукур баҳс қилишлари ва пухта ўрганишлари зарур эди.

Уйғониш кайфияти ҳақида баҳс қилишдан олдин инсоннинг воқеси, унинг бошқалар билан бўлган алоқаси ҳамда қонунлар туйғулар ва фикрлар каби унга таъсир қиласидиган омилларни ўрганиш керак. Чунки одамлардаги туйғулар, қонунлар ва фикрлар уларнинг устидан татбиқ қилинаётган қонун билан мос келса, уйғониши қабул қиласидиган, мутаносиб ва тараққий этган жамият пайдо бўлади. Жамият нафақат инсонлар мажмуаси, балки уни доим алоқалар боғлаб туради. Бу алоқалар фикрлар, туйғулар ва уларга татбиқ қилинаётган қонунлардир. Акс ҳолда жамият эмас инсонлар мажмуаси бўлиб қолади. Жамият ўзи қабул қиласидиган қонун амалда бўлар экан, у қабул қиласидиган динга қарши бўлган кимсанинг дини бу жамиятга таъсир қиласидиган. Шунинг учун тараққий этган жамиятда айrim ҳолатларни ҳисобга олмагандан майданда миллат деган тушунча бўлмайди.

Демак инсон уйғониши учун унинг ҳаёт тарзи ва фикрлашини ўзгартирадиган мабда бўлиши шарт. Чунки инсоннинг яшаш тарзи унинг тараққий этгани ёки тубанлашганини кўрсатиб беради. Аммо унинг тараққий этгани ёки тубанлигини белгилашда ташки кўриниши, тузилиши ва шаклининг аҳамияти йўқ. Биз инсоннинг яшаш тарзини ўзгартирмоқчи бўлсак аввало унинг тушунчаларини ўзгартиришимиз керак. Чунки инсоннинг бошқа шахслар ва нарсаларга нисбатан турмуш тарзини белгилаб берадиган нарса улар ҳақидаги тушунчасидир. Тушунчалардан мурод ейиш ва ичиш каби узвий эҳтиёжлари ҳамда мулкка эгалик қилиш ва жинсий майл каби гаризаларини қондириш ҳақидаги инсондаги воқега мос келувчи фикрлардир... Бу масалада инсон ва ҳайвон бир хил бўлиб, иккиси ҳам узвий эҳтиёж ва гаризаларини тўйдиришига ҳаракат қиласидиган. Лекин ҳайвон узвий эҳтиёжини қондиришни хоҳлагандан қандай йўл билан бўлмасин қондираверади, чунки муҳими қондириш. Масалан эшак очликни хис қилар экан ейишга яроқли ва очликдан тўсадиган нима бўлса иккиланмай еяверади.

У ифлос япроқ бўладими, сассиқ ўт ўланми ёки ачиған нарсаларми барибир еяверади... Жинсий майли қўзғалганда эса иккиланмай дуч келган ҳайвонга иргийверади ва ҳеч қандай шарт шароитга қарамайди. Муҳими рағбатини қондириш, қандай кайфиятда қондиради ва натижа нима бўлади бунинг фарқи йўқ. Аммо ақлли инсон эса бунинг зидди бўлиб, у ўзининг узвий эҳтиёжлари ва ғаризаларини чекланган қонун ва муайян кайфиятда қондиришга интилади. Масалан оч қолса дуч келган нарсани емайди, балки ўзига ёқадиган овқатни қидиради. Уни ўзига мос йўл билан топади ва эҳтиёжини қондириш учун муносиб муҳитни тайёрлайди. Шунингдек жинсий майли қўзғалганда уни уйланмаган бўлса уйланиш билан, уйланган бўлса ўз жуфти билан қондиради. Ҳатто ўз жуфти билан қондирмасада буни муайян кайфиятда қиласди. Инсон тараққий этган сари унинг узвий эҳтиёж ва ғаризаларини қондириш кайфияти ҳам тараққий этади. Бунинг акси ўлароқ қанчалик тубанлашган сари унинг қондириш кайфияти ҳайвоний даражага тушиб бораверади. Натижада инсонларга эмас ҳайвонларга яқин бўлиб қолади.

Инсон ва ҳайвонларнинг узвий эҳтиёж ва ғаризаларни қондириш кайфияти турли бўлишига сабаб шуки инсонда фикрлаш, нарсалар хақида ҳукм чиқариш ва боғлаш учун яроқли мия мавжуд. Ҳайвонда эса бунинг зидди бўлиб, унинг мияси бунга ярамайди, балки ғаризаси турткиси билан тасарруф қилаверади.

— Демак инсон узвий эҳтиёж ва ғаризаларини қондиришга ҳаракат қилган пайтда унинг сулукини белгилаб берадиган нарса фикр экан. Шунинг учун агар инсон хато йўлга юрса, биз инсонни мана шу хато йўлга юргизган нарса унинг миясидаги фикр эканини биламиз. Буни янада тиниқроқ тушуниш учун инсонни автомобилга ўхшатсак, у юриши учун мотор керак, мотор учун эса ёқилғи керак. Шу каби инсонга ҳам турмуш тарзини кайфиятини белгилаб берадиган ақл керак ва у ақл ҳаракатга келиши учун фикр керак. Чунки фикр ақл учун ёқилғи ўрнидадир.

Агар биз инсоннинг тубан турмуш тарзини юксак турмуш тарзига ўзгартирмоқчи бўлсак, аввало мана шу турмуш тарзи ортидаги тушунчани билишимиз керак. Масалан бир инсонни ароқ ичишини ташлашини хоҳласак, мана шу ишга ундаётган

фикарий турткى нималигини билишимиз керак. У инсон ароқ ичиш эркаклик белгиси ёки юксаклик белгиси деб тушунса, бу фикр бузук фикр эканига қаноат ҳосил қылдишишимиз керак. Агар биз шундай кила олсак, бу жузъий масалада муваффакият топамиз. Агар аксинча бўлса яъни у инсон ароқнинг ишқибозига айланиб қолган бўлса, унда уни ҳам саломатлик жиҳатидан ҳам фикарий жиҳатдан муолажа қилиш керак. Агар биз инсоннинг турмуш тарзини ўзгартирмоқчи бўлсак бу ўзгартариш иши коинот, инсон ва хаёт ҳақидаги умумий фикрга яъни мабдага асосланиши керак.

Бугун ер юзида мавжуд бўлган ва унинг асосида инсон уйғонадиган мабдалар учта. Бу мабдалар куллий коида бўлиб, улар ўз тузумига эга. Улар ақида деб номланади ва уларнинг динларига мос келадими ёки йўқми бунинг фарқи йўқ.

Шунинг учун мабда ўзидан тузум келиб чиқадиган ақлий ақида деб номланади. У инсондаги катта тугуннинг ечими яъни унинг хаётдаги роли, ўзидан олдинги ва хаётдан кейинги нарсага бўлган алоқаси ҳақидаги фикрdir.

Шунинг учун айтамизки: Инсон хаёт, коинот ва инсон ҳақидаги ҳамда буларнинг дунё ҳаётидан илгариги Вужудга ва дунё ҳаётидан кейинги Ҳаётга алоқадорлиги ҳақидаги фикр билан уйғонади. Бу ерда ечим тўғри ечиладими ёки нотўғрими фарқи йўқ. Масалан капитализм бу тугунни ушбу тариқада ечган: Биз қаердан келганмизу ўлимдан кейин қаерга борамиз бунинг қизиги йўқ. Муҳими ҳаётимизни тартибга solaётган тузумга рози бўлишимизда. Ким динни хоҳласа черковга ёки ибодатхонага борсин, лекин ҳаётга аралашмасин. Аммо капитализм Исломга қарши урушда дин робитасига суюниб, бу салиб уруши, муқаддас уруш деб атайди. Ҳатто ўzlари мустамлака қилиб, бойликларини талон-тарож қилаётган давлатлар билан ўз давлатлари ўртасидаги урушни шундай номлашади. Бу нарса Американинг Ветънам ва Ирокқа қилган урушида яққол кўзга ташланди.

Коммунизм ва шу жумладан социализм эса инсонни табиат яратган, ҳаёт ишларини тартиблаштиришда унинг алоқаси йўқ. Ҳаётга қандай келган бўлса шундай кетаверади. Социалистик тузум мана шунга асосланган. Лекин у инсоннинг ақли, фитрати ва ғаризаларига мос эмас. Шунинг учун у тарихдаги энг вақти қисқа ҳазорат бўлиб, 70 йилда қулади.

Аммо Ислом инсонга Аллоҳ яратган махлук, у ҳаёт ишларини тартиблаштиришда Аллоҳнинг буйруқ ва қайтарувларига кўра юриши керак. У Зот инсоннинг қилган амалларига кўра хисоб китоб қиласи деб қарайди.

Аллоҳ Таоло айтади:

﴿وَمَنْ لَمْ تَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَفَرُونَ﴾

«Кимда-ким Аллоҳ нозил қилган дин билан ҳукм қилмас экан, бас, улар кофирлардир»

[Моида 44]

﴿وَمَنْ يَتَّبِعَ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَسِيرِينَ﴾

«Кимда-ким Исломдан ўзга дин истаса, бас (унинг «дини» Аллоҳ ҳузурида) ҳаргиз қабул қилинмайди ва у охиратда зиён күргүвчилардандир»

[Оли Имрон 85]

Бу уч мабда түғри ёки хатолигидан қатый назар хаётда инсонни үйғотди.

Лекин насронийлик ва яхудийлик динлари муомаладаги айрим васиятлар ва тақиқларни эътиборга олмагандан ўз тузумига эга ақида эмас. Бутпраастлик ва бошқалар ҳам шунга ўхшайди.

Инсон йўлиқадиган ва аниқ жавобни кутадиган саволлар икки турли. Биринчиси катта яъни ҳал қилувчи саволлар бўлиб уни ечиш билан инсон хотиржамлик ва хурсандчилликни ҳис қиласди. Иккинчиси иккиласми яъни гариза ва узвий эҳтиёжларга алоқали саволлар. Инсоннинг савол ва муаммоларини бир неча жойида тугуни бор арконга ўхшатиш мумкин. Бу тугунлар ичida биттаси катта бўлиб, уни ечиш қийин, қолган тугунлар кичкина ва иккиласми тугунлар. Лекин уларни катта тугунни ечгандан кейингина ечасиз. Демак катта тугун инсоннинг бу ҳаёт, ундан олдинги ва кейинги нарсалар ҳақиқати ҳақидаги саволларидир.

Ўша бирламчи саволларнинг жавоби топилса бошқа савол ва муаммолар ечилиши осон бўлади. Аксинча бўлса уни ечмаслик оқибатида инсон бошқа муаммолар исканжасига тушиб қолади. Инсон ва катта тугун ҳақидаги савол воқесини аввалига ғорда яшаб кейин катта қасрға кириб қолган инсонга ўхшатиш мумкин. Чунки у нима қилишни билмай ёки шу қаср эгасидан қўрқиб ҳайрон бўлиб қолади. У соғ қолишини таъминлайдиган ва хатарли ҳолатга туширмайдиган муносиб йўлни излаб ҳайрон бўлиб юраверади. У қачон ўзи қилиши керак бўлган ишни билгандан кейингина хотиржам бўлади. Бу эса ушбу қаср эгаси, унинг таълимотлари, буйруқ ва қайтарувларини билгач амалга ошади.

Бу фикрий асос учун коинот, инсон ва ҳаёт, ҳамда улардан олдинги кейинги нарсалар ҳақидаги куллий фикр шартлиги, яъни ақлий ақида шартлиги баёнидир. Яна бу ақлий ақида таърифи бўлиб, у билан бошқа барча саволларга жавоб топилади. Агар ушбу саволларга тиник ва тўлиқ жавоб топилса асос фикрий, яъни

ақида ақлий бўлади. Агар асос фикрий бўлмаса яъни ўз тузумига эга ақлий ақида бўлмаса ўзгартириш ва уйғонишга яроқсиз асос бўлиб қолади.

Лекин бу катта тугунни ечган умумий фикр тўғри ечимдир дегани эмас. Балки бу фикрлаш учун асос бўлади деганидир. Унинг тўғри ечим бўлиши ва тўғри уйғонишга олиб бориши учун ақлни қаноатлантириши, фитратга мос келиши ва қалбга хотиржамлик солиши керак.

Асос фикрий асос ёки ақлий ақида бўлиши учун коинот, инсон ва ҳаёт ҳақидаги фикр бўлиши, ҳамда инсоннинг айрим муаммоларини эмас барча савол ва муаммоларига жавоб бериши керак. Чунки фикр иккиламчи бўлиб, айрим муаммоларнигина ечиши ҳам мумкин.

Биз фикрий уйғониш ҳақида яъни инсон унинг асосида уйғонадиган фикрий уйғониш ҳақида гапирдик. Инсон илм ва саноат каби иккиламчи нарсаларда ҳам шу асосда юриши шарт. Чунки илмий, ҳарбий, ҳамда саноат ва қишлоқ хўжалигига оид уйғониш фикрий уйғонишга боғлиқ. Фикрий уйғонишни унинг асосида юрт мустақил бўлади, унинг ишлари холис ва онгли етакчилик асосида ҳамда Уммат ва қози кузатуви остида бошқарилади. Агар давлат ёки ҳалқ ёки армия моддий куролга муҳтоҷ бўлиб қолса, давлат иқтидорлilar ва ихтирочиларни талабларни ечиш учун йўналтиради ва керакли нарсаларни ишлаб чиқиш учун саноатни ишга солади.

Масалан: Британия жаҳон урушида душман самолётлари келаётганидан хабар бериб турадиган нарсага муҳтоҷ бўлгач, ихтирочиларига радар системаси қуришни буюрди. Усмоний давлат Константинополь деворларини парчалаш учун улкан замбаракка муҳтоҷ бўлди. Шунда шу соҳада мутахассис бўлган насронийни Константинополь қамоқхонасидан кочишига ёрдам берди. Сўнг улкан замбарак ясалди... Давлат шу каби мутахассисларни олиб келиб, ўз фуқароларига турли соҳаларни ўргатади. Агар юртда қандайдир эпидемия тарқалса давлат унга қарши вакцина топиш учун табиб ва фармацефтларни ишга солади. Россия коммунистик мабдани қабул қилган кунда қашшоқ эди. Шунда у қишлоқ хўжалигига эътибор қаратди, лекин омочни сотиб олишдан бош тортди ва уни ўзи ясади. Бу давлат қишлоқ хўжалиги асосида эмас, фикр асосида тараққий этди. Агар тарихга мурожаат қилсанк Аббосийлар давлати Европа қиролларининг бирига соат совфа қилади. Соатдан белгиланган маълум вактларда овоз чиқиб турар эди. Европаликлар уни эшитиб ичидаги жин бор

деб ўйлашган эди. Лекин афсус биз қолоқлашган пайт Европадан бизга микрофон келди, шунда мусулмонлар ундан чиқаётган овозни эшитиб ичиде жин бор деб ўйлашди.

Аббосийлар ва Усмонийлар даврида тибиёт ва саноат дунёни ҳайратга солған эди. Андалусия эса дунёга нур таратувчи чирок каби бўлди. Ким кўпроқ маълумот олишни хоҳласа шарқшунос ёзувчи аёл Зигрид Ханкенинг «Арабларнинг қуёши Ғарбни ёритмоқда» китобига мурожаат қилиши мумкин. Европа ўз фарзандларини фикрий ҳазорат олиш учун эмас илм олиш учун юборар эди. Аммо бугун биз улардан фикрий ҳазорат олиб, уни татбиқ қилиш учун Европага боряпмиз. Илмни эса оляпмизу аммо татбиқ қилмаяпмиз.

Хуласа

Давлат жамиятни онгли қиласидан мабдани қабул қилиши керак. Бу қуйидагича бўлади:

– Давлат Уммат учун ўлпон йиғувчи эмас, балки уни кузатувчиси бўлиши керак.

– Давлат таълим соҳасини ва ихтиориilarни ривожлантириши, кучли армияни ташкил қилиш, ҳарбий, иқтисодий ва қишлоқ хўжаликка оид технологияни ривожлантириши ва бу соҳаларни керакли нарсалар билан таъминлаши керак.

– Дунёга мабдани ёйиш керак. Мабдаки инсониятни муайян юрт фойдасига ишлатмайдиган, балки барча инсониятга бир хил эътибор қаратадиган юксаклиги билан ажралиб туради.

Ҳазоратлар тўқнашуви

Лекин мабда ёювчиларнинг мақсади оламни ҳалокатдан кутқариш эмас, факат манфаат учун бўлса, улар ҳатто мабдадошларига қарши тил бириктирадилар. Бошқа мабда эгаларини айтмаса ҳам бўлади. Ғарбликлар Усмоний Халифаликка қарши мусулмонларнинг давлати сифатида тил бириктиришди. Шарқшунослар келиб, ҳазоратимизга зарба бериш учун уни ўрганишди. Сўнг мусулмон фарзандлари ва араб насронийларини ўзларига олиб бориб ўқитиши ва уларнинг ўзлигини йўқотиши. Натижада Ғарб сақофатидан тасирланишди. Бугунги янги ёлланаётганларнинг ахволи ҳам мана шундай. Ғарбликлар қуйидаги икки ишни кўзлашган эди:

1 – Мусулмонларнинг фикрлари ва давлатларига зарба бериш, ҳамда миллатчилик ва ватанпарварлик фитналарини қўзгаш.

2 – Исломий тарихни бузиб кўрсатиш, ҳамда унга қарши хужум қилиш учун хато ёки шунга ўхшаш нарса излаб топиш.

Уларнинг топган ўша хатоларнинг энг кўзга кўрингани мусулмонлар тарихидаги урушларда тўкилган қонлар бўлиб, сони миллион кишига етади. Тўғри бу офат, лекин Гарб сақофатидан таъсирланганлар ўтган асрда капиталистлар содир этган қирғинларни айтишга журъат қилиша олмайди. Бу даврда тахминан 170 миллион кишининг ёстиғи қуриди. Улар Жазоир, Ироқ, Шарқий Туркистон, Ҳиндистон, Сербия, Фаластин, Шом, Ливия ва бошқа жойларда қилган қирғинлари ҳеч кимга сир эмас. Лекин афсус биз уларга қандайдир шахслар борасида таъзия изхор қиляпмиз. Террор (Ислом)га қарши курашда улар билан бирга туряпмиз. Ваҳоланки бу ишлар ортида мусулмонларни қириш ва юртларини босиб олишни оқлаш учун уларнинг маҳсус хизматлари турганини биламиз.

Аммо улар даъво қилаётган демократия ўзларининг юртларида ҳам сунъий ва сохталиги кўпчиликка аён. Масалан Америкадаги сайловлардаги овозлар қўлда саналиб, очиқ ҳукм чиқариш учун юборилади. Лекин аслида капиталистлар босими остида бўлажак президентнинг вақтини белгилаш учун парда ортида сўзлашувлар бўлади. Чунки у капиталистик жамиятдир. Моника ва Клинтон ўртасидаги шармандаликлар, Европадаги 60 миллион киши ва ҳатто бош вазирлар ортидан жосуслик қилиш булар барчаси мазкур ишлар жумласидандир. Улардаги ирқий ва миллий камситишлар ҳақида айтмаса ҳам бўлади. Шунинг учун биз Гарб фикрларини ҳимоя қилаётган ва мусулмонларни тарихини бузиб кўрсатаётганларни дини ва мусулмонлар борасида Аллоҳдан кўркишга чақирамиз. Шунингдек тарихни мусулмонларга зарар етказишни хоҳлаётганлардан ўрганмаслигига ва Қуръонга яҳудлар ўз китобларига ёндошгани каби ёндошмасликларига чақирамиз. Аллоҳ Таоло айтади:

﴿فَيَنْبُغِونَ مَا تَشَبَّهَ مِنْهُ أَبْتَغَاءَ الْفِتْنَةِ وَأَبْتَغَاءَ تَأْوِيلِهِ﴾

«Одамларни алдаб фитнага солиши ва ўз ҳавоий нафсларига мувофиқ таъвил-тафсир қилиши учун Унинг муташобиҳ оятларига эргашадилар» [Оли Имрон 7]

Аммо биз тарих китобларини Исломни ёмон татбиқ қилганларнинг хатосидан ибрат олиш учун ўқиймиз. □

МУСУЛМОНЛАРНИНГ ҒАРБГА ҲИЖРАТ ҚИЛИШИ МУАММОСИ (УНИНГ САБАБЛАРИ, ХАТАРЛАРИ ВА ОҚИБАТЛАРИ) (1)

Солиҳ Абдурраҳим Жазоир

1 – Ғарбга қўчиб бориб у ерда яшаш муаммосининг пайдо бўлиши

Мусулмонлар ўз юртларида хокимлари тарафидан йўлиқаётган босим, зулм, зўравонлик ва жабр ситам туфайли, бошдан кечираётган қашшоқлик, қийинчилик ва хаёт муаммолари туфайли, давлатлари қулаб, султони мағлубиятга учраб, юртлари босиб олиниб, ватанлари тақсимлангандан кейин улар йўлиқаётган ёмон аҳвол туфайли катта ва хатарли муаммо юзага келди. Бу мусулмонларнинг Европа, Америка, Австралия ва бошқа кофир юртларга қўчиб кетиши бўлди... Бу ерда уларнинг ўз хоҳиши билан кўчиб кетиши ёки мажбур кўчирилишида фарқ йўқ. Чунки уларнинг ўз хоҳиши билан кўчиши ҳам ёки мажбуран кўчирилиши ҳам айни шу зулм ва қувғинлар оқибатида юзага келди. Масалан Фаластин аҳли ўша машъум 1948 йилдан олдин ва кейин дунёнинг турли жойларига кўчирилди.

Мусулмонлар Халифалик қулашидан олдин душманларига қарши бирор фронтда мағлубиятга учраса кучли исломий юртларга қочар эди. Масалан Андалусия мусулмонлари Мағриб юртлари (Шимолий Африка)га кўчишиди. Чеченлар ва қўшнилари Усмоний давлат руслар билан бўлган урушда қаттиқ зарбага учрагач Шом ва Онадўлига қўчиб келишди. Босим ва зўравонлик Халифалик қулатилгач Совет Иттифоқи даврида яна давом этди ва улардан кўпчилиги турли жойларга қўчиб кетди. Биринчи жаҳон урушидан кейин исломий юртларни Ислом бошқаруви тарқ этди. Ортидан иккинчи жаҳон уруши бўлди ва Уммат ва исломий юртлар бошига олдин бўлмаган ва чидаб бўлмайдиган ҳолатлар келди. Мусулмонлар барча томондан талон-тарож қилинди, қонлари оқизилди, моллари тортиб олинди, ерлари мусодара қилинди ва номуслари топталди.

Ишлар мураккаблашди, муаммолар чигаллашди, фитна, зўравонлик ва қул қилиш кучайди. Мусулмонлар кофир Ғарб ўлкаларига якка ва жамоат шаклида қўчиб кета бошлади. Бу мустамлаканинг зўравонлиги, хўрлаши ва қаҳридан қочиш учун бўлмаган эди. Балки бу кофир Ғарбнинг тадбири билан бўлган ифлос тил бириктирув, мустаҳкам режа ва сиёсий мақсад эди. Пистирмадаги душман бунинг ортидан катта фойдани кўзлаган

эди. Бу ажралиб чиқишлиар Ғарбга кўчиб келган мусулмонларнинг аксариятида дунёқарашни ўзгартириб юборди. Чунки улар куллий ва жузъий нарсаларда Исломга зид Ғарб ҳазорати ва илмоний капитализм қучоғида узоқ яшашди.

Европа ва Америка эшикларининг мусулмонларга очилиши тоза инсонпарварлик иши бўлмаган эди. Балки у сиёсий сабаблари бор мабдаи гоя эди. Унинг ортидан ишчи кучи ва иқтидорлиларнинг келиши, илм ва истеъдод эгалари, ҳамда сиёsatчи ва зиёлилардан иборат ақли кишиларнинг кўчиб келиши кўзланган эди. Улар саралаш, қуръа ташлаш ва сайланиш каби миграция қонунлари орқали, ҳамда сиёсий қочқинлик қонунлари орқали келар эди. Ғарб бу ишларни ўзига керак бўладиган ишчи синфи ва ақллиларни ўзига тортиш учун амалга ошириди. Шунингдек ўзидаги фикрий, сиёсий, илмий, сақоғиий ва иқтисодий қувват таянчларини мустаҳкамлаш учун ҳамда Ислом Уммати ичида мумкин қадар узоқ қолиши учун амалга ошириди. Бунинг натижасида бугун Ғарбда малайлар билан бир қаторда ҳамжамият номли янги воқе пайдо бўлди.

Бу пона каби Умматни иккига бўлди ва Уммат бир-бирига карши икки йўналишда юрадиган бўлди: Биринчиси исломий юртлар ихтиёрий ва мажбурий ҳижрат ҳамда ватанни ташлаб кетиш туфайли бир неча соҳаларда истеъдодлардан бўшаб қолди. Ҳар бир мусулмон юртнинг Ғарб давлатларининг бирида ёки бир нечтасида ўз жамияти пайдо бўлди. Жамият аъзолари сони ўша мусулмон юртнинг Ғарб давлати билан бўладиган алоқасига қараб кўпайиб озаядиган бўлди.

Масалан Британияда Ҳиндистон ва Покистон жамияти, Америкада Миср жамияти, Франция, Америка ва Канадада Жазоир жамияти, Белгия, Франция, Испания ва Америкада Мағриб давлатлари жамияти, Германияда Туркия жамияти ва Америкада Яман жамиятлари пайдо бўлди...

Иккинчиси куфр давлатлари мана шу жамиятлар ва йўналишларда барча соҳада ўз таянчини мустаҳкамлаши. Натижада мусулмонларнинг ўзлари душманлари бўлмиш Ғарбнинг нуфузи ва ҳукмронлигини исломий юртлар ва бутун оламда қўллаш орқали ёмон ахволларини ва машаққатларини давом этишига ҳисса кўшишяпти. Ахвол шу тарзда барқарорлашгач ва бир қанча замон ўтгач бу хатарли дарз кетишдан шу нарса мерос қолдики, биз уни ушбу сахифаларда

сизга ҳавола қилаяпмиз ва уни муолажа қилишга уриняпмиз. Бу Farb давлатларига катта сонда кўчиб кетаётган мусулмонлар назаридан нафакат хижрат, балки хатарли бир ишга айланди. Бу хижрат уларнинг аксариятининг фикрича келажакнинг энг зўр кафолати, моддий ахволни яхшилайдиган йўл ва аччик воқедан озод қиласидиган эркагу аёлларни мафтун этадиган халоскор, ҳамда хусусан ёшлар интиладиган орзуга айланди.

Мусулмонларнинг Farb юртларида бундай катта сонда ва доимий шаклда мавжуд бўлиши Исломий Халифалик давлатидан холи замонда яъни Farb ҳазорати замонида фақих ва мужтаҳидлар ҳақиқий муаммолар туғдирмоқда.

Биз бугун сиёсий воқе сифатида қараётган ҳижрат мол дунё топиш, товар олиб келиш, тижорат қилиш, ҳамда илм ёки касб эгаллаш учун исломий юртлардан ташқарига чиқиш ёки Ислом ҳовлисидан (агар бўлса) куфр ҳовлисига чиқиш дегани эмас. Шунингдек даволаниш, сайр қилиш, ҳамда Исломий Умматга хизмат қилиш мақсадида турли юртлардаги халқларнинг шуғулланаётган ишлари ва ахволларини ўрганиш учун сафар қилиш дегани эмас.

Чунки бошқа халқларнинг ахволларини ўрганиш ҳақида фиқҳда шаръий қоидалар мавжуд бўлиб, улар исломий давлатнинг биринчи кунларидан маълум ва машҳурдир. Мусулмонлар дунёдан ажралиб яшашмади, балки ўз юртларида ҳам бошқа юртларда ҳам бошқа халқ ва миллатлар билан доим алоқада бўлишиди. Ҳижрат деганда Farb мустамлакачи босими сабабли, мусулмонлар барча китъалардан куфр юртларида яшаш учун ўз юртларини тарқ қилиб келишини назарда тутяпмиз. Бу нарса ҳар бир Farb юртида мусулмонлар жамияти пайдо бўлишига олиб келди. (Мақола мавзуси шундан иборат).

Farb юртларига бўлаётган ҳижрат, ҳамда муҳожирларнинг турлари ва ҳижрат сабабларини тиниқ билиш учун шу мавзуда «Исломий юртлар ташқарисида яшаш... ҳукмлар ва қоидалар» номли мақоласида баҳс юритган олимнинг гапларини тинглаймиз. Шунда ҳижрат муаммоси ва мусулмонларнинг ноисломий юртларда яшаш муаммоси келиб чикиши сабабларини қисқача қўйидагича ифодаланганини топамиз:

«Исломий юртлар ташқарисидаги исломий ҳаёт хоҳ у ерда вақтинча яшашни хоҳловчилар бўлсин ва хоҳ умрбод яшашни хоҳловчилар бўлсин сон ва кайфиятда зудлик билан ўсиб

бормоқда. Мусулмонлар йигирманчи аср ўрталаридан бошлаб якка тартибда, оиласи билан ва жамоат бўлиб Farb давлатларига кўча бошлади. Хижрат сабаби уларнинг ўзларига ва юртларига тушган бир неча ҳолатлар эди. Мусулмонлар Farbga кўчиб келиши ва у ерда жамиятларни пайдо қилишлари уларнинг ўзларининг ва давлатларининг режаси бўлмаган. Балки бу уларни қийнаётган вазиятлар ва юртларига тушган фалокатларнинг натижаси бўлди. Бундан ташқари бу хижратнинг мақсад ва сабаблари ҳам турлича бўлди...

Мусулмон фақиҳлар олдин бўлмаган ва салафлар даврида ҳам кузатилмаган муаммога дуч келишди. Чунки мусулмонлар исломий юртларида яшаш ўрнига ва ҳаётида исломий шариатнинг барча аҳкомларини маҳкам тутмасада, унга қисман амал қилаётган мусулмон жамияти соясида яшаш ўрнига исломий шариатга мутлақо алоқаси бўлмаган жамиятда яшашни афзал кўришди. Бу жамият биринчи мартадаёқ уларга юксак жамият бўлиб кўринди.

Уламолар бундай кўриниш олдида ҳайрон бўлишиб қолди ва шаръий ҳукмини баён қилишда турли фикр билдиришди... Уларнинг айримлари Ислом диёридан ташқарида яшаш харом, мусулмонлар юртларига қайтиши керак деса, айримлари мусулмонларнинг Farbga хижрат қилишини янада кенгайтириш ва чукурлаштириш керак деди. Яна айримлари исломий юртлардан ташқаридаги юртлар фуқаролиги мажбуриятлари билан исломий қоидаларни мувофиқлаштириш керак, деб айтишди. Шунингдек турли воситалар билан мусулмонларни у ерга мустаҳкамлаш, жорий тузумларга халал бермайдиган даражада уларнинг вужудини кучайтириш, исломий юртлар ташқарисида мусулмонлар амал қилиши керак бўлган исломий қоидаларни белгилаш ва уларни сақлаш йўлини чизиб бериш зарур...». (Тадқиқотчи Фазлуллоҳ Мумтознинг сўzlари шу жойда ўз ниҳоясига етди).

2 – Масалага реал назар солиш, бу Халифалик қулатилгандан кейинги ҳамаср уламолар ва мўътадил Ислом тарафдорларининг фикри!

Бир қанча вақтдан бери Farb давлатларида кофирлар орасида яшаётган кўпчилик мусулмонларнинг муаммоларига биринчилардан бўлиб мўътадил Ислом тарафдорлари жавоб беришди. Улар буни жамиятларга ва исломий озчиликка оид

фиқҳий хукмлар деб номлашди. Бу масала улар учун жуда осон бўлиб, уни мўътадиллик ва манфаат тушунчаси ечиб беради. Уларнинг бу масала ҳақидаги лўнда тушунчаси шундан иборатки, бугун Farбда яшаётган мусулмонлар, хусусан исломий юртлардан кўчиб келганлар ўзлари яшаб турган жамиятларга аралашиб кетиши ва шу юртлар, яъни Европа, Америка, Австралия, Канада ва бошқа давлатлар фуқаролари билан ўз динларини ушлаган ҳолда бирга яшашлари керак.

Улар Farбда зурриётлар ошириб ўрнашиб қолгандан кейин, у ерда доимий шаклда яшаб қолишлари учун шаръян ҳеч қандай моне йўқ. Биз мўътадил мусулмонларнинг бу борадаги гапларидан Европами ёки бошқасими Farбда яшаётган мусулмонлар ўша давлатлари ва ватанларига содик бўлишлари ва туб аҳолидан ҳам ватанпарварроқ бўлишлари кераклигини тушуняпмиз. Бу ушбу фикр ҳалқаро майдонда фаолият қилаётган томонларнинг режа ва тадбири эканига ишора қиляпти. Бу ҳақда яқинда Абдулфаттоҳ Муру Ал-Жазира каналида очиқ гапирди.

Илмонийликнинг ўзгартирилган формаси ва Farбнинг Исломга қарши кураши учун тузган режасидаги асосий фигура бўлмиш мўътадил мусулмонлар фикрича Farбда яшаётган мусулмонлар ушбу давлатлар фуқароларидан нима талаб қилинса улар ҳам бажаришлари, ҳамда шу давлатларнинг фуқаролик қонунлари доирасида ўз хуқуқларини талаб қилишлари керак. Шунингдек улар ўзларини шу юртнинг ажралмас бир бўлаги сифатида фараз қилишлари, ҳамда демократияни қабул қилган ва мусулмон юртларда топилмайдиган, барчани ўз бағрига сиғдирадиган эркин муҳитда яшаётган ушбу жамиятларнинг аъзоси сифатида фараз қилишлари керак.

Уларнинг фикрича бу муҳит яна барчага ўзи танлаган динни қабул қилиши, хоҳлаган шиорини ушлашига рухсат беради, ҳамда бошқалар билан тинч тотув яшаш ва ўзлигини ҳимоя қилиш каби ишларни таъминлайди. Мўътадил мусулмонлар яна айтишдики Farбда яшаётган мусулмонлар ўша юртлардаги ташкилот, партия ва жамиятларга аралашиб кетишли керак. Шунингдек жорий қонунлар доирасида сиёсий ва иқтисодий ҳаётга аралашиб кетишли керак. Чунки бу ишлар ўзлари

яшаётган давлатлардаги ҳукумат программа ва сиёсатига таъсир қилиш орқали ўз манфаатларини кафолатлаш учун бўлади.

Лекин мўътадиллик программаси тарафдорлари ўзларининг фикрлари Исломдаги тушунча ва аҳкомларга зид келиб қолганини кўргач, мослаш ва мослашиш номли сеҳрлаш йўлига ўтишди. Бунда улар Қуръон ва Суннат ҳукмларини аср руҳига мос тарзда ўзгартиришди. Бу ердаги асрдан мурод бугун бутун дунёда ҳукмрон бўлиб турган илмонийлик замони эди. Наҳотки замон ва макон талабларига жавоб бериш ва Farbdagi миллионлаган (масалан Жазоирнинг ўзидан 7 миллион мусулмон Farbda яшайди) мусулмонларнинг муаммосини ечиш учун шаръий аҳкомлар ўзгартирилса. Ҳа, уларнинг фикрича бу жамиятлар ва озчиликларга оид фикҳий масалалардир.

Уларнинг фикрича Farbda яшаётган мусулмонлар кофиirlар, жиҳод, кофир Farb, куфр ҳовлиси, Farb мусулмонлар душмани, Farbnинг сохта қийматлари, сассиқ капитализм, мустамлакачи Европа, жирканч илмонийлик, рибога курилган иқтисод, Халифа ва Халифалик каби маъноларни ўз ичига оладиган ва душманчиликни англатадиган сўзларни гапирмаслиги керак. Чунки уларнинг наздида адоват мабдада эмас балки тарихда бўлиб ўтган нарсадир. Шунингдек бу истилоҳлар Farbdagi сиёсий, сақоғий ва ахборот доираларида мақбул истилоҳлар эмас.

Исломий давлат мавжуд эмас экан доимий яшаш учун Farbga кетиш манотул ҳукмни баҳс қилиш чоғида бир қатор саволларни, баҳс қилувчиларда бир қанча шубҳа ва фикрларни пайдо қиласди. Бу мўътадил ва ўртacha ечим тарафдорлари фикрича мусулмон одам ўзи танлаган ҳар қандай жойда яшashi жоиз. Чунки ер юзи Аллоҳники бўлиб, у жуда кенг. Мусулмон Farbnинг хоҳлаган жойида яшashi мумкин, чунки барча юртлар (хоҳ исломий бўлсин ва хоҳ гайриисломий бўлсин) ё дорул ҳарб, ё дорул куфрdir. Ҳатто бу уларнинг фикрича олдингиларнинг фикҳий истилоҳида ҳам шундай, лекин (уларнинг фикрича) бугун замон ўзгариб, бу фикҳнинг аҳамияти йўқолган.

Аммо бугун миллионлаб мусулмонлар Европа ва Америкада яшаётгани воқега айланган ва шариатда уларнинг аҳволини муолажа қиласдиган ечим бор. Бу сохта мўътадиллик ва реаллик тарафдорларидан бўлган бир турорх нусусларни замон ва

маконга, ҳамда янги халқаро низомга мослаштиришга уринишиди. Сўнг ўз мақсадларини амалга ошириш учун фикҳ ишлаб чиқишиди. Натижада бир қанча масалаларга фатво беришди. Farб жамиятларига араласиши шартлиги, жумъя намози каби шиорларни адо этишда қонунга бўйсуниш, муслималарнинг ҳижратдаги лиbosларининг шакллари, фуқаролик талабларига риоя қилиш, Farб террор деб атаётган ҳодисаларни танқид қилиш, ўzlари яшаётган жамиятларнинг қадриятларидан бўлган эркинлик, демократия, тенглик ва фуқаролик ҳуқуқларига риоя қилиш кабилар мазкур фатволар жумласидандир.

Улар мусулмонларга барча ташвишларини мусулмон юртларига ташлаб, сўнг Farбга кўчишга фатво беришди. Яъни Ўрта Шарқ муаммоларини ва ўз юртлари ташвишларини на Европа, на Америка, на Австралия ва на Канадага олиб бормасликка фатво беришди. Биз яқинда Франциядаги Шарли Эбдо ва Париж ҳодисаларидан сўнг жамият аъзолари нималар қилганини кўрдик. Улар плакатлар кўтариб, бизни ўз ҳолимизга кўйинг, биз янги ватанда инсоний биродарларимиз билин тинч тутув яшайпмиз, бизнинг тинчимизни бузманг. Бизга Исломингизнинг масъулиятини ва Ўрта Шарқ жанжалини юкламанг. Бизнинг Ислом сизларнинг Исломингизга ўхшамайди. (Чунки бизда Европача, Америкача, Французча, Германияча, Британча, Бельгияча, Канадача, Австрияча, Норвегияча, Данияча... исломдир), деб бақир чакир қилишди.

Улар яна айтишдики, ҳар бир юртнинг ўзига хос ташвиши, муаммоси ва қайфуси бор. Европанинг айrim пойтахтларида «Мусулмонлар, насронийлар ва яхудийлар барчамиз террорга қаршимиз» каби ёзувларни кўтариб кўчаларга чиқишиди. Наҳотки кофирлар мусулмонларни бўлишда шунчалар муваффакиятга эришган бўлса.

Бу юртлардаги айrim масjid хатиблари Франциядаги «Миллий фронт», Грециядаги «Олтин шафақ», Норвегиядаги «Тараққиёт», Швециядаги «Демократлар», Австриядаги «Озодлик», Германиядаги «Германия миллий демократик» партияси, Даниядаги «Дания халқ партияси», Британиядаги «мустакиллик» ва булардан бошқа сўлчи партияларнинг келиб чиқишига сабаб Исломни нотўғри тушунгани туфайли Farбга радикал карашда бўлган мусулмонлар амалга ошираётган

террор амалиётлари деб давват қилишди. Лекин бу хато, чунки Америка давлати ва халқаро майдонда Европа Иттифоқига душман давлатлар Европада ички жанжалларни кучайтириш ва тартибсизликларни пайдо қилиш, ҳамда сўлчи партияларни чиқаришда катта рол ўйнайди ва шу ишдан мафаатдор.

Шунингдек Венадаги Аднон Иброхим, Франциядаги Бин Байт Мавританий, ва Farb шаҳарларидағи аксар имом хатиблар демократик фикрлар ва фуқаролик, иноклик ва тинч тотув яшаш каби қийматларни қабул қилишга ҳамда экстремистликни ташлашга очик чақиришяпти. Бундан ташқари ҳар бир шахснинг ўз дини ва ақидаси борлигини айтаркан шу жамиятларга аралашиб кетишга чақирияпти. Лекин муаммо нафақат Европа ва Америкадаги бу каби «даъватчи»лар, яъни ўзи кўчиб келган юртнинг хидини кетказадиган илмоний Исломга чақирадиганлар туфайли кучайди. Балки айни пайтда Farb давлатларидағи ҳукуматлар ўзларига ёқадиган Исломга чақирадиган имом хатибларни етиштириб чиқаришга киришди.

Мусулмонлар доимий шаклда Farb давлатларида яшashi катта муаммо ва тўсиққа айландики, Farbdagi ҳар бир давлат ундан фикрий ва ички сиёсий ишларда фойдаланадиган бўлди. Ҳатто ундан халқаро жиҳатдан фойдаланадиган бўлишди. Энг асосийси исломий Уммат янгидан уйғониш йўлида экан унга қарши ишлатиладиган муаммо ва оғир юк бўлди.

Мўътадил мусулмонларнинг фикрича Farbdagi мусулмонлар миграция қонунларига риоя қилишлари шарт. Чунки улар шу асосда виза ва фуқаролик олишган, ҳамда доимий яшаш учун рухсат олишган. Мусулмонлар ўз устидаги мажбуриятларини бажариши шарт. Улар яна айтишадики: Турли сабаб билан Farbga кўчиб келган ва шу юртларда ўтрок бўлиб қолган мусулмонларнинг фарзандлари ва невараларидан мусулмон юртларга қайтишни талаб қилиш ақлга тўғри келадими? Ахир улар ўнлаб йиллардан бери шу ерларда яшашяптику. Уларнинг ота ва боболарига нима дейилади? Бу на ақл ва на шариатга тўғри келади. Бундан ташқари шу юртлар аҳолисидан бўлган ва Исломни қабул қилган кишилардан ўз юртини ташлаш ва мусулмон юртга бориш талаб қилинадими? Улар куфр ҳовлисидан яна куфр ҳовлисига кўчадими? Ахир бу аҳмоқлик эмасми?

Улар яна айтишдики: Агар бошқа халқ ва миллатларнинг илми, саноати ва ютуқларини ўзлаштириш, ҳамда уларнинг ютида улар билан яшаш ва араласиши орқали уларнинг салбий жиҳатларини ўрганиш учун у ерга хижрат қилинмаса ихтиrolар, илмлар, технологиялар ва тажрибалар тараққий этган юртлардан қолоқ мусулмон юртларга кўчиб ўтадими?

Биз айтамизки: ушбу муаммо ҳақидаги бу чакирикларни яхшилаб текширган киши мўътадиллик сақофати воқега таслим бўлиш, ишларга манфаат юзасидан қараш ва мусулмонлар ҳаётида давлат бўлиши вожиблигига қарши чиқишдан келиб чиқаётганини кўради. Бу яна Farbdan келган ва уларнинг қонига сингиб кетган динни ҳаёт ва сиёсатдан ажратиш тушунчаси мўътадиллардаги асосий касаллик эканини фош қиляпти. Бу ердаги муаммолардан яна бири уларнинг зеҳнидаги ҳар бир нарса, исломий фикрларга алоқадорми ёки мусулмон юртлардаги ва Farbdagi воқени тушунишга алоқадорми фарқсиз тескари бўлиб қолган.

Яна ҳам ажабланарли нарса шуки, Исломдаги давлат ва жамият тушунчалари бузилди. Давлат қулагандан кейин мусулмонлар ахволига реал назар солиш туфайли кофиirlар ҳукмронлиги ва БМТ хужжатларига таслим бўлишди. Бу мияси жароҳатланганлар наздида Ислом ва шариат ҳукмларини татбиқ қилиш мусулмонлар тикилаши вожиб бўлган сиёсий вужуднинг эмас балки шахсларнинг иши бўлиб қолди.

Шариатни маҳкам ушламаслик ва Халифалик давлати йўқлиги ва унинг ортидан муолажа ва альтернативлар йўқлиги туфайли Уммат ва мусулмонларга тушаётган ҳар қандай мусибат ва ҳалокатдан сўнг воқега мослашмасликнинг иложиси қолмади. Бу шубҳасиз сиёsat, давлат ва жамият тушунчаларининг бузулишидан келиб чиқди. Бунинг ортидан мусулмонларнинг Farbda яшашлари ҳақидаги ва Farbga кўчиш лозимлиги ҳақидаги хато тушунчалар пайдо бўлди. Бу мағлубият тарафдорлари шариатга реал манфаатдорлик нуқтаи назаридан қарашлари туфайли Farbnинг Исломга қарши курашидаги режасига айланишди. Шунингдек Уммат душманлари мусулмонларни ўз давлати ва қувватини қайта тикилашидан бошқа томонга буриш учун фикрий ва сиёсий жиҳатдан ишлатадиган қуролга айланишди.

Мен бу ерда касаллик белгиларини касалликка боғлаш мақсадида ҳижрат мавзусига алоқадор бошқа мавзуга киришишни фойдадан холи эмас деб топдим. Бу мавзу мусулмонларни фикрий ва сиёсий жиҳатдан ишлатиш ва ажойиб тарзда фойдаланиш бўлиб, ундан Ислом асослари ва тушунчаларига зарба бериш кўзда тутилган.

Бу ерда иш Farb исломий шариат ахкомларининг мақсадларига нисбатан пайдо қилган тескари ва нотўғри қарашга алоқадордир. Чунки бу қараш Аллоҳ томонидан келган вахийни жумлатан ва тафсилан бекор қиласди. Шунингдек шубобда уламолари қасд қилган нарсага мутлақо зид. Бу қарашга кўра Қуръон хитоблари аср талабига мос тарзда ўзгартирилади. Ислом шариати, ҳамда мақсад ва маънолар муолажаси «ижтиҳод»даги касалланган реалистик программага мослаб таъвил қилинади. Бу программа шаръий ҳукмларга манфаатни ҳужжат қилиб олган. Чунки бу аср, яъни мусулмонлар ҳаётига Farb ҳазорати ва тушунчалари ҳукмронлик қилаётган замонда ақл фақат манфаатни далил қиласиган бўлиб қолди.

Бу кўзбўямачи мўътадилларнинг етакчилари наздида шариат манфаат келтириш ва фасодни даф қилиш устига қурилган. Бу эса шариатни маҳкам тутиш, ҳукмларни татбиқ қилиш ва Аллоҳга даъват қилиш каби ишларда ақлни ва даражама даражаликни ҳакам қилиш деганидир. Улар манфаатларни рўёбга чиқариш ва фасодни даф қилишда мақсадларга риоя қилиш вожиб деб билар эканлар, уларнинг наздида одамларга шариатни бутунича бирданига юклаб қўйиш ақлсизликдир. Чунки бу фитнага олиб боради, шунинг учун даражама даражалик шарт. Шариатни бирданига татбиқ қилиш айниқса Farbda яшаётган жамият вакилларига тўғри келмайди. Чунки уларнинг ҳолати енгил Ислом бўлишини тақозо этади. Улар кўчиб борган юртлардаги муҳит ва воқенинг босими остида шаръий ҳукмларнинг барчасини бирданига татбиқ қила олмайди. Мана шу фасод бўлиб, жамиятлар ҳақидаги фиқхий масалаларга киради.

Улар мана шу асосдан келиб чиқиб (мақсадлар ортидан чопиб) усул ва фиқх уламолари мерос қолдирган шаръий истилоҳларнинг барчасидан воз кечишлоқда. Улар бу билан шариатда ўzlари бўлишини хоҳлашаётган нарсани бу ижтиҳод

ва қонунчиликда асосий нарса ва (олдинги) усули фикҳ илмига параллел илм деб киргизишмоқчи. Шунда мақсадлар аслга айланади ва «истинбот»да замон талабига жавоб берадиган ва усули фикҳга альтернатив илм бўлади. Ундаги «инсонийлик» номли қиймат эса диндан ҳам юқори туради. Ишларга чиройли ёки хунук деб ҳукм чиқариш ваҳий ёки шариат нусусларига эмас, балки барча инсонларда мавжуд ақлга берилади.

Шунинг учун уларнинг фикрича Ислом дини хитобини ўзгартиришлари керак, бошқача айтганда Қуръон ва Суннатдаги хитобларни ушбу янги инсоний тушунчага мос равища ўзгартириш керак. Шундан сўнг аввалгиларнинг китобларидағи салафлар гапларини инкор қилиш осон кечади. Уларнинг фикрича шу туфайли оламдаги хусусан Farbdagi инсонлар мусулмонларнинг хитобини яхши қабул қиласидиган бўлади. Бу нарса одамларнинг идеологияси қанчалар турли туман бўлмасин уларнинг ўртасидаги тўсиқни олиб ташлайди ва хусусан Farbdagi ёшларни жалб қиласиди. Шунингдек келажакда жамиятлар ва муҳожирлар қилаётган Ислом даъватига эшикларни очади, ҳамда Лондон, Нью Йорк, Токио ва Париж каби шаҳарларда кенг уфқлар очади.

Инсониятга даъватни етказишидаги Исломнинг событ тариқатидан узоқ, одамлар қучоғини пуч ёнғоққа тўлдираётган бундай тариқат билан гарбликларга қайси Ислом етиб боришини ўқувчи ўйланиб кўрмоғи лозим. Исломнинг даъват етказишидаги событ тариқати даъватни давлат орқали даъват ва жиҳод билан етказишидир. Бунда замон ва макон ўзгариши билан ўзгариб турадиган замонавий қуроллар, услублар, воситалар ва техникалардан фойдаланади. Ўқувчи яна мусулмонлар ҳаётида давлат бўлиши шартлиги ва Ислом давлатини тиклаш вожиблигига қарши бундай касал, реалист программа туфайли мусулмонларнинг фиқҳий, луғавий ва ташрий низомига, ҳамда ҳаёт ҳақидаги нуқтаи назарига қанчалар зарар етиши ҳақида ўйланиши керак. Шунингдек мусулмонлар зеҳнида бўлганидек воқеларида ҳам гарбликлар дунё қарашининг устунлиги, капиталистик низом хукмронлиги ва мустамлакачи коғир давлатлар хукмронлигини мukaddasлаштирадиган бундай янги бузук ечим туфайли мусулмонлар бошига нималар тушиши ҳақида ўйлаши керак. Бундан ташқари мусулмонлар бирлаштириб турувчи жасад, уларнинг куч қувват манбай ва

Исломий Умматнинг оламдаги тимсоли бўлган Халифалик давлатини қайта тиклаш вожиблигини униттирадиган бу бузук ечим туфайли мусулмонлар бошига қандай балолар тушиши хақида ўйлаши керак.

Аллоҳ Таоло айтади:

﴿وَإِنْ أَحَدٌ كُمْ بِيَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَبَعَّ أَهْوَاءَهُمْ وَأَحَدٌ رَّهُمْ أَنْ يَفْتَنُوكُ عَنْ بَعْضِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَآتَهُمْ أَنَّهُمْ نُّرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُصْلِيهِمْ بِعَضٍ دُنْعِهِمْ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ لَفَسِقُونَ﴾

«(Эй Мұхаммад), улар ўртасида Аллоҳ нозил қилган нарса билан ҳукм қилинг, уларнинг ҳавои нағсларига эргашманг ва Аллоҳ сизга нозил қилган ҳукмларнинг айримларидан сизни буриб фитнага солиб қўйишларидан эҳтиёт бўлинг! Агар (сизнинг ҳукмингиздан) юз ўғирсалар, билингки, Аллоҳ уларга айрим гуноҳлари сабабли мусибат етказишини истамоқда. Шубҳасиз, одамлардан кўплари итоатсиздирлар» [Моида 49]

Бу хитоб ҳакида чуқур изланган киши Фарб кўрсатмаси билан исломий шариат устидан ҳукмрон бўлиб олган ушбу шубҳали манфаатдорлик назарияси бугун нафақат фиқҳ ва унинг истилоҳлари, балки усули фиқҳни хато талқин қилмоқда. Шунингдек сабит қоидалар билан ўзгарувчан нарсалар, ҳамда шаръий ҳукмлар билан восита ва услубларни аралаштириб юборди. Натижада уларнинг барчаси бир хил нарсадек бўлиб қолди. Бундан ташқари бу назария тарафдорлари шариатнинг тафсилотларига журъат қилгани каби асослари ва қатъий ўзгармас ҳукмларга ҳам журъат қиладиган бўлишди.

Масалан Исломдаги бошқарув низоми шакли, яъни Халифалик низоми, муртадлик ва аҳли зимма ҳукмлари, Аллоҳ йўлидаги жиҳод, даъватни етказиш кайфияти ва аёлнинг Исломдаги ўрни ҳақидаги ҳукмлар, байтул мол киримларидан бўлган жизя ва хирож каби иқтисод низоми ҳукмлари, дорул харб ва дорул Ислом каби ташқи сиёsat аҳкомлари, дорул Исломда яшаш вожиблиги ва жазо чоралари ҳақидаги аҳкомлар буварнинг барчаси ўзгармайдиган сабит ҳукмлардир. Лекин улар бу истилоҳларни асло тилларига олмайдиган бўлишди.

«Исломдан олинган» бу сохта программа аҳкомларни «истинбот» қиласр экан, Аллоҳ туширмаган ва китоб ва суннатда далили бўлмаган нарсаларни манфаатдорликка ҳужжат қиляпти.

Бу программа ақлни шариат устидан ҳакам қилди. Шунингдек замонга тўғри келмайди ёки замон ўзгарди деган ҳужжат билан аввалгиларнинг фикҳи, сўзлари ва истилоҳларини бекор қилди. Улар яна (ўзларининг фикрича эскириб қолган) усули фикҳ қоидаларининг кўпини қайта кўриб чиқиш ёки уларни йўқ қилишга чақиришди. Максадлари бу қоидаларни Farbning манфаатдорликни асос қилиб олган ҳаёт ҳақидаги тушунчаларига мослаш эди. Чунки кофир Farb ҳазорати ва дунёқараси ҳукмрон бўлиб турган бу замонда амаллар ва конунчиликдаги ўлчов инсоннинг ақли бўлиб қолди. Шундай бўлгач улар чиқарган ҳукмлар ва муолажалар шаръий ҳукм хисобланмайди. Шунинг учун ҳам у жамиятлар ва озчиликлар ҳақидаги фикҳий масала деб номланди.

Мана шундай касал назария туфайли оламнинг барча жойларида мусулмонлар аҳборот воситалари орқали номлари машхур уламолардан гўё кофир юртларда доимий яшаш мумкин деган рухсат олишди. Лекин бу аслида Farbning сиёсий тадбири ва аҳборот ташвиқоти билан амалга ошиди. Натижада гўё муслим ва муслиматар нафақат таълим ва даволаниш балки доимий яшаш учун Farbga кўчиб боришида ҳеч қандай зарар ва муаммо йўқдек бўлиб қолди. Фақат бир шарт биланки динини маҳкам ушласа бўлди. Тўғри, агар дини фақат ақида, ибодат ва ахлоқдан иборат бўлганда уни ушлаб қолиши мумкин эди... Лекин исломий шариат фақат ибодат ва ахлоқдан иборат эмаску. Мана шундан кўриниб турибдики, динни ҳаёт ва сиёсатдан ажратиш фикридан ва илмонийликдан келиб чиқсан фикрлардан таъсирланиш натижасида мусулмонлар кофир, илмоний, капиталистик Farb юртларида доимий яшаш ва Ислом ўтрасида зиддият йўқ деб ўйлайдиган бўлиб қолишди. □

ИСЛОМИЙ БАНК ИШИ ҲАҚИДА ТАНҚИДИЙ ҚАРАШ:

МАЛАЙЗИЯ МОДЕЛИ (1)

Лутфий ибн Мұхаммад

Муқаддима:

Исломий банк соҳаси тадқиқотчиларидан бири Малайзиядаги исломий университетда банк соҳасига доир ўқиган маъruzаси бу мақоланинг ёзилишига турткى бўлди. Исломий молия ҳамда унга таалукли барча муаммо ва муолажалар ҳақида сўраб билиб олиш учун бу маъruzани қулай имконият деб билган иштирокчилар билан зал тўлган эди. Бутун маъруза давомида менинг дикқат-эътиборимни тортган нарса қарийб икки соатга чўзилган қатор савол ва жавоблар бўлди. Бунга сабаб исломий банк иши бошдан кечираётган шаръий чигалликлардир. Уларга кейинроқ тўхталиб ўтамиз. Малайзияда бу хилдаги йигинлар, конференциялар ва тадқиқотларнинг кенг тарқалишига сабаб Малайзияни исломий банк ёки молия қутбига айлантириш тўғрисидаги истак ёки сиёсий ирода дейиш ҳам мумкин. Бу эса Кўрфаз давлатлари пулларини ёки бошқача номлагандаги нефтодолларларни жалб қилиб ёш Малайзия иқтисодига ётқизиши орқали бўлади. Маълумки Малайзия иқтисоди 2020 йилни кўра олиши учун молиявий турткى кучига ҳамон муҳтоҷ бўлиб қолмоқда. Малайзия ҳукумати бунга эришишга ва мамлакатни оёққа турғизиб саноатлашган давлатлар сафига қўшишга ҳаракат қилмоқда. Гарчи сиёсий ва иқтисодий ҳолат воқеси бунга узоқ келажакда бўлмаса ҳам яқин келажакда эришиш – гарчи иложсиз нарса бўлмаса ҳам – қийин нарса эканлигидан дарак бериб турган бўлса-да лекин Малайзия ҳукумати шунга ҳаракат қиляпти. Умуман олганда бу мақоладан мақсад аслида исломий банк иши воқесини умумий шаклда тушуниш ҳамда оламдаги, хусусан Малайзиядаги исломий дея номланган банкларга чуқур назар ташлаш учун бу соҳа тафсилотларини очиб беришdir. Шу ўринда бу мақолада исломий банклар термини қандай бўлса шундай қўлланганини кўрсатиб ўтиш керак бўлади. Бу албатта мана шу банкларнинг исломий эканини тан олиш дегани эмас. Малайзиянинг танланганига сабаб шуки, биринчидан бу мамлакат мана шу тояни ҳам назарий, ҳам амалий жиҳатдан қабул қилиб уни ёйишга ҳаракат қилган илк давлатлардан бири ҳисобланишидир. Иккинчидан эса кўпгина одамларда Малайзия ҳақида идеал тасаввур бор. Улар Малайзияни Ислом билан маданиятни бир-

бирига қориштирган ва исломий оламдаги күпгина давлатлар эришолмаган нарсага эришган «исломий» давлат деб билишади. Шуниси аниқки иқтисод ҳақида сўз юритиш сиёсат билан чамбарчас боғлиқдир. Шунинг учун ҳам бу мақоладан мана шу исломий банкларнинг пайдо бўлишига тааллуқли ходисаларга оид баъзи сиёсий изоҳлар ҳам ўрин олган. Эслатиш учун фақат шуни айтамизки, бу ерда университетларда ўқитиладиган «сиёсий иқтисод» номли бир алоҳида мутахассислик бор. Унда сиёсий қарорлар ва идеологик йўналишлар ва уларнинг иқтисодий мақсадлар ва лойиҳалар билан бўлган боғлиқлиги баҳс қилинади.

Банклар, хусусан исломий банклар воқесига ва моҳиятига тарихий назар ташлашнинг албатта жуда муҳим аҳамияти бор. Банкларнинг тарихий жиҳати ва исломий оламга кириб келишининг бошланиши ҳақида сўз юритган китобларнинг кўпиди «канъанавий банкларнинг исломий ўлкаларда пайдо бўлишининг ўн тўққизинчи аср охирларигача кечикканлиги» деган ибора ишлатилгани кузатилади. Бу ибора ишлатилиши оқибатида ўқувчи Исломий Уммат ўн тўққизинчи аср бошида Европада пайдо бўлган банк гоясини қабул қилиш фурсатини бой берган экан-да ва бу кечикиш Умматни олам молия системасига қўшилишдан ортга тортиб қолоқ бўлиб қолишига олиб келган экан-да, деб тушунадиган бўлиб қолади. Аслида эса ҳақиқат шуки, Исломий Уммат ўзининг иқтисод, сиёсат, фикр ва қонунчиликдаги шариат қонунлари системаси билан бошқа умматлардан ажралиб турган эди. Бу ўзига хослик сабабли Исломий Умматни фақат ўз кучига таянар ва Ғарбга, ундаги қонунларга муҳтоҷ эмас эди. Лекин Халифалик давлати қулаши билан ишлар бутунлай ўзгариб кетди. Чунки Уммат барча соҳада оёқ ости қилинадиган бўлди. Бунинг оқибатида капитализм иқтисодий низоми ва унинг бош муассасаси «банк» ҳамда унга алоқадор қонун-қоидалар мусулмонлар юртларига осонлик билан кириб келадиган бўлди.

Ғарб тушунчасидаги замонавий давлат динни давлатдан ажратиш асосидаги давлат бўлиб, у ўзига уч ҳокимият: қонун чиқариш, ижройи ва суд ҳокимиятларини бир-биридан ажратишдан иборат йўлни танлаб олди. Бундай давлатнинг пайдо бўлиши сармоядорлар билан шахслар ёки муассасалар ўртасида воситачилик қиласидаган молиявий муассасалар пайдо

бўлиши билан тезлашди. Моддий ожизлик ҳолатида бу воситачи шу хизматни бир маълум тўлов олиши эвазига кўрсатади. Шунинг учун хам банклар молиявий хизмат кўрсатадиган муассасалардир. Уларнинг молиявий эканлиги аниқ фойдахўрлигидир. Яъни банкларнинг мавжуд бўлиб туришидан мақсад процент механизмлари орқали кўп баравар фойда кўришдир. Шунинг учун процент ставкалари банклар таянадиган асосий устундир. Бу ставкалар шахслар, муассасалар ва давлатлар учун зарур бўлган пул маблағларини етказиб бериш эвазига молиявий даромадлар орттириш учун ўрнатилади. Ҳозирги кўринишдаги банкларнинг пайдо бўлиши ўн еттинчи асрга бориб тақалади. Ўша даврда олтин ёки кумуш жамғармасига эга қоғоз пуллар пайдо бўлган эди. Яъни банк расмий қоғозларни чиқариб уларда ўзининг фалончига тегишли олтин ёки кумушга эга эканлигини тасдиқлар эди. Ишлар шу зайлда ривожланиб бу қоғоз пуллар ўзаро тижорий айирбошлиш музомалаларида айланниб юрадиган восита бўлиш даражасигача етди. Бу ҳол 1971 йил 15 августгача давом этди. Чунки бу даврга келиб Бреттон-Вудс келишувига амал қилиш бекор қилинди. Буни Никсон эълон қилди. У олтин ва кумуш жамғармаси низоми бўйича музомала юритиш тўхтатилганини ва молиявий бозорларда оламдаги биринчи валюта долларга таянилишини эълон қилди. Бу қарор кейинчалик «Никсон зарбаси» деган номни олди. Бу қарорга биноан Америка ўзини ва ўз иқтисодини олам иқтисодининг асосий меҳвари қилиб қўйди ва умматлар бойликларига ўз ҳукмини ўтказа бошлади. Буни Америка ўзи таъсис этган Халқаро Валюта Фонди ва Халқаро Банк каби муассасалар орқали амалга оширди. Америка оламдаги барча марказий банкларни Америка федерал банкига боғлаб қўйди. Американинг олам иқтисоди устидан ҳукмронлиги ҳақида узоқ ва мураккаб сўз юритиш мумкин. Бу сиёсий ва иқтисодий ҳодисаларнинг бир-бирига киришиб кетгани натижасидир. Бу аҳвол кишини ҳайрон қилиб қўяди. Лекин бу иш ёзилаётган китоблар ва мақолалар орқали аниқлашиб тиниқлаша бошлади. Бу китоблар ва мақолаларда Американинг турли бойликлар устидан хўжайн бўлиб олишда қанчалик юз турланиши ва очкўз истаги баён қилинган. Бу тўғрида ёзилган энг муҳим китоблардан бири «иқтисодий қарокчи эътирофлари» китобидир. Унинг муаллифи Жон

Перкинс бўлиб у бошида ўз китобини чоп қилишдан бош тортди. Чунки китобда хатарли маълумотлар бор эди. Лекин у охири чоп этилди. Сотувда бу китобга талаб Америка ва оламда юқори даражада бўлди ва у бир неча тилларга, жумладан араб тилига ҳам таржима қилинди.

Банкларнинг тарихий жиҳатини кўздан кечириб ўрганиб чиқиш зарур иш бўлса-да лекин бу мақолада бизни қизиқтирадиган нарса исломий банк ва унинг шаръий ҳукмларга қанчалик амал қилишидир. У ростдан ҳам унинг назариётчилари тасвиrlаётганидек ҳақиқий альтернативми? Ёки исломий молия тажрибаси тугаш ва барбод бўлиш сари кетмоқдами? Булар қатор саволлар бўлиб уларга Малайзия модели орқали жавоб берилади. Бу модел кўпчиликнинг фикрича ҳозирги вақтда энг муваффақиятли тажрибалардан бири ҳисобланади. Айниқса у 30 йил давомида орттирилган тажрибага эга бўлгани учун шундай модел ҳисобланади. Бинобарин бу моделга танқидий назар ташлаш бизга бу даъвонинг қанчалик тўғри ёки нотўғри эканлиги ҳақида кўп нарсаларни кўрсатиб беради.

Исломий банклар таърифи:

Исломий банклар халқаро иттифоқини тузиш ҳақидаги маҳсус келишувдаги 5 модданинг биринчи бандида исломий банклар «уларни тузиш ва уларнинг асосий низоми ҳақидаги қонунда Шариат принципларига қаттиқ амал қилиш ва олди-бердида процент билан муомала юритмаслик очиқ кўрсатилган банклар ёки муассасалардир» деб кўрсатилган. Бошқа бир ёзувчи эса «исломий банклар жамғармачилар билан сармоя ётқизувчилар ўртасида молиявий воситачилик ролини ўйнайдиган молиявий муассасалардир. Бу фойда ва зиёнда шерик бўлиш принципи ва «тушган фойдани қўлга киритувчи зарарни ҳам кўтариши лозим» деган шаръий қоида асосига қурилган шаръий музораба шакли доирасида олиб борилади. Бундан ташқари бу банклар шаръий битимлар доирасида тартибга солинган банк хизматларини ҳам кўрсатади» деб қўшимча қиласи. Бу банклар назариётчилари зўр бериб ташвиқот юргизишига кўра исломий банкларнинг асосий мақсадлари ижтимоий ислохот бўлиб, шу орқали бир шаръий альтернативни пайдо қилишга ҳаракат қиласи. Бундай альтернатив мусулмонларга иқтисодий ўсиш ва фаровонликни

рўёбга чиқарадиган бехатар молиявий доирада муомала юритиш имконини беради. Бу банклар давлатни исломлаштириш амалиётида бир яхши «фишт» бўлишга ҳаракат қиласди. Қуйида ана шу мақсадлардан баъзиси ҳавола қилинади:

Исломий банклар мақсадлари:

1 – Банк муомалаларини рибодан ва исломий шариатга зид келадиган бошқа турдаги муомалалардан тозалаш.

2 – Маҳаллий исломий жамиятларда самарали базани пайдо қилиб иқтисодий ва ижтимоий ўсиш ҳаракатини пайдо қилишда ёрдам бериш.

3 – Ҳукуматларга пул ва молия сиёсати асосларини вужудга келтиришда ёрдам кўрсатиш, бу ёрдам солиқлар ва давлат умум иқтисодидаги қарзлар юкини енгиллаштириди.

4 – Исломий давлатлар ўртасидаги тижорат ва товар айирбошлиш ҳаракатини ривожлантириш.

5 – Исломий иқтисод илмига оид назарий ва амалий моделни пайдо қилиш. Ундан бошқа жамиятлар ҳам фойдаланадиган бўлади ва у Исломга даъват қилиш воситаларидан бири бўлади.

1971 йилда Мисрда биринчи исломий банк «Носир ижтимоий банки» таъсис этилди. Таъсис этиш қонунида бу ижтимоий банкнинг моҳияти ва унинг муомалалари амалда жорий банк қонун-коидаларига бўйсунмаслиги кўрсатилди. 1975 йилда эса Жиддада Исломий Ривожланиш банки, сўнгра исломий молия уйи таъсис этилди. Бу банк исломий деган ном остида подшоҳ Файсал тарафидан таъсис этилган биринчи молиявий мажмуа ҳисобланади. Унинг ортидан кўзланган махфий мақсад Саудия ва Британиянинг минтақадаги манфаатларига хизмат қиласдиган лойиҳаларни пул билан таъминлаш эди. Хусусан молия уйи мажмуаси Миср, Судан, Баҳрайн, Туркия, Нигер, Гана, Сенегал, Швейцария ва бошқа мамлакатларда бир қанча филиалларга эга эди. Ана шу лойиҳалар асосан Жамол Абдуносир, кейинчалик эса Садат орқали Америка томонидан қўллаб-қувватланган миллий партиялар хатарини даф қилишга ҳаракат қиласди. Британия Файсал тимсолида Ғарбпараст арбобни кўрган эди. Британия элчиси уни «жуда мўътадил» деб атаган эди. Ҳақиқатда Британия ўзини хўжайнлари хизматига бағишилаган бу кимсада ўзининг йўқотган нарсасини топган эди. Мен бу арбобнинг Британияга қанчалик малай бўлганига далилларни келтириб ўтирумайман. Чунки бу мақолада бунинг имкони йўқ.

Лекин бу ҳақда қўшимча маълумотларни олишни истаганлар «Сирли ишлар: Британиянинг радикал Ислом билан тил бириктируви» китобини ўқишлиари мумкин. Саудия даромадларининг нефт нархи кўтарилиши натижасида кўтарилиши ҳам бу банкнинг пайдо бўлишини тезлаштириди. Чунки Ғарб давлатлари ва Саудиядаги банклар ўртасида пулларни ўтказишни осонлаштириш зарур эди. Энди «Файсал ғайриисломий банкларни таъсис этиши ва бу банк исломий банк қиласиган ишни қилиши мумкин эди-ку, нега энди у айнан исломий банкни таъсис этди?!» деган савол туғилиши мумкин. Бу саволга жавоб шуки, Файсал ўзини исломий босқич арбоби қилиб кўрсатишга зўр бериб уринган эди. Файсалнинг ўзи: «Исломдан миллатчиларга ёки носирчиларга қарши курашиш учун бир магнит сифатида фойдаланганини... Исломий муҳитни пайдо қилишга харакат қилмаганини, балки мақсади носирчи миллатчи оқимга қарши туриш бўлганини» ёзган эди.

Исломий банклар гояси саксонинчи йиллар бошида Малайзияга кўчди. Бу Муҳаммад Маҳатир бошқаруви даврига тўғри келди. Бу илмоний арбобдан бир куни ҳадларни татбиқ этиш ҳақида сўралганида у масхараомуз тарзда «Ҳа, ўғрининг кўлини кесиб ундан шўрва қиламиз» деб жавоб берган эди. Чунки бу арбоб Британияда ўсиб, тарбияланган илмоний прагматик кимса эди. Маҳатир Кўрфаз давлатларидағи нефт нархларининг кўтарилиши натижасида юзага келган молиявий сапчишдан албатта фойдаланиб қолиши зарурлигини тушуниб етган эди. Шунинг учун у дарҳол исломий банк ишини қабул қилишга асос солишга киришди. Шу мақсадда тадқикот таълим муассасаларини барпо қилиб, араб давлатларидан эксперталарни жалб қилди. Нефтодоллар истиқболига замин тайёрлаб бу долларларнинг Малайзиянинг ёш иқтисодига оқиб келишини таъминлаш учун дарс беришларни рағбатлантириди. Бу иш кўп вақтни олмади. Айниқса бу фикрат назарий жиҳатдан кўриб чиқилиб тиниқлаштирилгани ва фақат амалий жиҳатигина қолгани учун бу иш кўп вақтни олмади. Шунинг учун 1983 йилда исломий банклар ҳақидаги қонун тасдиқланди ва бу қонун бўйича биринчи исломий банк Bank Islam Malaysia Berhad (BIMB) таъсис этилди. Бу банк ҳозирда пул оқимлари борасида муаммоларни бошдан кечиряпти. Агар давлатнинг

аралашуви бўлмаганида эди бу муаммолар уни банкрот бўлганини эълон қилишига олиб келиб қўяр эди.

Исломий банклар чиқарадиган нарсалар:

Оlamдаги исломий банклар сони қарийб 300тага етди. Улар банклар ва молиявий муассасалар бўлиб, 200-300 миллиард доллардан кўпроқ микдордаги активлар билан муомала юритади. Бу эса оламдаги кўпгина анъанавий банк муассасаларининг «исломий туйнуклар»ни очишига олиб келди. Молия соҳасидаги эксперtlарга кўра бу анъанавий банклар исломий активларга эга банкларнинг ўзидан ҳам кўра бир тўп исломий муомалаларнинг катта миқдорига эгалик қилиб келмоқда. Ифлос мақсадли Британия Farb давлатлари орасида биринчи бўлиб исломий банк ишини қабул қилди. Буни ўзининг HSBC (Эйч-Эс-Би-Си) банки орқали амалга ошириди. Бу банк ўзининг «HSBC Amanah» номли биринчи бўлимини очди. Британия хукумати 2014 йилда 20 миллион фунт стерлинг қийматидаги исломий қимматбаҳо қофозларни чиқарди. Лондон биржаси оламда 2,3 миллиард фунт стерлингга тенг қимматбаҳо қофозлар кўлдан-кўлга ўтадиган энг муҳим биржа ҳисобланади. Биз бу мақолада кўпчилик исломий банклар ва муассасалар ишлатадиган бир қатор молиявий маҳсулотларга тўхталиб ўтамиз.

1 – Исломий чеклар:

Чеклар исломий банк ишининг энг муҳим қуролларидан бири ҳисобланади. Малайзия бу чекларни энг кўп олди-берди қиласидиган давлат ҳисобланади. 2014 йилда бу чекларнинг қиймати 45 миллиард доллар деб баҳоланди. 2015 йилда бу қиймат ярмига тушиб қолди. Сармоя ётқизувчилар томонидан уларга бўлган талабнинг камайгани натижасида шундай бўлди. Чеклар – активларга таянадиган ва сармоя ётқизувчиларга бериладиган молиявий қофозлардир. Улар шакл ва муомалада юриш жиҳатидан қимматбаҳо қофозларга ўхшайди. Уларга Саудиядаги исломий тадқиқотлар журнали «молиявий қофозлар ўз соҳибига бирон тиҷорий лойиҳага фойда кўриш мақсадида ўтказилмоқчи бўлган пулга эгалик қилишдаги кенг ҳуқуқни исботлайди» деб таъриф берган. Журналга кўра чеклар «оламдаги биржалар бозорларида олди-сотди муомалалари учун тайёрланган». Баъзи давлатларда чеклар кенг тарқалган бўлсада лекин бу чеклар аслида риболи қимматбаҳо қофозлар

суратининг бир кўриниши деган фикрлар бор. Масалан исломий молиявий муассасаларни муҳосаба қилиш ва қайта кўриб чиқиш ҳайъати раиси шайх Муҳаммад Тақий Усмоний «муомаладаги исломий чекларнинг 85 % ғайриисломий чеклардир» деган фикрни билдиради.

2 – Муробаҳа:

Муробаҳа – исломий банклардан кўпи энг кўп тузоётган битимлар сирасига киради. У тортишувни келтириб чиқармоқда. Бунга сабаб унинг риболи битимга жуда ўхшаб кетишидир. Муробаҳага «исломий шариатдаги омонат байларидан биридир. Бунда савдо нархи сотувчи билан оловучи ўзаро келишиб оладиган фойдага қўшимча равишда товар сарф-харажатига биноан белгиланади» деб таъриф берилади. Муробаҳанинг бу тури «сотиб олишга буюрувчи учун муробаҳа» деб аталади. У риболи банклардаги мавжуд кўринишнинг ўзидир. Бирдан-бир фарқи келишилган фойданинг – риболи банкларда оддий ва мураккаб процент ставкасини қўллаш орқали муомалада бўлганидек – ортмаслиги ёки камаймаслигидир, холос. Бундан ташқари оловчининг савдодан воз кечиши мумкин эмас. Чунки банк бу ҳолатда сотилган товардан фойда кўролмай қолади. Чунки сотиб олиш тўғрисида буйруқ сотиб оловучи томонидан келган-да. Шунинг учун агар сотиб олиш амалиёти амалга ошмай қолса банк яна бир ихтилофчи масала бўлган авансни қайтармаслик хуқукига эгадир.

3 – Музораба:

У икки тараф: сармоя эгаси билан иш қиладиган музориб ўртасида тузиладиган шерикчилик битимидир. Бу ҳолатда исломий банк битим бўйича иккала томонга фойдада шерик бўлишларини шарт қилиб қўяди. Зиён бўлса пул эгаси молиявий зиённи кўтаради, музориб эса меҳнат зиёнини кўтаради. Кўпчилик исломий банклар бу хилдаги муомалалардан ўзини олиб қочади. Чунки бу муомалада бир неча хатарлар мавжуд бўлиб, улар банкни кўриладиган фойдалар нисбати кафолатланмаган лойиҳаларда таваккалига муомала юритувчи анави фойда истовчи муассасага айлантириб қўяди.

4 – Ийна байи:

Ийнанинг луғатдаги маъноси: салафдир. Унга шофеийлардан Рофий: бир нарсани бошқасидан пулинин кейинроқ беришга

сотиб олишдир. Бунда ўша нарсани олувчига топширади сўнгра уни сотган ҳали пулинин қўлига олмасдан туриб уни ана шу миқдордан озроқ пулга сотиб олади – деб таъриф берган. Фуқаҳолар унинг ҳукми ҳақида қуйидагича ихтилоф қилганлар: Абу Ҳанифа, Молик ва Аҳмад: бу бай жоиз бўлмайди, деганлар ва унинг ҳаромлигига Ибн Умар Набий ﷺдан ривоят қилган ушбу ҳадисни далил қилиб келтирғанлар:

«إِذَا تَبَيَّعْتُمْ بِالْعِيَّةِ، وَأَخْذَتُمْ أَذْنَابَ الْبَقَرِ، وَرَضَيْتُمْ بِالزَّرْعِ، وَتَرَكْتُمُ الْجِهَادَ، سَلْطُطُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ ذُلْلًا لَا يَنْزَعُهُ حَتَّىٰ تَرْجِعُو إِلَى دِينِكُمْ»

«Агар ийна савдосини қилсангиз, сигир думини тутсангиз, экин-тикинга рози бўлиб жиҳодни тарк қилсангиз Аллоҳ устингизга хорликни ҳукмрон қилиб қўяди, то динингизга қайтмагуningизгача уни олиб ташламайди». Бу ҳадисни Абу Довуд ва Аҳмад чиқарди. Нархини паstлатиб қайтариб олиш битимини ийна байи кўринишларидан бири дейиш мумкин. У риболи банклар юритадиган ёки кредит карта деган муомалага қайсиdir хилда ўхшаб кетадиган кўринишdir. Исломий банклар процентлар деган мушкулликни четлаб ўтиши учун банклар мана шу операциядан «фойда» кўрадиган бир йўл ўйлаб топилди. Бу йўл банк билан мижоз ўртасида юзаки савдо битими тузилишидан иборатdir. Бунда исломий банк ер каби бир нарсани ёки кўчмас мулқдан иборат бир кенг тарқалган улушни сотади. Гоҳида сотиладиган нарса исломий банк томонидан белгиланган энг сўнгги бахода бўлади. Бу савдо мижознинг банк хизматчиси унинг олдига қўйиб имзолашни талаб қиласидиган қофоз (хужжат)ларни имзолаши орқали амалга ошади. Бу қофозлар мазкур бай битимини акс эттиради. Шундан кейин банк ўзи сотган нарсани дарҳол сотиб олади. Уни шу сотиб олиш чоғидаги озроқ нархда сотиб олади. Бунда мижоздан олдиндан чоп қилиниб, тайёрлаб қўйилган ва янги савдо битимини акс эттирадиган бошқа қофозларни имзолаш ҳам талаб этилади.

Бу хил ўйинлар ёки исломий банклар шайхлари «фиқҳий хийлалар» деб атайдиган нарсалар уларнинг айтишига кўра зарурат тақозо қиласидиган зарур иш эмиш. Уларнинг молиявий муомалаларни осонлаштиришларидан мақсад мусулмонларни исломий тусдаги мана шу муассасалар билан муомала юритишга қизиқтиришdir. Шунинг учун бу соҳадаги кўпгина

баҳсларда «молиявий муомалалардаги фиқхий хийлалар» деган нарса тилга олинганини кўрамиз. Шаръий мақсадлар ва уларнинг исломий молияни ривожлантиришдаги роли деган нарса ҳақида сўз юритадиган баҳслар ҳам кенг тарқалди. Масалан Малайзия бу соҳада етакчи ҳисобланади. Чунки Малайзия марказий банки исломий муомалалар бўйича ихтисослашган «Исро» ISRA шаръий тадқиқот муассасасини таъсис этди. Бу муассасанинг бутун тадқиқотларида ибодат қилинадиган дин қилиб олинган шаръий мақсадлар деган нарса тилга олинади. Бу нарса шубҳали муомалаларга шаръий тус бериш учун фуқаҳолар деб аталаётган ёки фаҳих деган исмни қўйиб олган кимсалар қўлидаги бир итоаткор қурол бўлиб қолди. Бу тўғрида хотиримга келдики ана шу маърузачидан исломий банклардаги баъзи шаръий бузилишлар ҳақида сўралганида у: «Жумҳурнинг кўпчилиги уларни ҳаром дейди, лекин бу ерда уларни қатор шартлар билан жоиз деганлар бор...» деб жавоб берган эди. У сўзга берилиб кетиб: «Мақсад молни сақлаб қолишдир... шунинг учун бу муомала жоиз» дейиш даражасигача етди.

Ахвол шу даражага етдики, фатво сотиладиган бўлиб қолди. Унинг учун бир алоҳида бозор ва сотувчилар пайдо бўлди. У исломий банклар истилоҳида «Fatwa Shopping фатво дўкони» деб аталадиган бўлди. Исломий молиявий муассасалардаги молиявий ифодаларни пайдо қилиш амалиёти қуйидаги икки асосий босқич орқали амалга ошади: нусха кўчириш ва шаръий тус бериш. Нусха кўчириш анъанавий ёки риболи банкдаги муомала ифодасининг зоҳиридан махфийси кўпроқ бўлган чигал шаклда қайталанишидир. Шаръий тус бериш эса ўзларини «фатво кенгаси» деб атайдиган кимсалар томонидан шаръий фатволарни олишдир. Масалан «исломий банклардаги хатарларни идора қилиш» китобида айтилишича Дубайдаги инвестиция банкларидан бирининг ходими: «Биз риболи банклардаги муомалаларнинг ўзининг ифодасини қайталашга ҳаракат қиласмиш, сўнгра ҳалол деган ёрлиқни олиш учун шайхларнинг бири билан боғланамиз, у кўнмаса бошқа муфти билан боғланамиз ва ўзимиз истаган нарсани олишимиз учун унга бошқасига таклиф қилинганидан кўра кўпроқ маблагни таклиф қиласмиш». Бошқаси бундай деб қўшимча қиласди: «Фатво шайхларининг кўпчилиги шу ишлари орқали улкан

даромадларни орттиришмоқда». Риболи муомалаларга «исломий» деган түнни кийдириш шу тарзда амалга ошмоқда ва одамлар шу тарзда сотиб олинмоқда. Шунинг учун кўпгина исломий банкларнинг риболи банклардаги каби молиявий ифодаларнинг ўзини қўллашини кўрамиз. Масалан: исломий кўчмас мулк гарови, исломий қарз, қисқа муддатли исломий қарз, исломий суғурта «ўзаро кафолат» кабилар.

Исломий банклар қийинчиликларини шаръий жиҳатдан янада оширган иш рибо ёки бошқаси теварагига жипслashiшга ҳаракат қилаётган ана шу уринишлардир. Шу муомаланинг ўзини техник ёки шаръий жиҳатдан банкка таклиф қиладиган чигал сўқмоқларга кириш оқибатида шундай бўлмоқда. Шунинг учун исломий банклар лаёқати даражасини бошқа анъанавий банкларга солиширадиган кўпгина тадқиқотлар исломий банк иши шу хатарлар шароитида одамларни қизиқтирмайди деб топаётганини кўрамиз. Чунки ўз пулини музораба ёки бошқа молиявий муомалаларга ётқизмоқчи бўлган пул эгасига бу хатарлар зарар етказиши мумкин. Бунга қўшимча ўлароқ қонуний томон ҳам исломий банклар фойдасига эмас. Масалан Малайзияда марказий банк исломий банкка йилига марказий банк жамғармасига қиймати 6 % фойда нисбатида пул маблағини омонат қилиб қўйиш вазифасини юклайди. Бу мана шу банк банкрот бўлган тақдирда бир кафолат ҳисобланади. Шунинг учун исломий банкнинг биринчи қадами риболи эканини кўрамиз. Лекин бу ишдаги ҳайрон қолдирадиган нарса исломий банклардаги «фатво кенгаши» деб аталаётган кимсаларнинг бу қадамни: Пайғамбар яҳудлар билан муомала юритган, ваҳоланки у киши уларнинг ўз молларида рибо қилишларини билардилар – деб оклашаётганидир. Улар бошланиши энг мухим қадамдир, биз бошлаймиз, кейинчалик ишларни тўғрилаймиз, деб даъво ҳам қилишмоқда. Уларга бу ишнинг ҳаромлиги тўғрисида ҳужжат келтирсангиз уларнинг: шаръий мақсадлар буни мубоҳ қилган, мақсад молни сақлаб қолишидир, бутун фасод мусулмонларнинг ўз маблағларини риболи банкларга қўйишларига тек йўл қўйиб тураверишдир, икки ёмоннинг енгилроғи шуни тақозо қиласиди ҳатто унинг бошланиши риболи бўлса ҳам каби гаплардан иборат Аллоҳ динига бўхтон қилиш билан тўла рад жавобларини тўқишаётганига гувоҳ бўласиз. □

Давлат ташкилотига қарши уруш қилиш учун Сурияда британ кучларининг жойлаштирилиши!

«Гардиан» газетаси 2016 йил 9 августда тарқатган ҳисоботга кўра «Би-Би-Си» сайти июн ойида Сурия ерларида ҳаракат қилаётган британ махсус кучларининг суратларини олган. Суратларда «Исломий Давлат» ташкилоти фаол ҳаракат қилаётган минтақаларга қўшни минтақаларни кезиб юрган автомашиналар кўриниб туриди. Газета ҳисоботига кўра бу Сурия ичкарисида ҳаракат қилаётган британ кучларининг илк марта тасвирга туширилишидир. Суратларда британ махсус кучларининг Сурия оппозициясининг Ироққа чегарадош жойдаги базаси атрофида зирхли «тулки» ҳарбий машиналардаги ҳаракатлари тасвирга туширилган.

Суратлардан британ кучларининг «янги Сурия армияси» базаси теварак-атрофи хавфсизлигини – Давлат ташкилотининг бу базага қилган ҳужумидан кейин – таъминлаётгани аниқ кўриниб туриди. Британия мудофаа вазири бу суратларга изоҳ беришдан бош тортди. Айни пайтда вазир британ хаво кучларининг Ироқ ва Сурияда Давлат ташкилотига зарбалар берадигани ҳақидаги маълумотларни чиқарди.

Германия Ироқ курдларини қуроллантиришни қайтадан бошлади

Немис армияси Курдистонга қурол-аслаҳаларни жўнатишни яна бошлаганини билдириди. Уларни етказиб бериш Ироқ шимолида жойлашган регион ҳукумати бу қурол-аслаҳалар қора бозорга етиб бормаслиги тўғрисида кафолат берганидан кейин яна бошланди. Немис мудофаа вазирлиги расмий вакили Берлин Арбилдаги Курдистон иқлими ҳукуматига 70 тонна қурол-аслаҳани топширганини билдириди. Германия қурол-аслаҳаларни етказиб беришни – «Исломий Давлат» ташкилотига қарши жанг қилишда ёрдам бериш учун юборган баъзи қурол-аслаҳалар қора бозорда сотилаётгани тўғрисида оммавий ахборот ҳисоботлари чиқиб қолганидан кейин – январда тўхтатиб кўйган эди. Немис парламенти январда Ироқ шимолида курд Пешмерга кучларини машқлардан ўтказадиган немис аскарлари сонини оширишга розилик берди. Немис қурол-аслаҳалари Ироқ Курдистонининг ҳарбий қудратини – хоҳ Исломий Давлат

ташкилотига қарши жанг қилишида бўлсин ёки бу регионнинг ажраб чиқиши ҳақидаги майл-истакларига Бағдоддаги бирлик ҳукумати билан келишмовчиликлар бўлаётган бир шароитда қарама-қарши келадиган бошқа ҳар қандай фавқулодда ходисаларда бўлсин – кучайтиради.

Толибондаги маҳсус кучлар Ҳелмандга мунтазам кучлар шаклида қилинаётган ҳужумга бошчилик қилмоқда

Афғон ҳарбий манбаларининг билдиришича бир хил ҳарбий кийим кийган ва оғир қурол-аслаҳалар ва тунги кўриш жиҳозлари билан қуролланган Толибон ҳаракати маҳсус кучлари Ҳелманд иқлими устидан назорат ўрнатиш учун қилинаётган ҳужумларга бошчилик қилмоқда. Бу иқлим устидан ўз назоратини ўрнатиш бу ҳаракат учун бир катта маънавий ғалаба ҳисобланади. Толибон қалъаларидан бири ва фойда келтирувчи гиёҳванд моддалар савдосининг юраги ҳисобланадиган Ҳелманд Толибон жангчилари учун бир стратегик нишон бўлиб келмоқда. Улар бу иқлим пойтахтини эгаллашни ўзлари учун бир катта маънавий ғалаба деб билишади. Охирги ҳужумни қайтаришда иштирок этган аскарлар яхши машқ кўрган мунтазам кучлар суратида кўринган Толибон жангчилари билан Америка ҳаво зарбалари билан кўллаб-куватланган афғон маҳсус кучлари ўртасида бўлган жанг ҳақида сўзлаб беришди. Халқаро кучлар аралашувидан бери ўтган ўн йилдан кўпроқ вакт мобайнида Ҳелманд ажнабий кучлар аскарлари энг кўп ўлдирилган иқлим бўлиб келди. Чунки бу иқлимда мингга яқин ажнабий аскар ўлдирилди. Ички ишлар вазири ўринбосари генерал Абдурраҳмон Раҳмон: «Ҳелманд Толибон учун бир стратегик иқлиmdir. Шунинг учун бу ҳаракат жангчилари бу иқлимга ҳужумни давом эттиришга қаттиқ аҳд қилишган» деди.

Россия билан Украина ўртасидаги чегараларда уруш ҳолати

Россия Украинанинг Крим Ярим оролида самолётларга қарши С-400 русумидаги энг янги системаларни ва ракеталарни жойлаштирганини билдириди. Маълумки Крим Ярим оролини Россия 2014 йилда ўзига қўшиб олган эди. Бу ярим оролда охирги пайтда кескинлик авж олди. Рус ахборот агентликлари тарқатган бир ҳарбий баёнотда айтилишича бу ярим оролни

ўзига қароргох қилиб олган рус батальони «самолётларга қарши «Тримуф» мудофаа системасини олган». Араб тилида чиқадиган рус ахборот сайтининг ёзишича бу системани Феодосия шахри яқинидаги ҳарбий базада жойлаштириш олдинрок режалаштирилган эди. Лекин бу қадам Украина нинг яқинда рус маҳсус хизмати Кримда барбод қилишга эришган қўпорувчилик режалари фош бўлиб қолганидан кейин Москва билан Киев ўртасидаги алоқаларда юзага келган янги кризис билан бир вақтга тўғри келди. Русиял Явм сайти Россиядаги ҳарбий минтақага тобе матбуот доирасига таяниб билдиришича ҳарбий ҳаво ва ҳаводан мудофаа қуролли кучларига қарашли тўртинчи армия таркибидаги ҳаво ҳужумига қарши ракеталар батальони «С-400» системасини олган. Бу система бутун Крим ерларини ҳимоя қилишга қодирдир. Украина мудофаа вазирлигидаги разведка бўлими фейсбук сайтида «Душман Украина шарқидаги фронт бўйлаб кенг кўламли провокацияларни уюштириб, кейин Украина томонини Минск келишувларини хурмат қилмасликда айблашни режалаштирум оқибатида» деб билдириди. Украина Крим ва мамлакат шарқи билан туташ чизик бўйлаб ўз кучларини жанговар тайёр ҳолатга келтирди. Чунки бундан олдин Россия «ўзаро низоли ярим оролда Киев режалаштирган «агрессив хатти-ҳаракатларни» барбод қилганини» билдириган эди. Ўз навбатида немис ҳукуматининг Россиядаги маҳсус вакили Гернот Эрлер «Бу албатта сиёсий амалиёт мантиқидан чиқиб ҳарбий қарама-қаршилик мантиқи сари қадам ташлашдир. Буларнинг барчаси қаттиқ ташвишга солади» деди. Рус ташқи ишлар вазири Лавров эса ғарбликларни Киевни «Ёмон оқибатларга олиб келиши мумкин бўлган хатарли чоралардан» огоҳлантиришга чақирди.

Турк парламенти «Исройл» билан нормал алоқалар ўрнатиш келишувини тасдиқлаш сари кетмоқда

Бир дипломатик манбанинг билдиришича турк ҳукумати парламентда «Исройл» билан нормал дипломатик алоқалар ўрнатишга тааллуқли келишув матнини овозга қўйди. Келгуси кунларда турк депутатлари унга овоз беришади. Олти йилдан бери давом этиб келаётган келишмовчиликка чек қўйиш учун Туркия билан «Исройл» ўртасида июн охирларида эришилган

ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ	قال رسول الله ﷺ: «الْمُسْلِمُ أَخْوَ الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْدُلُهُ وَلَا يَعْقِرُهُ» «Мусулмон мусулмоннинг биродаридир. Унга зулм қилимайди, уни ташлаб қўймайди ва камситмайди»	ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ
<p>мана шу ўзаро сулҳ келишувига кўра «Исройл» Туркияга компенсациялар сифатида 20 миллион доллар (15 миллион евро атрофида) тўлайди. Туркия эса ўз навбатида 2010 йилда Фазо сектори рўпарасида инсонпарварлик ёрдамлари флотига қилинган ва ўнта туркнинг ўлдирилишига олиб келган хужумда иштирок этган «исроил»лик аскарларни суд томонидан таъқиб қилишларни тўхтатади. Иккала давлатнинг Анқара ва Тель-Авивда янги элчиларни тайинлаши орқали Туркия-«Исройл» алоқаларини нормаллаштиришни бошлаш ва дипломатик алоқалар даражасини кўтариш ҳам кутилмоқда. Ҳар бир давлат ҳалқаро келишувларга тааллуқли нарсалар борасида, жумладан биргаликда ҳарбий машқлар ўтказиш, энергетика, хавфсизлик ва ҳарбий саноат маҳсулотларини импорт ва экспорт қилиш соҳаларидағи икки томон ўртасидаги ҳамкорлик борасида иккинчи тарафга қарши жорий қилган жазо чоралари ва чекловлар ҳам олиб ташланади.</p>		

Америка ядрорий хавфсизлиги Туркияning Инжирилк базасида хатарда ва атом бомбаларини Европадан олиб чиқиб кетишга чақириқ

Стимсон тадқиқотлар маркази тарқатган ҳисобот Сурия чегараларига яқин жойлашган Туркиядаги Инжирилк ҳаво базасида сақланаётган Америка ядрорий қурол-аслаҳалари «террорчилар ёки бошқа душман кучлар» қўлига тушиб қолиши таҳди迪 остида қолганидан огоҳлантирган. Экспертлар Суриядан 110 км. масофадаги омборда сақланаётган элликка яқин ядрорий қурол-аслаҳадан иборат бу арсенал хавфсизлиги тўғрисида узоқ вақтдан бери огоҳлантириб келишади. Лекин Туркияда 15 июлда юз берган тўнтаришга уриниш бу арсенални ҳимоя қилиш борасидаги хавотирларни яна жонлантириди. Стимсон маркази ўз ҳисботида қуйидагиларни ёзди: «Агар Туркияда узоқ давом этувчи ички уруш аланга оладиган бўлса Кўшма Штатлар бу қурол-аслаҳалар устидан назоратни сақлаб қола оладими ёки йўқми, буни билишимиз амри маҳол». Инжирилк ҳаво базаси Кўшма Штатлар бу минтақада бошчилик қилаётган ҳарбий харакатлар учун стратегик рол ўйнайди. Чунки Ироқ ва Сурияда мунтазам равишда хужумларни уюштириш учун бу базадан Америка самолётлари учади. Лекин

Америка мудофаа вазирлиги (Пентагон) март ойида Туркия жанубида жойлаштирилган ҳарбийлар оиласарини ва фуқаро ходимларни күчириш түғрисида буйруқ берди, бунга хавфсизлик борасидаги хавотирлар сабаб бўлди. Бу базанинг турк қўмондони ҳам Анқара ҳукумати тўнтаришга уринишини қўллаб-қувватлаш айлови билан ўтказган тозалаш кампанияси чоғида ҳибсга олинган юзлаб генераллар, судъялар ва прокурорларга ўхшаб ҳибсга олинди. «Лос Анжелес Таймс» газетаси нашр қилган бир мақолада оқ уй хавфсизлик кенгашидаги собық мудофаа ва қурол-аслаҳаларни аниқ назорат қилиш директори Стив Андерсон бундай деб ёзди: «Ҳозиргача фалокатнинг олдини олиб келган бўлсак-да лекин Туркияда сақланётган Америка қурол-аслаҳалари хавфсизлиги бир кеча ва кундузда ўзгариши мумкинлиги ҳақида қўлимизда қўплаб исботлар бор». Ҳисоботни тайёрлаганлар Европадан «Би-61» русумидаги атом бомбаларни тезда олиб чиқиб кетишга алоҳида чақиришиди...

Яман ҳукумати Эрон ва Россиянинг президентлик кенгашини қўллаб-қувватлаётганини қораламоқда ва ҳарбий ечимга чақириқ

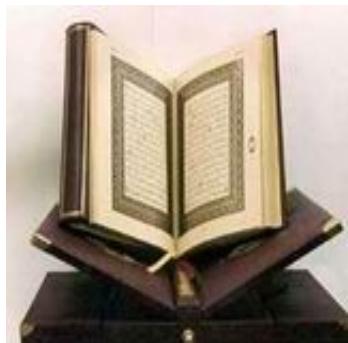
Яман президенти маслаҳатчisi Абдулазиз Муфлижий Эрон ва Россиянинг Яман ишларига очик аралашаётганини қоралади. У буни эронлик масъулларнинг ва Россия элчихонаси ишлари билан шуғулланувчининг Хусийлар ва Яманнинг собық президенти Али Абдуллоҳ Солиҳ тузган президентлик кенгашини қўллаб-қувватловчи баёнотларидан кейин билдириди. Муфлижий Саудиянинг «Укоз» газетасига берган интервьюсида Эрон ташқи ишлар вазирлиги вакилининг баёнотлари Эроннинг Яманга қанчалик даражада аралашаётганини ва бу минтақадаги тартибсизлик ва террорни давомли рағбатлантираётганини исботлаб турибди, деди. Ҳодийнинг маслаҳатчisi «Эроннинг Ямандаги ва араб минтақасидаги роли махфий эмас» деб кўрсатиб ўтди. У «Эрон ҳақ йўлдан тойган бир давлат бўлиб, у юртларимизни нотинч майдонларга айлантириш учун бутун қуроллари билан ҳаракат қилмоқда, бу эса арабий ва Исломий жиҳатдан номақбул позициядир» деб таъкидлади. «Соида ўғлонлари қабила иттифоқи» раиси Яхё Мақит Саудиянинг

ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ	قال رسول الله ﷺ: «الْمُسْلِمُ أَخْوَ الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْدُلُهُ وَلَا يَعْقِرُهُ» «Мусулмон мусулмоннинг биродаридир. Унга зулм қилмайди, уни ташлаб қўймайди ва камситмайди»	ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ
«Ватан» газетасига берган интервьюоларида «Хусий инқилобчилар ва уларнинг ағдарилган иттифоқчиси Али Солих икки мамлакат ўртасидаги чегараларда турган Саудия куролли кучларига ҳужум қилишга тайёргарлик кўриш учун Соидадаги эронлик қўмондонлар режаси билан чегараларда ғорлар ковлашга ва курол-аслаҳаларни сақлашга уринишиди» деб билдирган эди. Муфлижий «рус томони билан боғланишимизга кўра улар хавфсизлик кенгашининг 2216 қарорини қўллаб-куватлашларини таъкидлашмоқда, лекин инқилобчилар кенгашининг Ямандаги қонунчиликка нисбатан охирги позицияси ҳайронликни қўзғайди» деди. Ҳодийнинг маслаҳатчиси ҳарбий ечимни тезлатиш зарурлигига чакирди, чунки деди у «инқилобчилар ҳар сафар ҳалқаро позициядан фойдаланишмоқда, Кувайтдаги музокараларни бузилганлиги бизни ҳарбий ечимга олиб келади».		
<p>Немис тадқиқоти: Сурия учинчи жаҳон урушига сабабчи бўлишига сал қолди</p>		
<p>Германиянинг Фирил тадқиқотлар маркази тайёрлаган бир немис тадқиқотида таъкидланишича, қарийб беш йилдан бери ҳозирги аср урушлари тарихида мисли кўрилмаган шафқатсиз урушни бошдан кечираётган Сурияда юз берган ҳодисалар 2013 йилда учинчи жаҳон урушининг келиб чиқишига сабаб бўлишига сал қолди, охирги лаҳзада унинг олди олиб қолинди. Немис тадқиқотлар марказининг билдиришича, Сурия уруши – унда ўзаро курашаётган ва иштирок этаётган давлатларга нисбатан ёки сарфланган ва ҳамон сарфланаётган маблағларга нисбатан ҳамда бу урушдан заарар кўрган улкан сондаги суряликларга нисбатан ва у ердаги «жиҳод»га юз минглаб кишиларнинг оқиб келаётганига нисбатан – фавқулодда урушдир. Немис маркази Сурияда ўзаро курашаётган ҳалқаро кучлар бу урушдан янги самолётлар, танкларга қарши қуроллар, олис масофага учувчи қанотли ракеталардан иборат ўз қурол-аслаҳаларини – бу қуролларнинг майдондаги кучини исботлаб, уларни сотиб оладиган бой мижозларни топиш мақсадида – синовдан ўтказиш учун фойдаланди, деб кўрсатиб ўтди. Тадқиқотда «Сурияда қуролли оппозиция ичига кириб олиб, унга ҳар ой маош тўлаб иш олиб бораётган 16дан кўпроқ маҳсус</p>		

ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ	قال تعالیٰ: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْرَجُوا﴾ «Мұмиллар ҳеч шак-шубхасız оға-инилардір»	ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ
<p>хизматлар бор» деб қүшимча қилинади. Тадқиқотда «Сурия президенти Башар Асаднинг қулаши вақти ҳақида фол очища ҳамма муваффакиятсизликка учраганлиги» таъкидланиб «унинг куни битишига яқин қолгани ҳақида, энг узоги билан уч ёки олти ёки 12 ойда куни битиши ҳақида илк фоллар очилган эди, у эса мана беш йилдан бери президентлик курсисида ўтирибди, унга ва унинг иттифоқчилариға жанг майдонида заарар етказиши учун сарфланган шунча куч-харакатларга қарамай унга заарар етказилганини ёки унинг ҳокимиятдан кетишини күрсатадиган ҳеч қандай аломат йўқ» деб кўрсатиб ўтилган. Фирил марказининг фикрича «Жабҳатун Нусра ва Раққа, Ҳалаб, Идлиб, Лозиқия муҳофазасидаги бир неча қуролли гурухлар турк ҳукуматининг ҳарбий қанотидир, мақсад бу муҳофазалардан бир неча минтақаларни ажратиб олиб, уларга автоном бошқарув ҳуқуқини бериб Туркияга қўшиб олишга замин тайёрлашдир». Тадқиқотда «жанг қилиш учун Сурияга келган 360 мингдан кўпроқ ажнабий бор, улардан 95 мингга яқини ўлдирилди» дейилади. Тадқиқотда «Бугунгача Суриядаги урушнинг давом этишини қўллаб-қувватлаш учун қурол-аслаҳалар, ҳарбий техника ва кишиларга 45 миллиард доллардан кўпроқ маблағ сарфланди» деб таъкидланади. Тадқиқотда айтилишича Сурияга келаётган бунчалик улкан сондаги «жиҳодчи» жангчилар бу кризиснинг кутилаётган ечимини эришиш қийин нарса қилиб кўяди. Чунки дейилади тадқиқотда «бу урушни қўллаб-қувватлаётган кўпгина давлатларнинг манфаати Сурияни батамом йўқ қилишни тақозо қиласи. Ҳатто Асад ҳокимиятда қолишни истаган тақдирда ҳам унинг тошлар ва вайроналарни бошқаришига тўғри келади... Шом юртлари тақдирига оид регионал – халқаро истак мана шудир». □</p>		

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ҚУРЬОНИ ҚАРИМ СУХБАТИДА

﴿وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَطْلِ وَتُدْلُوْا بِهَا
إِلَى الْحَكَامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ
وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾

«188. Мол-дунёларингизни ораларингизда ноҳақ — ҳаром йўллар билан емангиз! (Яъни, бир-бирингизнинг ҳаққингизни еманг!) Ва (гуноҳ қилаётганингизни) билиб туриб, одамларнинг молларидан бир қисмини ҳаром йўл билан ейши учун (молларингизни пора қилиб) ҳокимларга узатманг!» [Бақара 188]

Ҳизб ут-Таҳрир амири Ато ибн Халил Абу Роштанинг (у кишини Аллоҳ ҳифзу ҳимоясида асрасин) «Тайсир фи Усулит Тафсир» номли китобида қуйидагича келади:

Бу муборак оят рўза ҳақидаги оятларга атф бўлиб, уюшиб келяпти. Ҳолбуки, унинг мавзуси ибодатлар эмас, муносабатлардир. Бундан максад икки муҳим ишни баён қилишdir:

1 – Аллоҳнинг оятлари ва ҳукмлари ҳаммаси бир сафда туради. Ҳукмнинг ҳукмдан, фарзнинг фарздан фарқи йўқ. Ибодатларни баён қилган ҳам, муносабатлар, жазолар, сиёсату жиходни баён қилган ҳам, ахлокни, қандай овқатланишу қандай кийинишни баён қилган ҳам Аллоҳ Таолодир. Бу ҳукмларнинг барчаси уларга бўйсуниш ва уларни бажариш лозимлиги жиҳатидан бир-биrlаридан фарқ қилмайдилар. Ибодатлардаги фарз ҳам, муносабатлардаги фарз ҳам, жазо турларидағи фарз ҳам, халифага байъат бериш, жиҳод ва бошқа ҳукмлардаги фарз ҳам бирдир. Уларни бир-биридан ажратиш, бирини иккичисидан юқори қўйиш дуруст эмас. Ҳаммаси бир бўлиб, ажралмаслик бутунликни ташкил қиласидилар. Давлат, ҳаёт ва жамиятда уларнинг барчасини бирдек татбиқ этишга чақирилади.

2 – Айникса рўза тутган одам ўзининг луқмасини тоза, пок, ҳалол бўлишига алоҳида эътибор бериши керак. У ўз луқмасини ҳалолдан топишга, пул топиш учун пора олиш, ёлғон гапириш,

алдаш, мунофиқлик қилиш, Холиқни қўйиб, махлук ҳокимларга итоат этиб, одамларнинг ҳақ-хукуқлари поймол этилишига йўл очиб бериш, ёвузликни, зулмни ҳаспўшлаш каби ношаръий йўлларга мутлақо қадам босмаслиги лозим.

Токи, рўза тутган одам Аллоҳ Таоло шу рўзадан кўзда тутган ҳикматини яъни, тақвони амалга оширсин. Шунинг учун Аллоҳ Таоло рўза ҳақидаги оятларнинг сўнггига

﴿كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ أَعْيَتُهُ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ﴾

(Одамлар ҳаром ишлардан сакланишилари учун Аллоҳ ўз оятларини мана шундай очиқ-равшан баён қиласди), деяпти. Шундан кейин бу оятга атф бўлиб, уюшиб молларни ноҳақ емаслик ҳақидаги оят келяпти. Молларни ноҳақ емаслик ўша юқорида айтиб ўтилган ҳикмат-тақвонинг самарасидир. Тақво ўз соҳибини ҳар қандай ҳаромдан, мол топишнинг барча ношаръий йўлларидан қайтарида, тияди.

Бундан ҳаромдан тийилиш фақат рўзадорларгагина тегишли экан-да, деган маъно чиқмайди. Асло! Ҳаромдан тийилиш Аллоҳнинг барча бандаларга берган буйруғидир. Лекин бу буйруқ рўзадорлар учун янада қаттиқроқ, савоби ҳам улугроқдир. У рўзадорларнинг ихлоси, садоқати, тақвоси қай даражадалигини кўрсатиб беради.

﴿وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَطْلِ﴾

(Мол-дунёларингизни ораларингизда ноҳақ — ҳаром йўллар билан емангиз!). Яъни бир-бирингизнинг молингизни ноҳақ емангиз. Бу оят мана бу оятга ўхшайди:

﴿وَلَا تَلْمِرُوا أَنْفُسَكُمْ﴾

«Ўзларингизни (яъни, бир-бирингизни) мазах қилманглар»

[Хужурот 11]

Яъни, бир-бирингизни мазах қилманглар. Бу ерда кўплликни кўплликка тақсимлаш қоидаси ишламайди. Отларига миндилар, дейилганда кўпликни кўплликка тақсимлаш қоидаси ишлайди. Яъни, хаммалари ўз отига миндилар. Биз тафсир қилаётган бу оятда эса бу қоида ишламайди. Чунки шу қоидага солиб туриб, унга маъно берадиган бўлсақ, у, ҳар бирингиз ўзининг молини емасин, деган маънода бўлиб қолади. (**بَيْنَكُمْ ораларингизда**) далолати билан бу оятдан бундай маъно кўзда тутилмаётгани кундек равшан бўлиб турибди.

(مَوْلَانَا مُحَمَّدٌ بِهِآ إِلَى الْحُكَّامِ) (Молларингизни пора қилиб) **ҳокимларга узатманг!**)

Бу сүз аслида қудукқа арғамчи ташлаш маъносини англатади. Бу ерда мажозий маънода, нимагадир эришиш мақсадда (пора) узатиш маъносида кўлланяпти.

Яъни, уларнинг бир қисмини ёмон ҳокимларга пора тарзида узатманглар.

﴿كُلُوا فَرِيقًا مِنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَتُمْ تَعْلَمُونَ﴾

(Ва (гуноҳ қилаётганингизни) билиб туриб, одамларнинг молларидан бир қисмини ҳаром йўл билан ейши учун). Яъни, бошқаларнинг молини ноҳақ тортиб олиш учун. Берган пораларингиз туфайли у ҳокимлар сизларнинг фойдангизга ҳукм чиқарадилар. Ҳолбуки, сизлар ўзларингизнинг ноҳақ эканлигингизни жуда яхши биласиз.

Ўзининг ноҳақлигини билган одам ўзининг фойдасига чиқарилган ҳукм билан бирорнинг ҳақини олмасин. Акс ҳолда шу олган нарсаси дўзахнинг, ўтнинг бир бўлаги бўлади. Ҳадисда келади:

«إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ وَإِنَّكُمْ تَحْصِمُونَ إِلَيَّ وَلَعَلَّ بَعْضُكُمْ أَنْ يَكُونَ الْحَنَّ بِحُجَّتِهِ مِنْ بَعْضٍ فَأَقْضِيَ عَلَى نَحْنٍ مَا أَسْمَعْ مِنْهُ فَمَنْ قَضِيَتُ لَهُ بِشَيْءٍ مِنْ حَقٍّ أَخِيهِ فَلَا يَأْخُذْنَاهُ إِنَّمَا أَفْطَعَ لَهُ قِطْعَةً مِنْ

«نَارٍ»

«Мен ҳам сизларга ўхшаган одамман. Сизлар даъволашиб менинг олдимга келасизлар. Эҳтимол кимдир гапга усталик қилиб, ўзини ҳақдор қилиб кўрсата олар ва мен эшитган гапимга асосланиб, унинг фойдасига ҳукм қилиб юборарман. Кимнинг фойдасига ўз биродарининг бирор ҳақини ҳукм қилиб юборган бўлсан, уни ҳаргиз ола кўрмасин. (Мен унга биродарининг ҳақини эмас), дўзахнинг, ўтнинг бир бўлагини берган бўламан». ¹

Бу оят ва ҳадис қозининг ҳукми ботинда эмас, фақат зоҳирда ижро этилишига далил бўлади. Ўзининг ноҳақ эканини билган одам ўзининг фойдасига ҳукм қилинган ҳақни олиши жоиз эмас. □

⁽¹⁾ Бухорий: 2483, 6452. Муслим: 1259.

ЯХШИ ИШНИ ҚИЛИБ КЎРСАТИНГЛАР

— Абу Саид Худрий ривоят қилган ҳадисда Росуулulloҳ

айтадилар:

«إِنَّ أَحَبَّ عِبَادَ اللَّهِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مَنْ حُبِّبَ إِلَيْهِ الْمَعْرُوفُ وَحُبِّبَ إِلَيْهِ فَعَالُهُ»

«Бандалар ичидан Аллоҳ Азза ва Жалла учун суюкли бўлгани маъруф ишни ва уни қилишни яхши кўрадиганидир».

— У киши ривоят қилган яна бир ҳадисда Росуулulloҳ

айтадилар:

«إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ جَعَلَ لِلْمَعْرُوفِ وُجُوهًا مِنْ خَلْقِهِ حَبَّبَ إِلَيْهِمُ الْمَعْرُوفَ وَحَبَّبَ إِلَيْهِمْ فَعَالُهُ، وَوَجَهَ طُلَابَ الْمَعْرُوفِ إِلَيْهِمْ وَيَسَّرَ عَلَيْهِمْ إِعْطَاءَهُ كَمَا يَسَّرَ الغَيْثَ إِلَى الْأَرْضِ الْجَدِيدَ لِيُحْيِيهَا وَيُحْيِيَ بِهَا أَهْلَهَا. وَإِنَّ اللَّهَ جَلَّ ذِكْرُهُ جَعَلَ لِلْمَعْرُوفِ أَعْدَاءَ مِنْ خَلْقِهِ بَعْضَ إِلَيْهِمْ الْمَعْرُوفَ وَبَعْضَ إِلَيْهِمْ فَعَالُهُ، وَحَظَرَ عَلَيْهِمْ إِعْطَاءَهُ كَمَا يُحَظِّرُ الغَيْثَ عَنِ الْأَرْضِ الْجَدِيدِ لِيُهْلِكَهَا وَبَهْلِكَ بِهَا أَهْلَهَا وَمَا يَعْفُو أَكْثَرُ»

«Аллоҳ Таоло бандалари ичидан бир неча кишиларни танлаб олиб, уларни маъруфга ва уни қилишга қизиктириди. Сўнг маъруфни изловчи кишиларни улар томонга буриб, уни беришни енгил қилиб қўйди. Бу худди Аллоҳ Таоло ер ва унинг аҳлини тирилтириш учун ёмғирни қурғоқ ерга осонлик билан сингадиган қилиб қўйганига ўхшайди. Шунингдек Аллоҳ Таоло бандалари ичидан маъруф ва уни қилишни ёмон кўрган кишиларни танлаб олиб, уларга маъруфни қилишни ёмон кўрсатиб қўйди. Бу худди Аллоҳ Таоло ерни ва унинг аҳлини ўлдириш учун – лекин қўпчилигини афв қилди – ёмғирни ердан ман қилиб қўйганига ўхшайди».

— Ибн Умар Росуулulloҳ дедилардан ривоят қилган ҳадисда у киши айтадилар:

«إِنَّ لِلَّهِ تَعَالَى قَوْمًا يَخْتَصُّهُمْ بِالْعَيْمِ لِمَنَافِعِ الْعِيَادِ وَيُقْرُّهَا فِيهِمْ مَا بَذَلُوهَا، فَإِذَا مَنَعُوهَا نَزَعَهَا مِنْهُمْ فَحَوَّلَهَا إِلَى غَيْرِهِمْ»

«Аллоҳ Таоло одамларга фойда келтириш учун хос кишиларни неъматлар билан сийлаб қўяди. Улар бу неъматларни (яхшилик йўлида) сарфлашар экан, бу неъматларни уларда барқарор қилиб қўяди. Агар улар сарфлашдан тийилсалар, бу неъматларни улардан олиб қўйиб, бошқасига беради».

– Росууллоҳ ﷺ айтадилар:

«إِنَّ لِلَّهِ عِبَادًا خَلَقَهُمْ لِحَوَائِجِ النَّاسِ تُقْضِي حَوَائِجُ النَّاسِ عَلَى أَيْدِيهِمْ، أُولَئِكَ آمِنُونَ مِنْ فَرَغَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ»

«Аллоҳнинг бандалари ичидан одамлар эҳтиёжи учун яратилганлари бўлиб, одамларнинг эҳтиёжи улар орқали қондирилади. Улар қиёмат куни даҳшатидан омонда бўладилар».

– Ибн Аббос ривоят қилган ҳадисда Росууллоҳ ﷺ айтадилар:

«عَلَيْكُمْ بِاصْطِنَاعِ الْمَعْرُوفِ فَإِنَّهُ يَقِي مَصَارِعَ السُّوءِ وَعَلَيْكُمْ بِصَدَقَةِ السُّرُورِ إِنَّهَا تُطْفَئُ عَصَبَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ»

«Маъруфни қилишга шошилинг, чунки у ёмон ҳалокатдан сақлайди. Садакани беркитиб қилинг, чунки у Аллоҳнинг ғазабини кетказади».

– Абу Хурайра ривоят қилган ҳадисда Росууллоҳ ﷺ айтадилар:

«مَنْ نَفَسَ عَنْ أَحِيَّهِ الْمُسْلِمِ كُرْبَةً مِنْ كُرْبَ الدُّنْيَا نَفَسَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ، وَمَنْ سَرَّ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ سَرَّهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ، وَاللَّهُ فِي عَوْنَ الْعَبْدِ مَا كَانَ فِي عَوْنِ أَحِيَّهِ»

«Кимки мусулмон биродарининг дунё ғамини енгиллаштиrsa, Аллоҳ унинг дунё ва охират ғамини енгиллаштиради. Кимки биродарининг айбини яширса, Аллоҳ дунёю охират айбини яширади. Банда ўз

биродарига ёрдам берар экан Аллох ҳам унинг ёрдамида бўлади».

– Ибн Умар ривоят қилган ҳадисда Ресулуллоҳ айтадилар:

«كُلُّ مَعْرُوفٍ يَصْنَعُهُ أَحَدُكُمْ إِلَى غَنِيٍّ أَوْ فَقِيرٍ فَهُوَ صَدَقَةٌ»

«Бойгами ёки камбағалами қилган яхшилигингиз садақадир».

– Абу Мусо ривоят қилган ҳадисда Ресулуллоҳ айтадилар:

«إِنَّ الْمَعْرُوفَ وَالْمُنْكَرَ خَلِيقَانِ يُصْبَانُ لِلنَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَأَمَّا الْمَعْرُوفُ فَيَبْشِّرُ أَهْلَهُ وَيَعْدُهُمُ الْخَيْرُ، وَأَمَّا الْمُنْكَرُ فَيَقُولُ لِأَصْحَابِهِ إِلَيْكُمْ، وَمَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُ إِلَّا لُزُومًا»

«Қиёмат куни маъруф ва мункар иш одамлар учун бир хилқатда тиклаб қўйилади. Шунда маъруф иш ўз ахлига хушхабар бериб уларга яхшиликни ваъда қиласди. Аммо мункар иш ўз эгаларига – мана сизларга, фақат буни керагича оласиз – дейди».

– Абу Усмон Наҳдий ривоят қилган ҳадисда Ресулуллоҳ айтадилар:

«أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِي الدُّنْيَا أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِي الْآخِرَةِ. وَأَهْلُ الْمُنْكَرِ فِي الدُّنْيَا هُمْ أَهْلُ الْمُنْكَرِ فِي الْآخِرَةِ»

«Дунёда маъруф ахли бўлганлар охиратда ҳам маъруф ахли бўлади. Дунёда мункар ахли бўлганлар охиратда ҳам мункар ахли бўлади».

– Анас ибн Молик Ресулуллоҳ дандан ривоят қиласди:

«إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ جَمَعَ اللَّهُ تَعَالَى أَهْلَ الْجَنَّةِ صُفُوفًا وَأَهْلَ النَّارِ صُفُوفًا، قَالَ: فَيَنْظُرُ الرَّجُلُ مِنْ صُفُوفِ أَهْلِ النَّارِ إِلَى الرَّجُلِ مِنْ صُفُوفِ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيَقُولُ: يَا فُلَانُ أَمَا تَذَكُّرُ يَوْمَ اصْطَبَّنْتُ إِلَيْكَ فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا، فَيَأْخُذُ بِيَدِهِ فَيَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنْ هَذَا اصْطَبَعْ إِلَيَّ فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا، فَيَقَالُ لَهُ: خُذْ بِيَدِهِ فَادْخُلْهُ الْجَنَّةَ [برحمة الله]»

«Қиёмат бўлгач, Аллоҳ Таоло жаннат аҳларини бир саф ва дўзах аҳларини бир саф қилиб тўплайди. Шунда жаннат ахли сафидан бўлган бир киши дўзах аҳлидан бўлган кишига қараб: Эй фалончи дунёда сенга маъруф

қилган кунимни эслайсанми? дейди. Шунда дўзах ахли сафидан бўлган киши уни қўлидан ушлаб, эй Роббим бу менга дунёда маъруф қилган киши дейди. Шунда унга: Унинг қўлидан ушлаб Аллоҳнинг раҳмати билан жаннатга киргизиб қўй дейилади».

– Журайдан ёки Абу Журай Ҳужаймийдан ривоят қилинади: Биз Росууллоҳ ﷺга: Эй Аллоҳнинг элчиси биз сахро аҳлиданмиз, бизга бир амални ўргатсангиз, кошки Аллоҳ бизни ундан фойдалантиrsa деган эдик. У киши айтдиларки:

«لَا تَحْقِرُنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئًا وَلَوْ أَنْ نُفَرِّغَ مِنْ دُلُوكَ فِي إِنَاءِ الْمُسْتَسْقِي وَأَنْ تُكَلِّمَ أَخْلَاكَ وَجْهَكَ إِلَيْهِ مُبِسطٌ

«Андак яхшиликни ҳам менсимай қўймагин, ҳатто сув сўраганинг идишига челагингиздан сув қуйиб бериш бўлса ҳам, шунингдек, биродарингизга очиқ юз билан гапириш бўлса ҳам».

– Абу Саид Худрий Росууллоҳ ﷺдан ривоят қиласи:

«أَطْعِمُوا طَعَامَكُمُ الْأَنْثِيَاءَ وَأَوْتُوا مَعْرُوفَكُمُ الْمُؤْمِنِينَ»

«Тақводор кишиларни таомлантиринг ва мўминларга яхшилик қилинг».

– Анас ибн Молик Росууллоҳ ﷺдан ривоят қиласи:

«الْخَلْقُ كُلُّهُمْ عِيَالُ اللَّهِ، فَأَحَبَّهُمْ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى أَنْفَعُهُمْ لِعِيَالِهِ»

«Барча бандалар Аллоҳнинг бечора ҳожатмандларири. Уларнинг ичида Аллоҳга севимлироғи ўша бечораларга манфаат келтирувчироғидир».

– У киши яна Росууллоҳдан ривоят қиласи:

«الدَّالُ عَلَى الْخَيْرِ كَفَاعِلِهِ، وَاللَّهُ يُحِبُّ إِغاثَةَ الْهَفَانَ»

«Яхшиликка йўлловчи кимса худди уни қилувчисига ўхшайди. Аллоҳ ғам чеккан кишига ёрдам берганни яхши кўради».

– Ҳишом Убода ибн Абу Убайддан, у киши Росууллоҳдан ривоят қиласи:

«مَنْ سَرَّهُ أَنْ تُنَفَّسْ كُرْبَتُهُ وَأَنْ تُسْتَجَابَ دَعْوَتُهُ فَلَيُسِّرْ عَلَى مُعْسِرٍ أَوْ لِيَضْعَلْهُ، فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ إِغَاثَةَ الْهَمَانَ»

«Кимки ғамдан озод бўлиш ва дуоси ижобат бўлишини хохласа, бечорага ёрдам берсин ёки бечораликдан озод қилсин. Чунки Аллоҳ бечорага ёрдам берганни яхши кўради». Жаъфар айтади: Шунда Ҳишомга: бечора ким деб сўралган эди у: «Аллоҳга қасамки ғам чеккан киши деб жавоб қилди».

— Анас ибн Молик Росулуллоҳ ﷺдан ривоят қиласи:

«مَنْ أَغَاثَ مَلْهُوْفًا كَتَبَ اللَّهُ تَعَالَى لَهُ ثَلَاثًا وَسَبْعِينَ مَغْفِرَةً، وَاحِدَةٌ مِنْهَا صَلَاحٌ أَمْرٌ كُلُّهُ، وَثَتَّانٌ وَسَبْعُونَ لَهُ درَجاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»

«Кимки ташвишли бечорага ёрдам берса, Аллоҳ унга етмиш учта мағфират ёзади. Улардан биттаси барча ишлари яхшиланиши бўлса, қолган етмиш иккитаси қиёмат куни унга мартаба бўлади».

— Абу Саид Худрий Розулуллоҳ ﷺдан ривоят қиласи:

«مَنْ كَسَأَ مُؤْمِنًا عَلَى غُرْبِيِّ كَسَاهُ اللَّهُ مِنْ إِسْبِيرَقِ الْجَنَّةِ، وَمَنْ سَقَاهُ عَلَى ظَمَّا سَقَاهُ اللَّهُ مِنَ الرَّحِيقِ الْمَخْتُومِ، وَمَنْ أَطْعَمَهُ مِنْ جُوعٍ أَطْعَمَهُ اللَّهُ مِنْ ثَمَارِ الْجَنَّةِ»

«Кимки яланғоч мўминни кийинтирса, Аллоҳ унга жаннатда ипак матодан кийгизади. Кимки чанқаганни суғорса, Аллоҳ уни (жаннатда) муҳрланган майдан суғоради. Кимки очликдан тўйдирса, Аллоҳ жаннат меваларидан тўйдиради».

— Анас ибн Молик: Бир куни Розулуллоҳ ﷺ бошини кўтариб, менга қараб, айтдиларки:

«يَا أَنَسُ، أَمَا عِلِّمْتَ أَنَّ مِنْ مُوجَاتِ الْمَغْفِرَةِ إِذْ حَالَكَ السُّرُورُ عَلَى أَخِيكَ الْمُسْلِمِ؛ تُنَفَّسُ عَنْهُ كُرْبَهَ، أَوْ تُفَرِّجُ عَنْهُ غَمَّاً، أَوْ تُزْرِجِي لَهُ صَسْعَةً، أَوْ تَقْضِي عَنْهُ دِيَنًا، أَوْ تَحْلِفُهُ فِي أَهْلِهِ»

«Эй Анас биласанми мусулмон биродарингни хурсанд қилишинг, ташвишини кетказишинг, қўнглини олишинг, ишида ёрдам беришинг, унинг ўрнига қарзини тўлашинг,

оиласидаги ташвишини бирга тортишинг сенга мағфират ёзилишига сабаб бўладиган ишлардир».

– У киши яна Росууллоҳ ﷺдан ривоят қилади:

«مَنْ مَشَى مَعَ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ فِي حَاجَةٍ فَنَاصَحَهُ فِيهَا جَعَلَ اللَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ سَبْعَ خَنَدَقًا، بَيْنَ الْخَنَدَقِ وَالْخَنَدَقِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ»

«Кимки мусулмон биродари билан бир эҳтиёж хусусида бирга юрса, ва шу борада унга насиҳат қилса, қиёмат куни Аллоҳ у билан дўзахнинг ўртасига еттита хандак қилиб қўяди. Ҳар бир хандақнинг оралиги осмон билан ер орасидаги масофача бўлади».

– Пайғамбар ﷺнинг айрим саҳобаларидан ривоят қилинишича улар эй Аллоҳнинг элчиси бандалар ичида Аллоҳга энг севимлироғи ким деб сўрашди. Шунда Розууллоҳ ﷺ:

«أَفَغَفِيمُ لِلنَّاسِ. وَإِنْ أَحَبَ الْأَعْمَالَ إِلَيَّ اللَّهُ سُرُورُ تَذَحُّلُهُ عَلَى مُؤْمِنٍ؛ تَكْسِفُ عَنْهُ كَرَبَاً، أَوْ تَقْضِي عَنْهُ دِيَنًا، أَوْ تَطْرُدُ عَنْهُ جُوَعاً. وَلَآنْ أَمْشِيَ مَعَ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ فِي حَاجَةٍ أَحَبُ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَعْتَكِفَ شَهْرَيْنِ فِي مَسْجِدٍ، وَمَنْ كَفَ غَصَبَةً سَتَّرَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ، وَمَنْ كَظَمَ غَيْظَهُ وَلَوْ شَاءَ أَنْ يُمْضِيَهُ أَمْضَاهُ مَلَأَ اللَّهُ قَلْبَهُ رَضَى، وَمَنْ مَشَى مَعَ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ فِي حَاجَةٍ حَتَّى يُبْهَهَا لَهُ ثَبَّتَ اللَّهُ قَدَمَهُ يَوْمَ تَرْلُ فِيهِ الْأَقْدَامُ، وَإِنْ سُوءَ الْحُلُقِ لَيُفْسِدُ الْعَمَلَ كَمَا يُفْسِدُ الْخَلُّ الْعَسْلَ»

«Одамларга энг кўп фойда келтирадиганидир. Амаллар ичида Аллоҳга энг севимлироғи мўминни хурсанд қилишингиз, ёки ташвишини кетказишингиз, ёки қарзини узишингиз, ёки қорнини тўйдиришингиздир. Мусулмон биродарим билан унинг эҳтиёжи борасида бирга юришим мен учун масжиdda икки ой эътикоф ўтиришимдан яхшироқдир. Ким ғазабини тийса, Аллоҳ унинг камчилигини яширади. Ким нафратини тийса, Аллоҳ қалбини розиликка тўлдиради. Ким мусулмон биродари билан унинг эҳтиёжи борасида бирга юрса ва уни эҳтиёжини қондирса, қадамлар тойиладиган кунда Аллоҳ унинг қадамини мустаҳкамлайди. Худди сирка асални айнитганидек ёмон хулқ амални бузади».

— Али ﷺ Ресуллардан ривоят қилади:

«يَا عَلِيُّ، كُنْ سَخِيًّا؛ فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ السَّخَاءَ. وَكُنْ شُجَاعًا؛ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُحِبُّ الشُّجَاعَ. وَكُنْ عَيْرَارًا؛ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُحِبُّ الْغَيْرَرَ. وَإِنْ امْرُؤٌ سَالَكَ حَاجَةً فَاقْضِهَا، فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهَا أَهْلًا كُنْتَ أَئْتَ لَهَا أَهْلًا»

«Эй Али саҳоватли бўл, чунки Аллоҳ саҳоватни яхши кўради. Шиҷоатли бўл, чунки Аллоҳ шиҷоатни яхши кўради. Ғамхўр бўл, чунки Аллоҳ ғамхўрни яхши кўради. Агар бирор киши эҳтиёжини қондиришингни сўраса, уни адо қил. Чунки унинг ахли бўлмаса, сен унга ахл бўласан».

— Анас ибн Молик Ресуллардан ривоят қилади:

«مَنْ أَلْطَفَ مُؤْمِنًا أَوْ قَامَ لَهُ بِحَاجَةٍ مِنْ حَوَائِجِ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ صَعَرَ ذَلِكَ أَوْ كَبُرَ كَانَ حَقًا عَلَى اللَّهِ أَنْ يُخْدِمَهُ خَادِمًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ»

«Кимки бир мўминга раҳм қилса, ҳамда каттами ё кичикми дунёвий ва охиратдаги ҳожатларидан бирини чиқарса, қиёмат куни Аллоҳга у учун бир хизматкор тайин қилиб бериш вожиб бўлиб қолади».

— Оиша ﷺ Ресуллардан ривоят қилади:

«مَا عَطَمْتَ نِعْمَةً اللَّهِ عَلَى عَبْدٍ إِلَّا اشْتَدَّتْ عَلَيْهِ مَؤْنَةُ النَّاسِ، وَمَنْ لَمْ يَحْمِلْ تِلْكَ الْمَؤْنَةَ لِلنَّاسِ فَقَدْ عَرَضَ تِلْكَ النِّعْمَةَ لِلنَّزَوَالِ»

«Одамларга ёрдам беришга қаттиқ турадиган банда Аллоҳнинг неъматига лойиқдир. Кимки одамларга ёрдам бериш учун бел боғламас экан бу неъматни зое кетказибди». □

ҚАЛБЛАРГА ВАҚТИ-ВАҚТИ БИЛАН ОРОМ БЕРИБ ТУРИНГ

Маъруф ишни қиладиганлар берган нарсасига

миннатдорчилик сўраши жоиз эмас

— Абдуллоҳ ибн Жаъфар айтади: Ўтган салафлар нима берса ўзлари учун берганлар. Шунинг учун берган нарсасига бирортасидан миннатдорчилик сўрашмаган.

— Ибн Масъуд айтади: «Қиёмат куни одамлар яланғоч, оч, чанқоқ ва ҳолдан тойган ҳолда турғазилади. Шунда ким Аллоҳ учун бирор кишини кийинтирган бўлса, Аллоҳ уни ҳам кийинтиради. Ким Аллоҳ йўлида тўйғазган бўлса, Аллоҳ уни тўйғазади, ким Аллоҳ учун сугорса, Аллоҳ уни сугоради, ким Аллоҳ учун амал қилган бўлса, Аллоҳ уни беҳожат қилади, ким Аллоҳ учун кечирган бўлса, Аллоҳ уни кечиради».

— Собит айтади: «Мен эътикофда ўтирган кунларим олдимдан Ҳасан ўтиб қолди. У менга фалончига боргин эҳтиёжи бор экан деди. Шунда мен эътикофдаман деган эдим, у Аллоҳга қасамки мусулмонни ҳожатини чиқариш мен учун шундай ва шундай эътикоф қилишимдан яхшироқдир деди... Робеъ ибн Субайҳ айтади: Ҳасанни шундай деб айтаётганини эшитганман: Бир мусулмонни ҳожатини чиқаришим мен учун минг ракат намоз ўқигандан яхширок.

— Убайдуллоҳ ибн Аббос бир кун акасининг ўғлига шундай деди: Берган нарсаларингни энг афзали сендан сўрамасдан олдин берганингдир. Чунки у сўрагандан кейин унинг юзи хурматидан берасан.

— Ҳолид Қасрий қурайшлик бир кишига: Биздан сўрашдан сени нима тўёси? деган эди, у агар сўрасам сен уни пулинин олган бўллар эдинг деб жавоб берди.

— Абдуллоҳ ибн Жаъфар айтади: Сўрагандан кейин берган одам сахий эмас, сахий одам сўрашларидан олдин беради. Чунки сўровчи ўз қадрини тўкиши унга берилган нарсадан қаттиқроқдир.

— Талқ ибн Ғаннон айтади: Ҳафс ибн Ғайёсдан Пайғамбар

нинг

«اَطْلُبُوا الْحَوَائِجَ عِنْدَ حِسَانِ الرُّجُوهِ»

«Берганда ҳам қайтарганда ҳам очик юз билан турадиган кишилардан ҳожат сўранг». □

АЙМАН ЗАВОХИРИЙ: ИХВОНУЛ МУСЛИМИН ФАСОД БОШҚАРУВ РЕЖИМЛАРИ БИЛАН СИЁСИЙ ИТТИФОҚ ТУЗИШНИНГ ХАТО ЭКАНЛИГИ АЛАМИНИ ТОТМОҚДА

«Ал-Қоида» ташкилоти етакчиси доктор Айман Завохирй шу ташкилотнинг «ахборот материаллари Саҳоб» муассасаси тарқатган видео тасмада «Ихвонул Муслимин» жамоатига каттик хужум килди. У хужумни жамоатнинг марҳум асосчиси шайх Ҳасанул Банинод бошлади.

«Ал-Қоида» ташкилоти етакчиси карийб 12 дакика давом этган тасвири тасмада Ихвоннинг шайх Ҳасанул Банно томонидан таъсис этилганидан бери нотўғри ишларни килиб келаётганига эътиборни қартиб бундай деди: «У (яъни Ҳасанул Банно) ўз ҳаракатини подшоҳ Фуод кўллаб-куватлови билан бошлади. Фуод фасодчи ҳоким бўлиб, у илмоний конституция бўйича бошқарарди. Бу подшоҳ инглизлар қўлида кўғирчоқ эди. Ундан кейин таҳтга Форук ўтириди. Банно уни зўр бериб кўллаб-куватлади ва Ихвоннинг унга байъат берини эълон килди. Форук эса – гарчи бундан хурсанд бўлган бўлса ҳам – бу байъатни қабул килмас эди. Чунки у илмоний конституция билан бошқарадиган ва инглизлар хукмига бўйсунадиган подшоҳ эди».

Завохирй: «Ҳасанул Банно ана шу фикрларидан кайтиб, вафотидан 8 ой олдин ёзган бир маколада Мисрдаги конституция ва конун Мисрни Исломий давлатга айлантираслигини тан олди» деб кўшимча қилди. Лекин Завохирй эътиборни яна Ихвон жамоатининг Банно йўл кўйган хатоларнинг худди ўзини кайта-кайта тақоррлаганига қаратиб, бу жамоатнинг «Мусҳаф жангиг»дан воз кечганини айтди ва ихвондагиларнинг Ҳасанул Банно ўлдирилганидан кейинги ўнлаб йиллар давомида Мисрдаги сиёсий ҳокимият билан бир неча бор иттифоқ тузишганини кўрсатиб ўтди. Завохирй бу тўғрида куйидагиларни айтди: «Улар подшоҳ Орукка карши Абдуниносир билан иттифоқ тузишли. Кейинчалик Абдуниносир уларга карши тўнтариш ясади. Унинг кози (судья)ларидан бири Анвар Садат эди. Садат жамоатнинг факихи маслаҳатчи Абдулқодир Ауда ва унинг сафдошлари устидан катт ҳукмими чиқарди. Кейинчалик улар Садат билан ҳам иттифоқ тузишли. Садат уларга ҳаракат эркинларини очиб берди. Кейин улар Ихвон етакчиларидан бири Камол Санонирий котили Муборак билан иттифоқ тузишли ва унга президентликда иккинчи мuddат колиши учун байъат бериш максадида халқ мажлисидан жумҳурият қасрига қараб йўл олган мунофиқона намойишда юришга чиқиши, шу сабабли ёшларнинг ғазабини босиш учун – тузилган бир ёмон битим бўйича – бир оз эркинликдан фойдаланиши. Шундан кейин улар Муборакка карши бош кўтариб Америка вакили Барадея томонига ўтиши ва кўзғолон кўтарилиган пайтда ҳарбий кенгаш билан иттифоқ тузишли».

Завохирий Мухаммад Мурсийни «илмоний давлатнинг илмоний президенти» деб атаб, Ихвонул Муслимин жамоатининг миллий давлатни қабул килганини танқид қилди. У сўзини давом эттириб куйидагиларни айтди: «Мурсий – шарый тавсиф билан айтганда – илмоний давлатнинг илмоний ҳокимидир. У Муборакка ўҳшаб халқаро конунни, «Исройл» билан тузиленган таслим бўлиш руҳидаги келишувларни ва Америка билан шерикчилик килишни маъқуллаб тан олади. У Муборакдан факат демократияга ундан кўра кўпроқ амал қилгани билан ва жиҳодий оқимнинг кўзга кўринган қишилари олдида майдонни кенгрок очиб бергани билан фарқ қиласди, холос». Завохрийнинг «Ихвонул Муслимин»га хужуми Робиа Адавия кирғинига учинчи йил тўлиши билан бир вактга тўғри келяпти. Маълумки ана шу кирғинда Мисрнинг ҳозирги президенти Абдулфаттоҳ Сисий бошчилигида собиқ президент Мухаммад Мурсийга қарши амалга оширилган ҳарбий тўнтаришга карши бош кўтарган юзлаб мисрликлар ўлдирилган ва жароҳатланган эди.

Ал-Ваъй: Ихвонул Муслимин жамоати Исломий юртлардаги фасод, золим, малай, ҳоким режимлар билан тузган сиёсий иттифоқларнинг аччиқ ҳосили шундек кўриниб турибди. Балки Ихвонларнинг ўзлари бу хато учун кетма-кет оғир тўловларни тўлашди. Уларнинг бу гуноҳкорона йўлда юришни – унинг ёмон оқибатларига ва Шариат нусусларига очиқ хилоф эканингига қарамасдан – кайсаслик билан давом эттиришаётгани ҳайрон қолдидари. Аллоҳ Таборака ва Таоло деди:

وَأَنْ أَحْكُمْ بِيَنَّهُمْ يَمَّا نَزَّلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبَعُهُمْ وَأَخْرَهُمْ أَنْ يَفْتَوْلُكَ عَنْ بَعْضٍ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ فَإِنْ تَوَلَّ فَإَعْلَمُ أَنَّنَا بُرِيدُ
أَلَّهُ أَنْ يُصَيِّبَهُمْ بِعَذَابٍ ذُئْبَرٍ وَأَنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ لَفَسِقُونَ

«Эй Мухаммад), улар ўртасида Аллоҳ нозил қилган нарса билан ҳукм қилинг, уларнинг ҳаюйи нафсларига эрганиманг ва Аллоҳ сизга нозил қилган ҳукмларнинг айримларидан сизни буриб фитнага солиб қўшишларидан эҳтиёт бўлинг! Агар (сизнинг ҳукминиздан) юз ўғирсалар, билингки, Аллоҳ уларга айрим гуноҳлари сабабли мусибат етказишни истамоқда. Шубҳасиз, одамлардан кўплари иштоатсиздирлар» [Моида 49] □

ЭРОНЛИК ГЕНЕРАЛ «ИРОҚ ИНҚИЛОБ ГВАРДИЯСИ»ДА ҚҮМОНДОНЛИК ВАЗИФАЛАРИНИ ТАҚСИМЛАМОҚДА

Күрфаздаги баъзи бир манбаларнинг билдиришича эронлик генерал Мухсин Рафик Дўст Ирок инқилоб гвардиясидаги янги вазифаларни тақсимлади. Бу гвардияни Ирокда фаолият олиб бораётган халқ сафарбарлиги отрядларидан тузишга карор килинган эди. Собиқ Эрон инқилоб гвардияси вазири генерал Дўстни янги Ирок куролли тузилмасини таъсис этишига унинг олдин ортирган тажрибаларига биноан таклиф килинди. Чунки у Эрон инқилоб гвардияси асосчиларидан бири хисобланади. Саудиянинг «Укоз» газетасининг ёзишича вазифаларни тақсимлашдан «Бадр ташкилоти бош котиби ва халқ сафарбарлиги кўмондони Ходий Омирийни мана шу янги хавфсизлик структурасига таклиф килиш хам ўрин олган. Айни пайтада мухандис Абу Маҳдий Омирий ўринбосарлик масъулиятини ўз зиммасига олади. Бу ўринбосарликка Бағдод ва Ирокнинг барча муҳофазаларидаги хавфсизлик масъулиятлари топширилади». Камроқ масъулиятлар юкланадиган бошқа ходимларнинг тайинланиши хам кутилмоқда.

Газетага кўра кузатувчилар вазифаларнинг бу тарикада тақсимиши Ироқ инқилоб гвардиясини Эрон инқилоб гвардиясининг бир нусхасига айлантириб, уни шу Эрон гвардияси буйруги остида иш олиб борадиган килиб қўяди, деб айтишмоқда. Кузатувчиларнинг кўшимча килишича бу кадам амалда Ироқ хавфсизлик ва разведка хизматига барҳам беради. Эронликлар инқилоб гвардиясига кенгрок регионал роллар ажратилганини, «Ироқ инқилоб гвардияси» хам шундай ролларни йўнанин лозимлигини яширишмаяти. Мухсин Рафик Дўст июнода Эроннинг Ироқ хукуматига ўз маҳсус инқилоб гвардиясини таъсис этишида «ёрдам кўрсатишга» тайёр эканини айтган эди. Дўст 7 июнда Эрон журналистлари клуби билан ўтказилган мулокотда элита кучлари Ироқни унинг таъбири билан айтганда «кескинлик ва бекарорлик»ка карши мудофаа килиши мумкинлигини билдириб: «Эрон инқилоб гвардияси халкаро соҳада муваффакиятга эришиб келди ва у минтақадаги мамлакатлар учун бир яхши намуна бўлиш кудратига эта» деб кўшимча килган эди.

Тахлилчилар «Ироқ инқилоб гвардияси» Эроннинг Кўрфаздаги кўшни давлатлар якинида ўзининг янги ҳарбий канотини ташкил килиш хакидаги орзуларини рўёбга чиқариб беришини айтишмоқда. Эрон тузилган ҳарбий отрядлар орқали кўпгина араб мамлакатлари устидан назорат ўрнатиш режасини амалга оширишга зўр бериб уринмоқда. Эрон амалда Ироқ, Афғон, Ливан, Эрон куролли отрядларини Суриядаги Асад режими фойдасига ёллашга ҳаракат килмоқда. Эрон шунингдек ўзининг куролли тўдаларига кенгрок конуний статус берилишини ва бу моделнинг Ироқда хам татбиқ этилишини истамоқда. Суриядаги инқилоб гвардияси тажрибасидан фойдаланиш эҳтимоли ҳакида хам сўз бормоқда. Эрон инқилоб гвардияси кўмондони Мухаммад Али Жаъфарий олдинроқ бу инқилоб гвардияси «исломий инқилоб»га ҳайриҳоҳ минтака давлатларидан келган 200 минг куролли жангарини унинг таъбири билан айтганда «террорчиларга карши урушиш» максадида машқдан ўтказганини таъкидлаган эди.

«Халқ сафарбарлиги» куролли тўдаларини инқилоб гвардиясига айлантириш режаси Бағдоддаги бошқарувининг тоифачилик кўламини, бу бошқарувга конуний тус бериб унинг давом этишини кафолатлашни кучайтиради. Бунда Эроннинг Ироқ қарори устидан хукмронлиги хам бу сафар курол кучи ёрдамида мустахкамланади. Бунда ҳатто Ироқдаги шиаларнинг диний партиялари садоқатига хам эҳтиёж колмайди. Тахлилчиларнинг фикрича, халқ сафарбарлиги куролли тўдаларининг ўзининг «Ироқ инқилоб гвардияси» деган янги «тўни»да Бағдоддаги марказий қарор устидан хукмрон бўлиб олиши Ироқдаги тоифачилик бошқарувининг сиёсий амалиётни ислоҳ килиш ва сунний арабларни Ироқ сиёсий низоми таркибига кўшиш хакидаги барча умидларни йўқка чиқарадиган шаклда давом этаверишини англатади.

Ал-Ваъй: Американинг бу минтака устидан хукмрон бўлиш режаси ўзининг манфаатларини таъминлашга Эронни шерик килишга зўр бериб таянадиган бўлиб қолгани аниқ бўлиб колди. Шунинг учун хам Америка ўз нуфузи бор минтакаларда Эрон режимининг шубҳали ҳаракатларини никоблаб яшириб келмоқда ва Эрон хомийлик килаётган куролли тоифачи ташкилотларга кенг йўл очиб бермоқда. Америка сунний ва шиаларни соҳта диний бахоналар билан узокқа чўзиладиган урушларда холдан тойдириш орқали мусулмонлар ўртасидаги жарники кентайтирмоқчи хамда кризислар ва бекарорликдан қийналётган минтақадаги таҳдид остида қолган ўз нуфузини сақлаб колишни шу орқали кафолатламоқчи. Маълумки Сурия, Ироқ ва Яманда бўлганидек анъанавий режимлар кучлари ёмирилганидан кейин Америка нуфузи таҳдид остида колди. □